INDIJSKE BAJKE

БИСЕРИ
4

INDIJSKE NARODNE BAJKE

Preveo z ruskog:
Bogdan Terzil
Ilustracije:
Moma F. Marković

НАРОДНА КЊИГА
БЕОГРАД 1961

O JEDNOM CAREVIĆU I CARSKOJ KĆERI GULANDAZ

Gradom Sarandibom je upravljao car koji beše do te mere darežljiv da se njegovom darežljivošću proslavila sva zemlja Sarandib(1). U znaku pravednosti narod je živeo srećno i radovao se carevoj darežljivosti i milosti, a čitava zemlja je cvetala.

Imao je taj car sina. Mudar i razuman beše carević; sve je naučio — da gađa iz luka, iz puške, i da se rve.

Jedanput je taj srećni carević sedeo u svojim odajama i razgovarao sa tri prijatelja. Oni su iskrenim rečima poveravali jedan drugom svoje misli.

Bogu beše ugodno da čuje kako carević reče prijateljima:

— O, prijatelji! Nešto mi pade na pamet. U duši mojoj rodiše se prijatne misli.

Od četvorice prijatelja jedan beše vezirov sin, drugi gradonačelnikov, treći trgovčev, a četvrti carev. Eto, takvi mladići vođahu razgovor. Carevićevi prijatelji počeše da ga pitaju:

— O, prijatelju! Kakve se misli rodiše u tvojoj duši? Brže nam kaži!

Carević reče:

— Zaželeh da budem u dalekim krajevima i da se naslađujem svim radostima putovanja. Hoću da putujem iz jedne zemlje u drugu, hoću da iskusim i dobro i zlo u životu!

Prijatelji saslušaše carevića pa pomisliše: ,,Da, svakako! Trebalo bi da krenemo na put!“

Tako oni počeše da se dogovaraju, i sva četvorica rešiše da urade ono što naumiše.

Idućeg dana, tek što sunce širom otvori sjajna vrata svojih dvora i obasja svetlošću čitavu vasionu, carevićevi prijatelji se raziđoše svojim kućama i dvorima, oprostiše se od žena, dece i roditelja i predadoše svevišnjem na čuvanje svoje ukućane. Potom se sva trojica opet sastaše, javiše se careviću i radosno počeše da se pozdravljaju.

I carević se oprosti sa svim svojim ukućanima, zatim sa ocem, i priveza za njegov presto nit obećanja.

Vratiću se za godinu dana — reče.

Isto to reče svima ostalima.

Idućeg dana, tek što je jarko sunce prostrlo po zemlji svoj sjajni pokrivač, drukčije rečeno — tek što je svanulo, sva četiri prijatelja — carević, vezirov sin, gradonačelnikov sin i trgovčev sin — hitro skočiše na svoje arapske brze konje i krenuše u pravcu Ispahana.

Prođoše kroz jedan grad, zatim pođoše šumom, a kad iz nje izađoše, ugledaše pred sobom grad nekog drugog cara.

Bog je hteo da u tom gradu živi čudovišna ptica :— orao lešinar (na persijskom jeziku on se zove ,,kargas“). Taj lešinar je proždirao i ljude i životinje, pa čak i tigrove. Običavao je da svako jutro tri puta izdišući izbacuje plamen, i tada bi na tri , kosa' unaokolo, dokle dopire njegov plameni dah, izgorele kuće i dvorišta ljudi, i sve što je postojalo na zemlji pretvaralo bi se u pepeo. Zbog toga čitava zemlja toga cara beše pusta i maloljudna, i u njoj ne beše stanovnika kome sav imetak nije izgoreo.

Zato car te zemlje objavi da svi čuju:

— Ako se nađe junak koji bi uspeo da ubije lešinara, dozvoliću mu da se oženi mojom mladom kćeri.

Bog je hteo da se četiri prijatelja, došavši u taj grad, zaustave u kući neke udovice. Srce te udovice kidalo se od velike tuge. Videše prijatelji da srce domaćice tone u moru jada, te počeše da je ispituju šta joj se desilo.

— Ah, dragi moji! — odgovori im udovica. — U našem gradu živi orao lešinar. Tri puta na dan on izdiše plamen i tada na tri kosa

unaokolo gori sva zemlja. Zbog toga je nastala pustoš u zemlji našeg cara i čitava • zemlja će se uskoro pretvoriti u pepeo. I car je oglasio: „Onoga ko ubije strvinara i istera mu dušu iz tela, oženiću svojom kćeri i uz to ću ga bogato nagraditi.

Saslušaše prijatelji udovičinu priču, pa joj rekoše:

— Vodi nas tamo gde prebiva lešinar i pokaži nam njegovo gnezdo!

— Budite oprezni! — reče udovica. — Mnoge je takve junake spalio lešinar svojim plamenim dahom.

Ali prijatelji na jedno uho primiše, a na drugo pustiše udovičine reči. Samo joj rekoše:

— Dobro! Neka! Ući ćemo u njegov ognjeni dah i dopustićemo mu da nas spali!

Sasluša udovica njihov odgovor, pa reče:

— Danas je lešinar spalio do zemlje sve na tri kosa unaokolo, i svi ljudi koji su se tamo našli takođe su izgoreli. Bolje će biti da vas sutra odvedem tamo.

Eto o čemu su razgovarali udovica i četiri prijatelja.

Sutradan, tek što je sunce raširilo svoja blistava krila i po čitavoj zemlji se razlila svetlost, udovica povede četiri prijatelja ka gnezdu lešinara i malo potom izdaleka im pokaza mesto gde je orao živeo.

Čim sva četvorica ugledaše čudovište, carević reče svojim saputnicima:

— A sad, prijatelji, sklonite se. Sa lešinarem ću se boriti ja. A ako on, ne daj bože, počne da me savlađuje, požurite da me izbavite, i ja ću tada sa božjom pomoći da ga ubijem.

Tri prijatelja poslušaše carevića, a on priđe lešinaru i reče mu:

— Dođoh da vidim koliko si jak!

— Pa dobro, junače, gledaj — odazva se lešinar. — Ali i ja hoću da vidim kolika je tvoja snaga.

— Ej, ti, nedonošče! — viknu carević. — Pokazuj svu svoju snagu, koliko je god ima u tebi! Hoću da znam koliko si jak. Nemoj da pokazuješ da nemaš pameti, kao što nemaš snage i hrabrosti!

Ču to lešinar, ne izdrža, već graknu:

— E, sad je dosta, čuvaj se!

Istog časa dunu plamen na carevića, ali on za tren oka odskoči u stranu. Samo jednom lešinar bljunu vatru i čitava zemlja sagore na tri kosa unaokolo. Lešinar se okrenu prema careviću i opet dunu na njega plamen, ali mu carević i ovog puta skoči iza leđa. Treći put lešinar se okrenu, treći put dunu vatru na carevića, ali on opet odskoči u stranu.

Kad lešinar treći put izbaci plamen iz čeljusti, carević mu reče:

— Dela, pokaži de sada snagu koja u tebi još ostade!

— Snaga koju dobih za današnji dan, već se sva istrošila — reče lešinar. — Pokaži sad ti svoju snagu!

Carević viknu, ne oklevajući:

— Čuvaj se!

I tu carević razmahnu mačem da lešinaru raseče glavu, ali on brzo uzmače. Tada se carević jednim skokom stvori lešinaru iza leđa i mačem mu raseče bedra; zatim skoči napred i odseče mu noge. Lešinar se stropošta na zemlju. Tada carević priskoči, zamahnu mačem iz sve snage i odseče čudovištu glavu.

Uto sva četiri prijatelja zavitlaše mačevima i iščupaše iz grudi lešinara pticu njegovog bitisanja — život — zajedno sa srcem.

Na tu buku slete se mnogo ljudi. Jedan iz gomile pojuri caru i javi mu:

— Lešinar je ubijen!

Car se silno obradova i uzviknu:

— Likujte i veselite se! — Zatim naredi da se pozovu četiri prijatelja, pa ih upita: — O, mladići, ko ste vi?

— Mi smo oni koji ubiše lešinara! — odgovori mu carević.

— Daću ti svoju ćerku za ženu, — reče car — moja reč je čvrsta, obećanje neopozivo!

— Bolje daj svoju kćer jednom od mojih prijatelja i orodi se s njim — odgovori carević.

Tada car reče:

— Dobro, narediću da se proslavi ovaj radosni događaj i udaću svoju kćer za vezirovog sina.

Tako se vezirov sin i careva kći uzeše.

Carević provede nekoliko dana na carskom dvoru a zatim pozva k sebi svoja tri prijatelja i reče im:

— A sada, prijatelji, ostavićemo ovde vezirovog sina, a nas trojica krenućemo u drugu državu, u neki grad u kome živi prelepa carska kći Gulandaz. Baš u taj grad treba da pođemo.

Pošto rešiše da krenu na put, carević reče vezirovom sinu:

— Prijatelju, ti ćeš ovde ostati i živećeš na dvoru ovoga cara, a nas trojica krećemo u grad u kome živi carska kći Gulandaz. Ja hoću da dobijem tu lepoticu. Posle toga bilo bi dobro da se sva četvorica zajedno vratimo u svoju rodnu zemlju.

Sa vezirovim sinom oni su razgovarali noću, a kada nastade jutro i sunce ozari svojim rumenilom čitavu vasionu, bog je hteo da se sva tri prijatelja sastanu, iziđu iz grada, uzjašu konje i krenu na put.

I tako oni prođoše kroz zemlju toga cara, zatim iziđoše iz zemlje drugog cara i stigoše u prestonicu trećeg. A u zemlji trećeg cara svi podanici behu u strahu i dane i noći provođahu u tuzi i jadu, zato što je u prestonici boravio rakšas — div ljudožder. Tamošnji car morade da obeća rakšasu da će mu svakog dana slati po jednog čoveka za jelo. Naredi car da se objavi svim ljudima da se svaki dan mora davati rakšasu za jelo po jedan čovek i da će ti ljudi biti uzimani iz svih kuća redom. Eto zašto je tugovala čitava zemlja.

Bog je hteo da tri prijatelja stignu u taj grad i da se zaustave u kući jednog građanina. Domaćin ih svu trojicu pozva i primi s velikim poštovanjem i srdačnošću — trudio se da im svojski ugodi. Ali prijatelji odbiše da probaju jela kojima htede da ih počasti i iziđoše iz kuće da prođu gradom. Za to vreme domaćin se dogovori sa svojim ukućanima i odluči:

— Ova tri čoveka su gosti u mojoj kući. Daću jednoga rakšasu da ga pojede!

Zatim krenu k putnicima i ovi videše da mu jad razdire srce. Oni ga tada upitaše:

— Slušaj, domaćine! Mi vidimo da je tvoju dušu obuzeo veliki jad. Reci nam šta ti je?

Domaćin im sve priznade.

— U našem gradu živi rakšas — reče. — Svakog dana proždire nekog od žitelja. Car je obećao rakšasu da će iz svih kuća redom

dobijati po jednog

čoveka za jelo. Danju rakšas odlazi u drugu zemlju da se hrani, a uveče se vraća kući. Tada mu car šalje u kuću jednog čoveka, koga rakšas noću pojede. Zato car obeća da će onoga ko ubije rakšasa oženiti svojom kćeri i uzeti u dom kao zeta. Danas je na meni red da nahranim rakšasa i zato moja duša pade u bezdan očaja. Da dam brata — nikad ga više videti neću; da dam majku — ni nju nikad više videti neću. Eto, zato se danas u mojoj kući čuju plač i vapaji. Bolje je da dam rakšasu jednog od vas da ga pojede!

— Nego šta! — odazva se carević. — Nas trojica smo spremni da budemo njegove žrtve. Odvedi nas tamo gde on živi.

Domaćin skoči s mesta, i reče:

— Spreman sam odmah da vas tamo odvedem. — Pa pomisli: ,,Na meni je red da dam jednog čoveka, a svevišnji mi danas posla trojicu! Hvala alahu!“

I tako tri prijatelja zajedno s domaćinom priđoše mestu gde je živeo rakšas. Domaćin im izdaleka pokaza prstom gde rakšas živi, a zatim odjuri kući i poče svesrdno da proslavlja alaha. Tri mladića uđoše u rakšasev dom, i imaju šta da vide: ogroman krevet i na njemu prostrt ćilim. Sva trojica odmah sedoše na krevet i carevićevi prijatelji rekoše:

— Slušaj, prijatelju! Obojicu nas je savladao san. Mi ćemo malo da dremnemo na ovom krevetu, a čim se rakšas pojavi, ti nas probudi.

— Dobro! — pristade carević.

Eto o tome su razgovarali; posle toga carevićevi prijatelji zaspaše tvrdim snom. Prođoše dva sata. Tek što i carević sede na krevet, kad najednom u kuću upade rakšas, ogroman kao gora. On ugleda carevića, pa će mu reći:

— Slava tvorcu! Danas dobih čitava tri čoveka. Naješću se sit.

A carević mu na to uzvrati:

— Hvala bogu što je nama, trojici prijatelja, pao šaka takav rakšas kao što si ti. Dobro je što moji prijatelji spavaju čvrstim snom — ja ću te sam brže-bolje pojesti. Ne dao ti bog da se moji prijatelji probude — oni bi te smrvili!

Ču rakšas te reči, razbesne se.pa jurnu na carevića, a carević zgrabi rakšasa za grlo. Tada između njih poče teška borba. Obojica su se borila smelo, ne štedeći snage.

Žestoko, na život i smrt su se borili carević i rakšas; ubrzo sa njih poteče znoj potokom. Skoro četiri sata su se tukli. U jednom trenutku carević se dovi i uhvati rakšasa za glavu — htede da ga dotuče, ali im se tela spletoše u klupko i oba se stropoštaše na carevićeve zaspale prijatelje. Ovi se probudiše i videše da se carević na život i smrt bori sa rakšasom. Tada se oba prijatelja baciše na diva, saviše mu glavu do zemlje i povališe ga. Zatim isukaše mačeve iz korica, razapeše rakšasa na podu i prerezaše mu grkljan. Najzad mu odsekoše glavu i duša mu izlete iz tela.

Tako prijatelji ubiše rakšasa i legoše na njegov krevet da se odmore. Prođe noć. Ujutru se pojavi čistač da dobro pomete kuću, ali šta vide? Na podu leži rakšas mrtav! Čistač tada pojuri caru i javi mu:

— O, care! Neka je dug vek utočišta sveta! Danas nađoh rakšasa mrtvog na podu, a na njegovom krevetu mirno spavaju tri plemenita mladića.

Car naredi veziru:

— Donesi ovamo ubijenog rakšasa i dovedi one koji ga ubiše!

Sasluša vezir carevu naredbu, odmah sakupi nekoliko stotina vojnika i ovako im naredi:

— Dovedite caru svakog koga nađete u rakšasovom boravištu.

Vojnici u gomili uđoše u rakšasovu kuću i videše da on leži na podu odsečene glave, a na njegovom krevetu čvrsto spavaju tri mladića. Probudiše ih vojnici svu trojicu, i stadoše da ih ispituju:

— Odrubiste li vi glavu rakšasu?

— Da! — odgovoriše prijatelji.

Tada im careve sluge rekoše:

— Traži vas car!

Saslušaše prijatelji zapovest i pođoše caru. Sluge baciše rakšasov trup njemu pred noge i privedoše trojicu mladića. Car ih

pozdravi i dočeka s velikim počastima i srdačnošću. Zatim ih upita ko su.

Prijatelji rekoše:

— To smo mi ubili rakšasa.

Kad to ču, car ih pozva u svoje odaje i reče im:

— Hoću da udam svoje dve kćeri za dvojicu od vas!

— Pa dobro! — odazva se carević. — Neka se tvojim kćerima ožene gradonačelnikov i trgovčev sin!

Obezbedi se carević svakovrsnom hranom i opremom, predade obojicu svojih prijatelja caru pod pokroviteljstvo, i na rastanku im reče:

— U jednom mestu živi prekrasna plemenita careva kći Gulandaz. Možda će mi uspeti da je dobijem.

Izgovori carević te reči i zajedno sa slugom krenu na put. Iziđe carević iz grada toga cara, bi neko vreme u drugom gradu, a zatim krenu odatle i stiže do granice treće zemlje. Tu se zaustavi u kući neke oronule starice.

Prođe nekoliko dana. Jedanput domaćica posadi carevića pored sebe i reče:

— Slušaj, momče! U našem gradu živi carska kći lepotica, Gulandaz; ona je tako lepa da svojom lepotom zasenjuje čak i mesec. Kad je mesec pogleda, odmah skriva svoje lice — ne sme od stida glavu da podigne! Tako je lepa carska kći, tako zanosna da ni mesec ni sunce ne mogu da joj budu suparnici: lice

joj je lepše od meseca, a telo lepše od sunca. Oči su joj kao bademi; ima puno dobrih osobina, bezbrojne su njene vrline. Kada carevići, opčinjeni njenim čarima, dolaze na dvor da je prose, ona im svima isto govori: „Imam dve stvari: jedna — to je drvena sekira, a druga — kamena klada. Sem toga imam i strašnog tigra. Toga tigra treba isterati iz kaveza, a kamenu kladu raseći drvenom sekirom. Koji carević to učini, biće moj muž.“

Sasluša carević domaćičinu priču, razmisli i vide da nije tako prosto sve to uraditi. Tada pozva k sebi jednog lončara i reče mu:

— Slušaj, lončaru! Daću ti dve hiljade zlatnika i carski ću te nagraditi samo ako prokopaš podzemni prolaz od mog doma do bajnog dvora carske kćeri.

Lončar se zahvali careviću i reče:

— Daj mi rok dve nedelje, i ja ću prokopati prolaz.

Sto rekoše, to i učiniše. Lončar je vredno radio, i posle dve nedelje tajni prolaz beše gotov. Kad carević vide da je tajni prolaz gotov, nagradi lončara sa dve hiljade zlatnika, carski ga darova i naredi mu da nikom ne govori o tajnom prolazu. Lončar se pokloni careviću do zemlje i ode svojim putem.

Tačno u ponoć carević se probi kroz tajni prolaz u prekrasni dvor carske kćeri. I šta vide? Lepotica Gulandaz spava mirnim snom i, kao mesec, svojom lepotom obasjava čitav svemir. Vide carević njeno predivno lice i pade u nesvest. Tek posle dva sata dođe k sebi. I šta on uradi? Izvadi iz svoje kutijice sa betelom(2) čitav betel i stavi ga u kutijicu carske kćeri. Zatim sažvaka i njen i svoj betel, pa crvenim betelovim sokom napuni svoju kutijicu i stavi je na grudi carske kćeri. Njenu kutijicu uze sa sobom i vrati se kući kroz tajni prolaz.

Božjom voljom, lepotica se ujutru probudi iz slatkog sna i vide da je neko sažvakao sav njen betel. Carska kći beše mudra, pa se doseti da se to po svoj prilici neki zaljubljeni carević prokrao u njene dvore kroz podzemni prolaz. Ona je ovako rasuđivala: »Ni mrav se ne može probiti do moje spavaće sobe! Oko moga dvora stražare čuvari i stražari. Zar može neko da prekorači prag mojih odaja? Istog trena bio bi strogo kažnjen. Znači da je neki carević prokopao tajni prolaz i tako se probio ovamo."

Božjom voljom carević je tako nekoliko dana dolazio u dvorac carske kćeri i uvek bi je zaticao kako spava. Gulandaz beše zbog toga zabrinuta, pa poče da razmišlja šta da učini da ne zaspi. Tako se ona jednom poseče nožem po prstu, lako raseče kožu i na ranicu stavi soli. Iz prsta pođe krv i on se zagnoji.

Prođe još jedan dan. Tačno u ponoć carević se opet provuče kroz tajni prolaz u odaje carske kćeri, pojede i popi jelo i piće koje je stajalo kraj njenog uzglavlja, a zatim joj opet stavi na grudi svoju kutijicu s betelom, a njenu kutijicu obesi sebi oko vrata. Kad htede da

pođe, carska kći najednom brzo skoči iz svog kreveta, uhvati carevića za ruku i upita ga:

— Ko si ti, zašto u ponoć ulaziš u moje odaje?

— Zavoleh te! — odgovori carević.

A lepotica Gulandaz, kad pogleda mladića, i sama se u njega zaljubi. Zatim poče da ga ispituje:

— Reci mi u kom ti gradu živiš i kog si cara sin?

Carević joj ispriča o svojoj otadžbini, o zemlji Sarandib, pa reče ime svoga oca. Tada Gulandaz reče:

— Evo šta ja hoću: ako carević Sarandipske zemlje to želi, ja ću se za njega udati, kad ga je već svevišnji poslao u naše krajeve! — A zatim dodade: — O, dragi! Moj otac će ti postaviti dva zadatka, i ako uspeš da ih rešiš, postaćeš moj suprug.

— Kakve zadatke? — upita carević.

Carska kći mu ispriča ono o drvenoj sekiri i kamenoj kladi, a takođe i o tigru. Reče mu da će morati drvenom sekirom da raseče kamenu kladu, a strašnog tigra da otera.

Sasluša carević lepoticu, pa će joj reći:

— Radi kako hoćeš, samo ja nemam snage da izvršim te zadatke. Neću izdržati tako težak ispit!

— O, jedini moj! — odgovori lepotica. — Ništa mi neće biti teško, samo ako treba da se uradi tebe radi! — Pri tom ona iščupa iz glave vlas, dade je careviću i reče: — Kada ti moj otac naredi da oteraš tigra, ti dodirni ovom vlasi glavu zveri i reci: ,,Gulandaz!. . . Umiri se!“ Onda će ti on dozvoliti da ga oteraš. A kad ti moj otac naredi da drvenom sekirom rasečeš kamenu kladu, ti uzmi sekiru u ruku, udari njom po kamenoj kladi i reci: „Gulandaz !. . . Prelomi se!“ I klada će prsnuti napola.

Tako su zaljubljeni razgovarali. Carević se tajnim prolazom vrati kući i seti se svega što mu ispriča starica.

Posle nekog vremena carević iziđe pred oca lepotice i reče mu:

— Želim da budem udostojen velike časti — da postanem tvoj zet.

— Tu čast su tražili mnogi carevići, — odgovori car — i svi dospeše u tamnicu. Puno se plemenitih mladića sada muči u mojoj

tamnici!

Sasluša carević njegove reči, pa opet reče:

— Ipak ću ja biti tvoj zet!

— Najpre izvrši dva zadatka — reče car. — Ako to uspeš da uradiš, postaćeš moj zet!

— Spreman sam da ih odmah izvršim, — odgovori carević — i ma kakvi bili ti zadaci, i ma koliko bili teški, ja neću odustati od svog cilja.

Tada car naredi:

— Smesta da se ovamo donese drvena sekira i kamena klada!

Još car to i ne izusti, a sluge već donesoše sekiru i kladu. Uhvati carević drvenu sekiru, udari njome po kamenoj kladi i viknu:

— Gulandaz !.. . Prelomi se!

Tek što on izgovori te reči, a kamena klada prsnu napola. Svi koji videše to čudo, a zajedno sa njima i sam car, tako se začudiše da počeše sebi prste da grizu. I car i svi ljudi pomisliše: „Kako ko, ali ovaj carević će se sigurno oženiti carskom kćeri i postaće carev zet!"

— Sada donesite ovamo kavez sa krvožednim tigrom! — naredi car.

Istog trena sluge unesoše kavez sa tigrom. Carević sam otvori kavez i uđe u nj. Tigar taman htede da jurne na carevića i da ga rastrgne, kad mu carević nabaci na vrat istu onu vlas koju je Gulandaz iščupala iz svoje glave i dala svom dragom. U istom trenu svirepa zver zaćuta i stade na mestu. Posle toga carević istera tigra iz kaveza, sam iz njega iziđe i reče svima koji tu behu:

— Gledajte i pogledajte! Evo vašeg tigra, on se ne miče!

Tada car naredi:

— Udrite u talambase! Objavite da se sprema svadba! Slavite i veselite se!

Posle toga car uze carevića pod svoje pokroviteljstvo, sa velikim počastima posadi ga na presto presvučen zlatnim brokatom i naredi da se po svemu gradu objavi radosna vest o svadbi. I posle nekoliko dana obavi se svadba carske kćeri Gulandaz i carevića, te carević postade carev zet. Svi gosti, utrkujući se, čestitahu mladencima.

Carević dva dana nije ispuštao lepoticu iz svog zagrljaja i nijednog trenutka nije se od nje odvajao — nikako nije mogao da se naraduje.

Po božjoj volji carević posle nekog vremena reče svojoj ženi lepotici:

— Mnogo meseci prođe otkad napustih otadžbinu i roditelje i ovde živim. Nekad sam mnogo podnosio zbog tebe, ali sada si ti moja žena. Vreme je da se vratim u rodni kraj i da se opet nađem s prijateljima koje ostavih u raznim zemljama.

— Ako ti želiš da ideš kući, — odgovori mu lepotica — onda povedi i mene sa sobom. Odavno vlada običaj da otac i majka gube vlast nad devojkom čim se ona uda. Žena pripada samo mužu. Sada sam ja tvoja žena i moji roditelji nemaju pravo da me zadržavaju.

— Mene obavezuje obećanje koje dadoh tvome ocu kad me je uzimao za zeta!

— Imam ja krilati presto, — reče tada lepotica — hajde da oboje na nj sednemo, da odavde odletimo i vratimo se u zemlju tvojih predaka!

Carević sasluša ženu, pa reče:

— Mudro zboriš!

Sto rekoše, to i učiniše. Drugog dana posle ponoći carević i lepotica sedoše na krilati presto, kraj sebe staviše sandučić s dragocenostima, uzeše i sve ono što bi im moglo ustrebati na putu, pozdraviše se sa svim ukućanima i narediše krilatom prestolu:

— Nosi nas u grad onoga cara!

Tek što to rekoše, a krilati presto se uzvi uvis i istog trena se spusti tamo gde mu je bilo rečeno. Siđe carević s krilatog prestola, uze sa sobom dvojicu svojih prijatelja i njihove žene i naredi prestolu da leti dalje. Ubrzo stigoše u zemlju u kojoj ostade treći prijatelj, uzeše i njega na krilati presto i narediše prestolu:

— Siri svoja krila!

Tako se carević vrati u zemlju kojom je upravljao njegov otac i pade svojim roditeljima pred noge. Tri njegova prijatelja odoše svojim kućama, a carević dovede carsku kćer Gulandaz na svoj dvor. Življahu njih dvoje dugo u miru i radosti.

ŽENA-ZMIJA I CAR ALI MERDAN

Jedanput car Ali Merdan pođe u lov i u šumi kraj čistog, bistrog jezera srete devojku divnu kao cvet. Ona je sedela pod drvetom i gorko plakala. Zaustavi car svoju svitu, sam priđe devojci i upita je ko je ona i kako je dospela u ovu šumu.

— Ja sam kći kineskog vladara — odgovori devojka. — Izišla sam iz dvora u šetnju. Išla sam, išla, i zalutala, a kako sam ovamo dospela — ni sama ne znam.

Odvede je car Ali Merdan u svoje dvore i uze je za ženu. Dade joj letnji dvor u vrtovima Salimara, gde fontane prekrivaju rosom cveće, gde se kraj mermernih stubova drveće savija pod težinom plodova i cvetova. I tamo, usred cveća i sunčanih zrakova, živela je prekrasna carica, i car ju je voleo toliko da je pored nje zaboravljao sve na svetu.

Jedanput je učenik nekog pustinjaka, vraćajući se iz visokih planina, kuđa je svake godine išao po vodu za svog učitelja, prolazio pored šalimarskih vrtova — i oni su ga očarali svojim fontanama. I tako on preskoči zid i pođe vrtom, a kada se umori, leže pod drvo i zaspa.

.Car Ali Merdan upravo tada Iziđe u vrt i začudi se kad ugleda čoveka kako spava pod drvetom. Saka mu je bila stisnuta: u njoj je nešto držao čvrsto. Car lagano otvori njegovu šaku i nađe u njoj kutijicu sa nekakvom mirišljavom mašću. Dok je car razgledao kutijicu, čovek se probudi i poče očajnički da je traži. Car ga umiri, pokaza mu kutijicu i upita ga zašto se tako uplašio.

— Veliki care, — reče pustinjakov učenik — kutijica pripada mom učitelju i u njoj je čarobna mast. Njena volšebna sila spasava me

svake nevolje i omogućava mi da veoma brzo savlađujem velika odstojanja. Eto zašto ja mogu ići po vodu za svog učitelja u severne svete planine.

— Znači — reče car — da je tvoj učitelj svet i mudar čovek?

— Da, — odgovori učenik — on zna sve tajne.

— Pa reci mu — dodade car — da je njegova kutijica kod mene i ako hoće da mu je vratim, neka dođe po nju sam.

Učenik krenu svom učitelju; ali čarobne masti kod njega nije bilo i zato je išao dve i po godine.

Za to vreme car Ali Merdan je živeo sa svojom prekrasnom ženom u raskošnom dvoru u vrtovima Salimara. On je tako voleo svoju ženu da se nikada nije rastajao od nje. Ali svi su opažali da mu je lice postalo čudno a oči potamnele i izgledale nekako nepokretne.

Stiže, najzad, učenik svom učitelju — pustinjaku i sve mu ispriča. Pustinjak se razljuti, ali šta je mogao — pođe caru Ali Merdanu. Car ga primi sa velikim počastima i odmah mu predade kutijicu sa čarobnom mašću.

Pustinjak beše mudar i učen čovek; on po carevom izgledu odmah vide da mu preti velika nevolja.

— Care, — reče — ti si bio prema meni pošten i gostoljubiv, i ja hoću da ti pomognem. Reci mi da li ti je lice uvek imalo tako čudan izraz i da li su ti oči uvek bile tako mutne.

Car je, zbunjen, ćutao.

Tada pustinjak reče:

— Reci mi istinu: imaš li na svom dvoru tuđu ženu?

Car mu ispriča o devojci koju je našao u šumi, o kćeri kineskog vladara.

— Ona uopšte nije kći kineskog vladara, pa čak nije ni žena — reče pustinjak. — Ona je ljudožderka, veštica, dvestogodišnja zmija, koja može da uzme ljudsko obličje.

Car poče da se prepire; ne poverova pustinjaku — isuviše je voleo svoju ženu. Ali kada pustinjak reče da je to odista zmija i da on to sigurno zna, car se zbuni i obeća da će poslušati njegove savete. Naredi pustinjak da se za večeru pripremi jelo koje će delom biti

preslano, a delom slano kao i obično. Uveče je car večerao sa ženom. Jeli su iz iste činije. I car okrenu prema ženi onaj kraj činije u kome je bilo presoljeno jelo, dok je on jeo s drugog kraja. Carici se učini da je jelo preslano, ali pošto ga je car jeo, jela je i ona. Noću, kada leže da spava, oseti žeđ. Car opazi da je njegova žena ustala i da se pretvorila u zmiju. Zmija otpuza u baštu, napi se vode sa česme, okupa se, zatim se vrati u dvor i opet se pretvori u ženu.

Car uvide da je pustinjak bio u pravu, i zamoli ga da mu pomogne da se oslobodi žene-zmije. Pustinjak naredi da se načini peć od sto raznih metala, sa velikim poklopcem i jakom bravom. Peć sagradiše u bašti i čvrstim lancima je prikovaše za zemlju. Kad je sve bilo gotovo, car pozva ženu da s njim prošeta po bašti i da mu pomogne da ispeče kolačiće.

Ona pristade. Priđoše peći i car poče da pravi kolačiće, ali posao mu nije išao od ruke, te zamoli ženu da mu pomogne. Čim je prišla otvorenoj peći, on je gurnu u vatru i odmah zaključa vratanca. Ona je pokušavala da iskoči iz peći, ali i vratanca i sama peć su bili veoma jaki. Najzad vatra u peći prestade da gori, a kada se peć ohladi, otvoriše je: u njoj je bila samo šaka pepela i mali okrugli kamen.

Isposnik uze kamen i reče caru:

— U ovom kamenu je skupljena snaga žene-zmije. Uzmi ga. Sve što njime dotakneš, postaće zlato.

Ali car Ali Merdan zaključi da će taj kamen roditi zavist i razdor među ljudima, te ga uze i baci u duboku reku. I zato sada niko na svetu nema taj kamen.

ZVEZDOZNANČEV SIN

Umirao zvezdoznanac i umirući pročita iz zvezda sudbinu svog mlađeg sina. To što saznade zapisa i zavešta mu predskazanje, a čitavo imanje dade starijem sinu.

Mlađi sin sahrani oca i ode iz rodne kuće, u kojoj je sada sve pripadalo starijem bratu. Cesto je mislio o očevom predskazanju. A evo šta je stajalo u predskazanju:

,,Od rođenja siromaštvo. Deset godina u tamnici. Smrt na obali mora. Zatim radost.“

Cudio se mladić predskazanju, naročito poslednjim rečima koje nije mogao da razume. I lutao je tako svetom, ali je uvek pazio da ne prilazi morskoj obali. Uskoro stiže do visokih planina koje se protežu duž Indije i ovde je morao da ide kroz pusta, bezvodna mesta. Svu hranu koju je poneo sa sobom pojeo je, a poslednju kap vode popio. Tada se seti očevog predskazanja i pomisli: »Predskazanje se obistinilo: daleko sam od mora — i dok ne stignem do njega, neću umreti.“ To ga ohrabri da pođe dalje.

I tako stiže do jednog razrušenog bunara i spusti u nj na kanapu čašu. Odjednom ču glas:

— Pomozi mi! Ja sam car tigrova i umirem od gladi. Tri dana ništa nisam jeo. Ako mi pomogneš, celog života biću ti zahvalan. Izvuci me!

Razmisli zvezdoznančev sin, pa reče u sebi: ,,Da ga izvučem? Koješta! Ako ga izvučem, a on će me, možda, odmah pojesti... Ne, otac mi je predskazao smrt na morskoj obali; znači, neće me pojesti tigar. Izvući ću ga.“

Pa doviknu tigru:

— Drž' se za kanap!

Zatim spusti kanap; tigar se uhvati za nj i iziđe iz bunara. Kad iziđe, pokloni se čoveku, glavom dodirnu zemlju i reče:

— Spasioče moj, nikad neću zaboraviti to što si za mene učinio! Obećavam ti svoju pomoć kad god ti zatreba. Ispričaću ti kako sam dospeo u bunar. Pre tri dana lutao sam po obližnjoj šumi i najednom opazih nekog zlatara. Pojurih za njim, a on, spasavajući se, skoči u bunar. Skočih i ja, ali se ne nađoh na samom dnu kao on, nego na izbočini. Ispod mene je bila druga izbočina na kojoj je ležala zmija. Još niže, na trećoj izbočini, ležao je pacov. Izvuci i njih, i oni umiru od gladi. Ali te preklinjem da ne izvlačiš zlatara sa dna — zlatarima ne treba verovati. Može se verovati pacovu, zmiji otrovnici, čak i tigru, ali nikad ne treba verovati zlataru. Pazi, nemoj da ga oslobodiš, jer ćeš se pokajati.

Tigar to reče i ode.

Zvezdoznančev sin opet spusti kanap sa čašom da zahvati vode. Za kanap se uhvati zmija i reče:

— Zaštitniče moj, budi mi spasilac, izvuci me! Ja sam sin zmijskog cara i mom ocu se srce kida bez mene. Večno ću biti tvoj sluga i pomoćnik, samo me spasi.

Seti se sin očevih reči koje su predskazale da mu je suđeno da umre na morskoj obali, te izvuče zmiju. Pade zmija čoveku pred noge i reče:

— Oče moj, spasioče moj, pojurih ti ja za pacovom, ali on upade u bunar, a ja za njim. Dozvoli mi da se vratim kući! Kad me se setiš, ja ću biti s tobom.

I zmija otpuza.

Zvezdoznančev sin spusti kanap i treći put, i za nj se uhvati pacov. Mladić ga odmah izvuče. Pacov se pokloni pred njim i reče:

— Blago života mog, spasioče moj, čim me se setiš, ja ću dotrčati k tebi i učiniću sve što zaželiš. Cuh šta ti reče tigar. Poslušaj ga: ne veruj zlataru — vratiće ti dobro zlim.

I pacov odjuri.

Zamisli se zvedoznančev sin posle tih reči i reče u sebi: „Zašto da ne spasem zlatara kad sam spasao tri životinje? Spusti kanap četvrti put i izvuče zlatara. Zatim spusti kanap sa čašom peti put i napi se vode. Zlatar sede kraj njega i ulagujući mu se, poče da govori:

— Prijatelju moj, spasioče moj, hvala ti što nisi poslušao te glupe životinje te si me spasao. Dozvoli mi sada da se vratim kući. Ja živim u obližnjem gradu Udžaini. Kad se budeš vraćao iz svetog grada Benaresa, obavezno svrati k meni.

Pozdravi se zlatar sa svojim spasiocem i pođe svojim putem.

Zvezdoznančev sin ode u Benares i življaše tamo deset godina, a tigra, zmiju, pacova i zlatara zaboravi. Molio se u hramovima, slušao učitelje, najzad se zažele otadžbine i brata i odluči da se vrati kući. Vraćao se putem kojim je došao, da bi bio što dalje od mora. I najzad stiže do bunara iz koga je spasao životinje, pa se seti svega i odluči da proveri spasene. Najpre se seti tigra i tigar odmah dojuri držeći u zubima veličanstvenu zlatnu krunu, ukrašenu dragim kamenjem; drago kamenje je blistalo tako jako da se izdaleka videlo. Stavi tigar krunu pred mladićeve noge, pokloni mu se što je mogao niže i reče:

— Ti si mi poklonio život, a posle toga toliko godina me se nisi sećao, nisi mi pružao priliku da ti se zahvalim. Osim ove krune imam još dragocenosti, primi ih od mene, molim te.

Začudi se zvezdoznančev sin štedrim tigrovim darovima, zahvali mu se i pusti ga.

Zatim se seti zmije i pacova. I oni odmah dođoše sa bogatim darovima i srdačnom zahvalnošću. Pusti ih zvezdoznančev sin i pomisli: „Kako su zahvalne bile ove životinje! A već zlatar će biti još zahvalniji. Poći ću do njega, neka mi izvadi iz krune drago kamenje, a krunu neka istopi i od nje napravi zlatnu kuglu.“

Tako on pođe u Udžaini. Zlatar ga ljubazno primi — setio se kako mu je mladić pomogao da se izvuče iz bunara i da se spase. Zvezdoznančev sin mu pokaza krunu koju je dobio od tigra i zamoli ga da iz nje izvadi drago kamenje. Zlatar mu obeća da će sve učiniti, ponudi gosta jelom i predloži mu da obavi sveti obred umivanja u reci. Zvezdoznančev sin je bio pobožan, te ode na reku da izvrši obred umivanja.

Za to vreme zlatar odjuri caru — a evo zašto: on je poznao krunu koju je doneo njegov spasilac; ta kruna je pripadala ocu cara koji je u to vreme vladao. Jedanput je carev otac pošao u lov i nestao bez traga. Svi su mislili da su ga ubili zlonamernici; njegov sin je odredio veliku nagradu onome ko nađe ubice. On nije znao da je njegovog oca ščepao tigar — isti onaj tigar koji je dao carsku krunu zvezdoznančevom sinu kad ga je izvukao iz bunara. Znajući sve to, zlatar odluči da stekne carevu milost — da preda caru krunu njegovog oca i optuži za ubistvo onoga ko je donese.

Pođe zlatar caru, ponese sa sobom krunu i reče caru da je ubica otišao na reku. Car posla stražu po njega. Stražari ugledaše čoveka kako stoji u reci. Uhvatiše ga i po carevom naređenju baciše u tamnicu da tamo umire od gladi.

U dubokoj tamnici zvezdoznančev sin sede i poče da razmišlja: „Eto, ispuni se očevo predskazanje — ja sam u tamnici. Ali kako da proživim ovde deset godina bez hrane?“

Tako je sedeo i razmišljao o svom ranijem životu. Seti se kako je spasao životinje i kako su mu one zbog toga bile zahvalne. I sve tri se odmah pojaviše: tigar, zmija i pacov — a pošto su oni bili carevi, sa njima se pojaviše i njihovi podanici: tigrovi, zmije, pacovi. Oni najpre prokopaše prolaz u podzemlje. Kopali su svi — i tigrovi, i pacovi, pa čak i zmije — svojim oštrim zubima. Zatim car pacova naredi pacovima da svaki dan donose hranu i piće u tamnicu.

Zmijski car reče:

— Car pacova će se brinuti za tvoju ishranu, a tigar i ja ćemo se potruditi da te oslobodimo. Mi ćemo narediti tigrovima i zmijama da ubijaju podanike nepoštenog cara koji te je bacio u tamnicu i uništavaćemo ih dok god se on ne urazumi i tebe i mene pusti na slobodu.

Tako oni i učiniše. Narod poče da gine od tigrova i zmija. Ali car je bio zao i uporan i nije popuštao.

Tako prođe deset godina. Jednog dana zmija ujede carevu kći ljubimicu, i ona umre od zmijskog otrova. Car se nije mogao utešiti; posla po sve ukrotitelje zmija, obeća pola carstva i ruku svoje kćeri onome ko je vrati u život. Ali niko nije mogao to da učini.

Carske sluge nekako čuše da zatvorenik u podzemlju peva i javiše caru o tome čudu — jer je nesrećni zatvorenik deset godina sedeo u podzemlju bez hrane, pa ipak je još uvek bio živ. Svi počeše misliti da on svakako nije čovek, već biće božanskog porekla.

Car naredi da ga dovedu i zaprepasti se kad vide da mu tamnovanje ništa nije naškodilo. Mladić je bio snažan, zdrav i miran, samo što mu je lice bilo skoro sasvim obraslo dlakama, i trebalo ih je obrijati da bi mogao da gleda. Car priznade da je kriv što je po zlatarevoj kleveti strpao mladića u tamnicu, ne potrudivši se da sazna sve što se desilo. Zatim poče da moli mladića da mu vrati kćer u život.

— Naredi da se ovamo donesu tela svih koji su poginuli od zmija i tigrova — reče zvezdoznančev sin.

Iz čitave zemlje počeše da dovoze mrtvace. Zvezdoznančev sin uze sud sa vodom, pomoli se nad njim, seti se tigra i zmije, pa vodom poprska mrtva tela. I svi oni ustadoše kao iza sna i raziđoše se svojim kućama. Ustade i carska kći. Car se zahvali njenom spasiocu, opet ga zamoli za oproštaj, ponudi mu pola carstva i svoju kćer za ženu, ali zvezdoznančev sin ništa ne htede da uzme; pođe u šumu, sazva sve zmije i tigrove i naredi im da ubuduće ne diraju ljude.

Zlatara uhvatiše i htedoše da pogube, ali se zvezdoznančev sin zauze za njega, te izdajnika oslobodiše. Tada car opet poče da nagovara mladića da uzme njegovu kćer za ženu i da primi pola carstva. Zvezdoznančev sin pristade, ali reče da ide najpre da poseti svoga brata zato što ga se mnogo zaželeo.

Pođe on na jug, bratu, ali zaluta, te se nađe na morskoj obali. Za to vreme stariji brat i sam pođe da traži mlađeg, od koga toliko godina nije imao nikakvih vesti. I sretoše se braća kraj mora. Mlađi brat je od sreće tu i umro. Obistinilo se očevo predskazanje: „Smrt na morskoj obali“.

Stariji brat se molio i klanjao Ganeši — bogu sa glavom slona — pa odnese bratovljevo telo u njegov hram. Tu poče da se moli Ganeši, Ganeša se pojavi i upita ga zašto ga je pozvao:

— Moj brat je umro, — odgovori čovek — evo njegovog tela. Naredi svojim slugama da čuvaju njegovo telo dok se ja tebi molim.

Ganeša ispuni njegovu molbu i naredi slugama da čuvaju umrlog. Ali tek što Ganeša ode, sluge pojedoše mrtvo telo.

Stariji brat se vrati sa molitve i vide da je telo njegovog brata nestalo. I on ovako poče da se moli Ganeši:

— Veliki bože slonovske glave, molio sam ti se čitavog života i prinosio žrtve; zar tako nagrađuješ svoje vernike?

Zbuni se bog i vrati mlađem bratu život. Pođoše oba brata u Udžaini i tamo se mlađi brat oženi carskom kćeri i uskoro postade car.

Tako se od reči do reči ispuni zvezdoznančevo predskazanje.

RAMA, LAKŠMANA I UČENA SOVA

Živeo jednom jedan car. Zvao se Candra Radža, to jest Mesečev car, i imao je vezira — savetnika po imenu Bati. Voleli su se oni kao rođena braća. Obojica dugo nisu imali dece i tugovali su što nemaju potomstva. Najzad bogovi uslišiše njihove molitve, i istoga dana, istoga sata i carica i vezirovica rodiše po jednog dečaka. Carevom sinu dadoše ime Rama, a vezirovom sinu — Lakšmana, zato što se mlađi brat velikog cara Rame zvao Lakšmana — kao što je poznato svakome ko je čitao ili slušao o podvizima Rame u Ramajani(3). I praznik kada su dečacima data imena proslavljala je cela zemlja.

Dečaci su se nežno voleli i nisu mogli da žive jedan bez drugog. Zajedno su se kupali, zajedno igrali, išli u školu, a kada bi jeli, jeli su iz iste činije.

Carici se nije dopadalo druženje njenog sina sa vezirovim, te zamoli cara da ih razdvoji, ali car je voleo vezira i radovao se prijateljstvu dečaka. Kad carica nije postigla ništa kod cara, poče da se savetuje sa raznim ljudima kako da razdvoji dečake, ali niko nije mogao nikakav savet da joj da. Najzad joj se javi nekakva stara lukava igračica, koja joj reče:

— Daj mi mnogo zlata, i ja ću brzo rastaviti dečake.

Carica joj dade vreću zlata i obeća da će joj dati i drugu ako uspe, a zatim stade čekati šta će se desiti.

Stara igračica obuče raskošnu haljinu i pođe prema kući van grada, gde su Rama i Lakšmana zajedno provodili čitave dane. Oni su i sada tamo sedeli i igrali se. Igračica priđe bunaru i poče da se vrzma oko njega. Ramu obuze radoznalost, te posla Lakšmanu da sazna šta radi ova bogato obučena žena.

Lakšmana priđe bunaru i upita igračicu da li joj šta treba.

— Ništa, ništa — odgovori ona i klimnu glavom.

Zatim pođe pravo carici i reče joj:

— Stvar je gotova! Daj mi drugu vreću zlata.

Carica joj dade još jednu vreću.

Lakšmana se vrati Rami, i ovaj ga upita:

— Sta je tražila ta žena?

— Ona reče da joj ništa ne treba — odgovori Lakšmana.

— To nije istina, — reče Rama — ti nešto skrivaš od mene. Nemoguće je da je bez ikakvog cilja došla ovamo. Ti skrivaš od mene neku tajnu.

Ma koliko ga Lakšmana uveravao da je rekao sve što zna, Rama mu nije verovao. Oni se sporečkaše, a zatim i potukoše. Obuzet besom, Rama pojuri ocu.

— Oče moj, — viknu — ja mrzim vezirovog sina! Naredi da ga ubiju i da mi se kao dokaz da je ubijen donesu njegove oči.

Ma koliko otac umirivao Ramu, ništa nije pomoglo. Najzad car dođe veziru i reče mu:

— Dečaci su se posvađali. Sakrij svog sina. Treba da nekako uredimo tu stvar.

Vezir sakri sina, a car ustreli košutu, pokaza sinu njene oči, pa će reći:

— Eto ti, sine moj, dobri vezirov sin je po tvojoj volji lišen života.

Rama se obradova, ali njegova radost ne beše duga veka i on uskoro poče da tuguje za voljenim prijateljem — jer oni su često razgovarali, zajedno se igrali, a Lakšmana je umeo tako divno da priča. Jedanput je Rama sanjao čudan san i niko nije mogao da ga objasni. Četiri noći uzastopce Rama je sanjao divan kristalni dvorac i u njemu carsku kćer belu kao mermer. Ovaj čudni san mučio je carevića, i on se stalno sećao svog dragog prijatelja Lakšmane. Najzad ode svom ocu i upita ga:

— Gde je grob mog dragog prijatelja? Hoću da umrem na tom grobu.

— Čudan si ti čovek — reče car. — Sam si zahtevao da nesrećni i nedužni Lakšmana bude ubijen, a sada hoćeš da umreš na njegovom grobu. Sta sve to ima da znači?

Rama je plakao i kidao se, i bio žalostan što mu je prijatelj umro njegovom krivicom. Najzad odluči da iskupi svoju ludost i divlji gnev dobrovoljnom smrću na grobu jadnog Lakšmane. Car najzad uvide da se Rama iskreno kaje, i, videći njegov očaj, reče mu:

— Na tvoju sreću, tvoj otac ne ispunjava sve nerazumne prohteve svoga sina. Sad znaj: tvoj prijatelj je živ. Spasen je od tvoga bezrazložnog gneva. Oči koje sam ti pokazao bile su oči ubijene košute. Odmah ćeš videti svoga prijatelja. Pazi, nemoj više s njim da se svađaš: prijateljstvo se stiče s mukom i veoma je retko u životu careva. Nemoj sada da izgubiš ono što docnije možda nikad više nećeš steći.

Velika je bila radost zbog susreta. Mladići zaboraviše svoju nesrećnu svađu i samo su mislili o tome kako će jedan drugom učiniti nešto prijatno. Rama se seti svoga sna i poče da moli Lakšmanu da mu ga rastumači.

— Četiri noći uzastopce jedan te isti čudan san — reče Rama. — Sanjao sam da idem, da dugo idem kroz gustu šumu i da sam došao do šumice sa kokosovim palmama. Iza nje je bila šumica s guavama, zatim šumica s betelovim palmama, a još dalje — divan cvetnjak. Tamo je cvetalo najlepše cveće, i baštovanova žena mi dade puno naručje cveća. Oko vrta je tekla široka i duboka reka, a na drugoj obali reke nalazio se divan kristalni dvorac, sav providan; kroz njegove zidove ugledao sam najlepšu carsku kćer na svetu, belu kao mermer. Ona je sedela u dvorcu, od glave do pete okićena biserima i dragim kamenjem. Njena lepota me je tako prenerazila da sam pao u nesvest, a kada sam došao k sebi, probudih se. I četiri noći uzastopce sanjao sam taj isti san. Niko ne može da mi rastumači šta znači taj san. Reci mi šta on znači.

— Tvoj san — odgovori Lakšmana — nije san nego java. Carska kći koju si sanjao stvarno postoji: to je kći jednog velikog cara. A njegova država je daleko odavde. I sve što si ti sanjao — i šumice, i vrt, i kristalni dvorac, i reka — sve to izgleda na javi upravo tako kao što. si ti sanjao. A to što si četiri puta sanjao carsku kćer pokazuje da

ti je suđeno da se njom oženiš. Samo, to nije tako prosto: carsku kćer su već prosili mnogi i mnogi carevi i carevići, a ona se zarekla da će se udati za onog ko na konju preskoči reku i pojavi se pred njom u kristalnom dvorcu. Ali svi koji su pokušavali da to učine ili su se utopili u reci, ili su razlupali sebi glave. Nijedan od njih nije ostao u životu.

— A da li mi možemo da dospemo u tu zemlju? — upita Rama.

— Naravno, — odgovori Lakšmana — reci svome ocu da hoćemo da proputujemo i da razgledamo svet, i ne uzimaj sa sobom ni slonove ni svitu. Poći ćemo samo nas dvojica, a zamoli oca i da ti da svog bojnog konja.

Rama pođe ocu i zamoli ga za dozvolu da otputuje zajedno sa svojim prijateljem da bi se nagledao sveta. Car rado pristade na to i ponudi mu pratioce, slonove, konje. Ali Rama sve to odbi i zamoli oca da mu da samo svog starog bojnog konja.

— Uzmi ga, sine moj, — reče car.

I tako prijatelji krenuše na putovanje.

Mnogo dana, nedelja i meseci su putovali, dok najzad ne stigoše do šumice s kokosovim palmama. Iza nje je bila šumica s guavama, a zatim se pojavi šumica s betelovim palmama. Prijatelji shvatiše da se približavaju dvorcu one carske kćeri koju je Rama sanjao. I doista, oni ubrzo uđoše u čudesni vrt, gde baštovanova žena pokloni careviću divno cveće. Ali tu je prijatelje čekala nevolja.

Treba reći da su carevi i carevići, u želji da stignu do carske kćeri u kristalnom dvorcu, ginuli u stotinama i hiljadama; zato je car naredio da niko i ne pokušava preskočiti reku dok se s njim ne vidi i dok ne sasluša njegove savete. Tako je uspeo da mnoge odvrati od bezumne namere. Rama i Lakšmana to nisu znali; oni dođoše na samu obalu reke, i već su se spremali da preskoče preko reke, kad se odjednom pojavi careva straža i odvede ih u tamnicu.

Prijatelji se uznemiriše. Cilj im je izgledao tako blizak, a sada je bilo neizvesno kakva ih sudbina čeka i da li će uopšte biti pušteni iz tamnice.

— Sta misliš, — upita Rama Lakšmanu — da li ćemo uspeti da se izvučemo odavde?

— Pravo da ti kažem, ne znam. Ali pokušaćemo.

Lakšmana dade jednom stražaru novaca i zamoli ga da nekoliko puta vikne na ulici kraj dvora:

— Baštovanovoj ženi pobeže krava.

Stražar se začudi neobičnoj molbi, pa, ne videći u tome ništa loše, uze novac i ispuni Lakšmani želju. Baštovanova žena ču stražarevo dozivanje, pa pomisli: „Sigurno su moji jadni mladići dospeli u tamnicu pa tamo sad sede. Pokušaću da ih oslobodim.“. Ona pozva u pomoć dvojicu starih prosjaka i povede ih sa sobom.

Tamnica se nalazila u istom dvorištu gde i mali hram, u koji su često išle na molitvu žene iz dvora. Tamnička straža nije stajala kraj vrata tamnice, već kraj kapije velikog dvorišta. Straža je poznavala ženu dvorskog baštovana, te je pusti u dvorište; pusti i dvojicu njenih pratilaca. Ona brzo otvori vrata na tamnici, prosjaci zameniše odeću sa zatvorenicima i ostadoše u tamnici, a Rama i Lakšmana, kao prosjaci, iziđoše sa baštovanovom ženom.

Ujutro stražari dovedoše caru obojicu prosjaka obučenih u carsko ruho i saopštiše caru da su, eto, opet uhvatili carevića koji je hteo bez dozvole da preskoči reku. Car pogleda prosjake, pa se nasmeja.

— I vi ste mi neki stražari! Naše gradske prosjake niste poznali. Pustite ih! Neko vas je prevario. Na tim ljudima samo je odelo carsko.

Za to vreme Rama i Lakšmana se presvukoše i dođoše da ih car primi. Car ih ljubazno primi, ali kad sazna za Raminu želju, klimnu sedom glavom, pa reče:

— Čudna ste vi bića, mlađi ljudi! Ima na svetu stotinama carskih kćeri koje nisu ružnije od moje. Ali vi hoćete po svaku cenu đa dobijete baš nju. A sve zbog toga što je ona tvrdoglava i što od mladoženja traži nemoguće. Okanite se svojih ćefova, ne gubite uzalud život, jer će vam on biti potreban za bolja dela.

Ali sva careva odvraćanja ništa ne pomogoše, te on morade da objavi po gradu đa još jedan carević prosi njegovu kćer i da hoće da okuša sreću.

Iziđe Rama na obalu i bojni konj oseti da sada ne sme da postidi svog gospodara: jednim skokom preskoči reku i ulete pravo u

dvorište kristalnog dvorca, zatim skoči nazad — i tako tri puta. Obradova se car, potapša konja po vratu pa reče:

— Ovo je konj!

Zatim čestita Rami:

— A ovo je konjanik! Sada već moja tvrdoglavica mora da se uda.

Napraviše raskošnu svadbu i mladenci počeše srećno da žive u dvorcu. Ali uskoro Rama reče caru:

— Pusti nas ocu i majci! Ja sam im sin jedinac i oni su me se zaželeli, a i ja njih.

— Dobro, — odgovori mu car — idi, ali pamti da ti se uvek radujem i da i ja imam samo jednu kćer. I ja bih želeo ponekad da je vidim.

Mladenci krenuše na put, a sa njima Lakšmana i velika pratnja. Prođoše kroz šumu i predveče se zaustaviše na njenoj ivici, gde razapeše šatore. Lakšmana je s večeri bio na straži. Dugo je sedeo i sve je bilo mirno. Odjednom na granu velikog drveta, iznad njegove glave, sleteše dve male sove. Imale su belo i crno perje. Sove su vrlo pametne ptice — one znaju šta će se desiti ljudima, treba samo razumeti njihove reči. Ali veoma mali broj ljudi zna njihov jezik. Na sreću, Lakšmana je znao jezik sova, te poče pažljivo da sluša šta one jedna drugoj govore.

— Odavno mi, dragi, ništa nisi pričao, — reče sova svome mužu — ispričaj mi nešto.

— Dobro, ispričaću ti o ovim ljudima pod šatorom i o ovom mladiću koji sedi pod drvetom na straži i ne zna šta će biti s njime i njegovim prijateljima. Slušaj!

I sova ispriča o rođenju Rame i Lakšmane, o tome kako su se družili, kako su se posvađali, a zatim pomirili; ispriča i o carevićevom snu, i kako je pošao po nevestu, preskočio reku i oženio se.

— Sada — nastavi sova — oni idu kući, a jadnog Lakšmanu čeka neminovna nevolja. Kad se carević sa ženom bude približavao svojoj prestonici, oni će prolaziti ispod velikog drveta. Tada će Lakšmana primetiti da velika grana tek što nije pala i da preti da ubije prolaznike. On će jurnuti i brzo poterati konje — i sve će putnike spasti, ali sebe neće. Drugi put oni će prolaziti kroz veliku kapiju

dvora i odozgo će se odvaliti kamen. Lakšmana će zgrabiti carsku kćer i spašće je — mada u toj zemlji zakon zabranjuje da se dodirne žensko biće carske krvi; carsku kćer će spasti, a sam se neće spasti. A zatim će poginuti. Prve noći po povratku on će čuvati stražu kraj carevićeve spavaće sobe; u ponoć će k carevoj kćeri dopuziti velika zvečarka. Lakšmana će je raseći mačem, i zmijska krv će poprskati čelo carske kćeri, ali ona se neće probuditi. Lakšmana neće dodirnuti rukom čelo carske kćeri, već će maramicom poklopiti oči i jezikom polizati zmijsku krv. Tada će se carević probuditi, sve će videti i počeće da prekoreva svog prijatelja. A kad počne da ga prekoreva, prijatelj će mu se skameniti od glave do pete.

— A šta će biti potom? — upita sova muža. — Da li će on zauvek ostati skamenjen?

— Ne, — odgovori joj muž — osam godina će biti kamen, a može ga spasti samo jedno: ako se carskoj kćeri i careviću rodi sin i ako on sam, svojevoljno, svojom rukom dodirne Lakšmaninu kamenu ruku. Tada će skamenjeni Lakšmana oživeti. A sada dosta; pola noći sam govorio. Hajde da poletimo i da lovimo miševe — da ih lovimo i jedemo.

Lakšmana je slušao i zapisivao svaku sovinu reč. Teško mu je bilo na srcu. Ujutro je u palmin list uvio sve što je zapisao, zatim sve zapečatio i predao Rami, rekavši mu:

— To je moje zaveštanje. Kad me zadesi neka nevolja, pročitaj što je ovde zapisano.

Rama se začudi, ali uze prijateljevo zaveštanje.

Pođoše dalje. I zaista, sve se dogodi onako kako je predskazala sova: i grana je pala sa drveta, i kamen se odvalio od zida, umalo ne ubivši carsku kći, i zmija je dopuzila k carici, ali ju je ubio carevićev verni prijatelj. A carević je, bunovan, video samo prolivenu krv i podignuti mač u Lakšmaninoj ruci, te optuži prijatelja da je hteo da ubije i njega i njegovu ženu. Lakšmana se odmah skameni.

Carević se izbezumi od užasa — shvati da se desila neka strašna greška. Tada se Rama seti Lakšmaninog zaveštanja, koje je uvek nosio u nedrima, odmah slomi pečat i zajedno sa carskom kćeri pročita sve što je Lakšmana napisao. Gorko je prekorevao sebe što

je pogubio prijatelja, ali nije mogao ništa da uradi; ostalo je jedino da čeka dok se ne ispuni sovino predskazanje.

Ali godine su prolazile, a careviću i njegovoj ženi nikako da se rodi sin. Tek početkom devete godine najzad se rodi sin. Čim je počeo da puzi, Rama i njegova žena počeše da ga donose skamenjenom Lakšmani, u nadi da će se predskazanje ispuniti. Ali dečak je bio malen i nije mogao da dodirne nesrećnikovu ruku. Najzad, dečak poče da se pridiže na noge i jednom, kad umalo nije pao, uhvati se za ruku okamenjenog Lakšmane. Lakšmana odmah ožive, uze dečaka na ruke i izljubi ga, a dečak se nasmeja. Srećni roditelji nisu znali da izraze svoju radost — ta njihov prijatelj je oživeo! Odmah poslaše glasnike.

CARSKA KČI -BLAGA SUDBINA

Živeli jednom neki car i carica i imali kćer — najlepšu carsku kćer na svetu. Lice joj je bilo nežno i belo kao mesečeva svetlost, i bila je tako dobra, umiljata i nežna da su je s pravom zvali Sodevabaj, što znači „Blaga sudbina11. Kad se rodila, poslaše po najučenije zvezdoznance i najmudrije proroke, i oni rekoše da će ona biti bogatija od svih carskih kćeri na svetu, a kad preživi veliku nesreću, postaće najsrećnija žena. Kakva će to biti nesreća, nisu mogli da predvide ni iz posmatranja zvezda ni iz nekih knjiga; naredili su samo da se zlatna ogrlica na njenom vratu čuva više od zenice u oku. Sa tom ogrlicom princeza se rodila i odmah se videlo da ogrlica nije obična, već čarobna.

Mudraci su govorili:

— Ta ogrlica nije zemaljska, već nebeska: u njoj je duša carske kćeri; ako se ona skine i stavi je oko vrata drugi čovek, carska kći će umreti.

Ogrlicu nekako naročito pričvrstiše, i kad je devojčica porasla i počinjala da shvata, naučiše je da treba naročito da se brine o zlatnoj ogrlici, jer je u njoj čitav njen život. Ispuniše se reči proroka i zvezdoznanaca, koji su govorili da će ona biti bogatija od svih carskih kćeri na svetu. I odista, trebalo je samo da otvori usta pa da iz njih počnu da se prosipaju biseri i rubini; trebalo je samo da napravi ko

rak pa da oko nje počne da se prosipa drago kamenje. Kad carska kći Sodevabaj napuni četrnaest godina, otac odluči da joj za rođendan učini poklon, i to poklon koji će joj se veoma dopasti. I tako on pokloni svojoj kćeri divno izrađene zlatne papučice koje su bile

protkane dragim kamenjem. Carska kći je imala male noge, tako da su papučice bile ne samo najlepše nego i najmajušnije na svetu; slične papučice niko više nije imao. Svaka je vredela sto hiljada zlatnika. Carska kći je veoma volela te papučice i obuvala ih je kad god bi išla u vrt da se šeta.

Jednog dana se ona na padini planine igrala sa svojim pratiljama. Najednom, jedna papučica skliznu sa noge carske kćeri, skotrlja se nizbrdo i izgubi u čestaru. Ma koliko da su je tražili, nisu je mogli naći. Bila je obećana velika nagrada onome ko pronađe zlatnu papučicu, ali uzalud — niko je nije mogao naći.

Prođe neko vreme i u šumicu ispod planine dođe u lov mladi carević, sin cara susednog carstva. On nađe pod drvetom zlatnu papučicu carske kćeri Sodevebaj i ponese je sa sobom kući, a kod kuće je pokaza majci i reče:

— Mora da je divna nožica za koju je izrađena ova čudesna papučica.

— Sine moj, — reče carica majka — to je sigurno papučica neke carske kćeri. Dobro bi bilo kad bi mogao tu carsku kćer dobiti za ženu.

Tako oni poslaše svoje ljude da saznaju koja je carska kći izgubila zlatnu papučicu. Dugo su tražili, raspitivali se, ali sve je bilo uzalud. Najzad neki putnici ispričaše da su čuli da je u nekom susednom carstvu kći moćnog cara izgubila u šumi čudesnu zlatnu papučicu i da je veliko blago obećano onome ko je nađe. Tada carević krenu u to carstvo i ponese sa sobom ono što je našao. Stiže caru i reče mu što ga je naučila majka:

— Gospodaru, našao sam papučicu vaše kćeri i za nju tražim veliku nagradu.

— Sta želiš? Konja? Srebra? Zlata? — upita ga car. — Sve ću ti dati, samo da se moja kćer obraduje. Ničeg mi nije žao.

— Ne, gospodaru, ne treba mi ni zlata, ni srebra, ni konja, već mi dajte vašu kćer — ja sam carski sin.

— Ne znam kako da ti pomognem — reče car. — To od mene ne zavisi. Obećao sam kćeri da ću je udati za onoga za koga sama bude htela. Ako se ona složi, ja se neću protiviti.

Sodevabaj sa prozora ugleda carevića i on joj se dopade. A kada je otac poslao da joj kažu da je carević prosi i da je pitaju bi li pošla za njega, ona rado pristade.

Bogato proslaviše svadbu i mladenci počeše srećno da žive u dvorima. Prođe izvesno vreme i carević htede da vidi svoje roditelje, te zamoli cara da ga pusti da ode k njima. S njim pođe i Sodevabaj. Na rastanku car im oboma naredi, a naročito careviću, da ne skidaju oka sa ogrlice na njenom vratu.

— Pamti da je u toj ogrlici njen život — govorio je car. — Ako se izgubi ogrlica, izgubićeš ženu.

Obradovaše se stari roditelji kad ugledaše sina i njegovu prekrasnu ženu. Ali na dvoru je živela i prva carevićeva žena — njega su, po običaju koji je vladao u toj zemlji, oženili njome još kada je bio dečak. Ona je bila zla i mrzela je carevića, pa omrznu i jadnu Sodevubaj, ali sakri svoju mržnju, praveći se umiljata i ljubazna.

Uskoro je carević morao državnim poslom da ode u daleku pokrajinu, a Sodevubaj je ostavio na staranje svojim roditeljima.

Kad je carević otputovao, njegova prva žena pođe u goste Sodevibaj i reče joj:

— Sada si ti ostala sama, pa ćemo se češće viđati.

Lakoverna Sodevabaj se obradova i poče da joj pokazuje svoje dragocenosti. Gošći se naročito dopadoše čudesne zlatne papučice. Zatim zamoli Sodevubaj da skine zlatnu ogrlicu i da joj je pokaže, ali Sodevabaj joj reče:

— To ne mogu da učinim. Ako skinem ogrlicu i predam je drugom čoveku, odmah ću umreti.

Zla žena se začudi i obradova. „Sada je Sodevabaj u mojim rukama; neće ona više živeti“, pomisli. One su još dugo razgovarale; najzad Sodevubaj pozvaše carici i carske kćeri se rastadoše.

Kad je došla u svoje odaje, zla carevićeva žena pozva svoju najstariju sluškinju, robinju, dade joj mnogo zlata i naredi joj da noću ukrade ogrlicu Sodevebaj, da je stavi na sebe i sakrije ispod haljine. Robinja se noću uvuče u sobu Sodevebaj, oprezno skide s nje ogrlicu i stavi je na sebe. Istog trenutka Sodevabaj umre.

Ujutru dođe carica u spavaću sobu carevićeve žene da vidi kako je provela noć i najednom je ugleda na krevetu bledu i bez daha. Pozvaše lekare, ali niko nije mogao da objasni šta se desilo sa carskom kćeri: ona je bila i mrtva i živa, nepokretna i hladna, ali ne i ukočena. Dugo su lekari razmišljali, najzad posavetovaše da se stavi pod kristalno kube, u senicu kraj jezera, kako bi se moglo posmatrati šta će s njom biti. Dani su prolazili, a telo carevićeve žene nije se menjalo, ali ipak — nikako da oživi.

Najzad se s puta vrati nesrećni carević i sasvim se izbezumi od bola. Čitave dane, od izlaska pa do zalaska sunca, on je sedeo kraj ženinog tela i gledao je, ne skidajući očiju s nje; ali ona je i dalje bila nepomična i nikako da oživi. U svom očaju carević je sasvim zaboravio čarobnu ogrlicu i nije je ni tražio — zbog toga ništa nije znao o smicalicama svoje zle žene.

Ali jednom, noću, služavka robinja leže da spava i odluči da uvek pre spavanja skida ogrlicu. Čim je skide, carska kći ožive i sede na

svom ležištu. Dugo nije mogla da shvati gde se nalazi, već je sedela i plakala, ali nije mogla da se vrati kući zato što na sebi nije imala ogrlice. Mogla je samo da dođe do jezera i da se napije vode sa izvora iz koga se punilo jezero. Posle toga bi se vraćala pod kristalno kube i čekala jutro. Ali nikad nije mogla da dočeka jutro zato što je služavka-robinja ustajala čim sunce grane i odmah stavljala ogrlicu. Čim bi je stavila na sebe, Sodevabaj bi padala bez daha na svoj ležaj i ležala do noći kao mrtva. S mužem nije mogla da se sretne zato što je on čitave dane sedeo kraj njenog tela, a noću odlazio.

Jedanput on opazi da na travi kraj jezera leži mnogo dragog kamenja: kada bi Sodevabaj išla na jezero, pred njene noge je, kao i ranije, padalo drago kamenje, ali iz njenih usta biseri nisu ispadali zato što je ćutala. Carević se zamisli: „Odakle ovo drago kamenje?" Pitao se, ali nikako nije mogao da se doseti. Odluči da noću posmatra. Nikom nije dozvoljavao da dolazi u senicu i čitav dan kraj senice nikoga nije bilo. A upravo toga dana uveče Sodevabaj rodi sina. On je ležao i tužno jecao. Noću bi se majka prenula iz sna, uzela bi sina na ruke i počela da ga uspavljuje tužnom pesmicom. Carević priđe senici i najednom ču tiho, otegnuto pevanje. Nije stigao ni da se osvesti, kad se otvoriše vrata i kad Sodevabaj iziđe sa dečakom na rukama; kad god bi načinila korak, s obe strane padalo bi drago kamenje. Carević nije verovao svojim očima; on pritaji disanje a Sodevabaj priđe jezeru, utoli žeđ i vrati se u senicu. Ne stiže za sobom ni vrata da zatvori, kad carević dođe k sebi, pojuri za njom i poče da kuca na vrata. Sodevabaj se uplaši kucanja i ne odazva se. Tada je carević pozva po imenu i poče da je moli da mu otvori. Kad ču dragi glas, Sodevabaj polete vratima i širom ih otvori.

Muž je zagrli, a ona uze sina i pokaza mu ga.

— Vidi, ovo je naš carević! Juče se rodio. A ja svaki dan umirem zato što je neko ukrao moju čarobnu ogrlicu i danju je stavlja na sebe.

Ujutro carević sazva sve koji su živeli na dvoru i ugleda na vratu sluškinje-robinje zlatnu ogrlicu. On je odmah skide i stavi svojoj ženi na vrat. Sodevabaj ožive i vrati se sa sinom u dvor, a sluškinju-robinju i zlu ženu strpaše u tamnicu.

Kad je Sodevabaj oživela, u zemlji zavlada velika radost, jer su je voleli zbog smernosti i dobrote. Od toga vremena ona je živela srećno sa sinom i mužem, nikad se nije odvajala od ogrlice i uvek je nosila zlatne papučice koje su joj donele sreću i muža.

STARA VEŠTICA U ŠUMI

Živeo jednom neki brahman i imao pet kćeri. Majka im je umrla i otac se drugi put oženio. Maćeha se loše ophodila sa decom, i ona su često gladovala. Ona je bila tolika cicija da je jedanput uzela zrno, razdelila ga na pet delova i svakoj devojčici dala po komadić.

— Jesi li sita, sestrice? — pitale su sestre jedna drugu kada su dobile po komadić zrna. I svaka je odgovarala:

— Sita sam.

Samo najmlađa reče:

— A ja sam još gladna.

Tada joj najstarija sestra dade svoj delić.

Tako prođe neko vreme. Najzad maćeha reče mužu:

— Neka deca idu od kuće, a ako ona ne odu, ja ću otići.

Ma koliko je ubeđivao, ona je ostajala pri svom. Tada on uze decu i pođe. Stigoše do reke i otac reče devojčicama da preplivaju. A one počeše da ga mole:

— Oče, preplivaj ti prvi, a mi ćemo za tobom.

— Ne, kćeri, — reče otac — idite vi prve, a ja ću već za vama. Ako vidite da niz reku pliva suncobran, znajte da sam se udavio.

Devojčice pređoše na drugu obalu, počeše da gledaju uz reku i da očekuju oca. Ubrzo opaziše kako

niz reku pliva suncobran. One razumedoše da im se otac udavio.

Mnogo su dana išle, dok najzad ne stigoše u šumu. Tu je kraj jedne kolibe sedela neka žena. Devojčice nisu znale da je to veštica i da im želi zlo.

Drugog dana starica posla četiri mlađe sestre u šumu po drva, a najstarijoj naredi da ostane da joj pomaže u spremanju sobe. Predveče se devojčice vratiše i ne nađoše najstariju sestru. Veštica im reče da je devojčica pobegla kući. Ona nije želela da se sestre dosete da je pojela najstariju. Tako se to ponavljalo četiri dana uzastopce, dok nije ostala samo najmlađa sestra. Petog dana starica sama pođe u šumu i naredi devojčici da pomete i spremi sobu. Devojčica poče da mete i iz radoznalosti pogleda u sanduk koji je stajao u uglu kolibe. Ona podiže poklopac i, sva užasnuta, ugleda unutra četiri glave — glave svojih sestara — koje su je uporno gledale.

— Sestrice, što me tako gledate? — upita devojčica.

— Gledamo te tako, sestrice, — odgovoriše glave — zato što ćeš i ti danas ovamo dospeti.

Devojčica se uplaši i upita glave kako da se spase.

— Uzmi sve što nađeš u ovoj sobi, — odgovoriše joj glave — sveži u bošču i beži. Kada budeš bežala, razbacuj stvari po putu. Starica će pojuriti za tobom, ali kad ugleda stvari, počeće da ih skuplja, a ti ćeš za to vreme pobeći.

Devojčica uradi onako kako su je savetovale glave njenih sestara i pobeže.

Starica se vrati i u čitavoj kući nađe samo pajalicu. Ona sede na nju, pa polete u poteru za devojčicom. Uz put opazi razbacane stvari, pa poče da ih skuplja. A devojčica je jurila sve dalje i dalje dok nije stigla do velikog drveta. Tada devojčica reče drvetu:

— Drvo, sakrij me.

Drvo se otvori i devojčica se u njemu sakri; samo je kraj njenog malog prsta ostao napolju. Dolete starica i odgrize devojčici mali prst; pojede ga i zažali što joj je tako ukusno parče kao što je ova devojčica umaklo, razljuti se i vrati kući.

U međuvremenu dođe drvoseča i poče da seče drvo. Najednom ču iz drveta glas:

— Seci gore, seci dole, samo nemoj na sredini, jer ćeš mene raseći.

Začudi se drvoseča, polete da javi caru o čudu. Dođe car sa pratnjom i ču isti glas. Odsekoše drvo onako kako je molio glas i ugledaše prekrasnu devojku.

Car joj reče:

— Devojko, priđi onome od nas ko je iz iste kaste kao i ti.

Ona odmah priđe brahmanu. Tada svi shvatiše da ona može biti careva žena. Odvedoše je u dvor i car se njome oženi. Živeli su oni zajedno dugo i srećno.

POŽELI, ALI NE MISLI O TOME ŠTO POŽELIŠ— INAČE ĆEŠ POŽELETI UZALUD

Živeo jednom neki siromah i imao dvoje dece: sina i kćer. Oni ništa nisu imali, već su prosjačili po tuđim kućama. Jedanput sretoše pobožnog isposnika. Počeše da ga mole za pomoć. Sažali se isposnik na njih i reče im kuda da idu da se pomole, pa dodade:

— Samo pamtite: neka svako od vas moli samo za jednu stvar.

Sve troje pođoše. Prva uđe devojka i poče molitvu. Molila je da bude lepa. Molitva joj bi uslišena i ona iziđe kao lepotica. Tuda je prolazio car, vide je i uze za ženu.

Otac se razljuti na kćer zato što je otišla, a bio je nezadovoljan i zbog toga što se tako dugo molila dok je on morao da čeka. I sa takvim rđavim mislima poče da se moli. Molio je bogove da se na kćeri pojavi rana. Istog trenutka pojavi se na vratu mlade carice gadna rana i odmah se caru zgadi na nju; car je otera i ona opet postade prosjakinja.

Poslednji stade da se moli siromahov sin i u svojoj pohlepnosti ovako poče da moli bogove:

— Želim da budem car i želim da budem bogat.

Ali ova njegova molitva, kao što je isposnik i rekao, nije bila uslišena.

Tako su ovo troje rđavih i pohlepnih ljudi — otac, sin i kći — ostali, kao što su bili i ranije, gladni i bez novca.

ČAROBNA VIOLINA

Živelo jednom sedmoro braće i jedna sestra. Braća su bila oženjena, ali njihove žene nisu vodile domaćinstvo, već ga je vodila njihova sestra. Zbog toga su snahe mrzele svoju zaovu. Jedanput se one sastadoše i odlučiše da joj napakoste.

— Ona ne radi u polju, već sedi kod kuće, pa čak joj i ručak nije na vreme gotov — rekoše.

Pođoše onda susednom duhu, prinesoše mu žrtvu i umilostiviše ga. Duh obeća da će im ispuniti želju. Tada one rekoše:

— U podne, kad naša zaova pođe po vodu, učini da voda u jezeru počne da uzmiče čim je ona zahvati krčagom. Zatim pusti da voda opet nadolazi, samo ne daj đa dospe u krčag. A devojku uzmi sa sobom.

U podne devojka pođe na jezero po vodu, a vode najednom nestade. Devojka zaplaka. Voda zatim opet poče pomalo da nadolazi i dođe joj do članaka. Devojka tada pokuša da zahvati vode krčagom, ali u krčag ne dospe nijedna kap. Devojka se uplaši pa povika:

— Brate moj brate, voda mi je do članaka, a u krčag ni kapi ne mogu da zahvatim.

Voda joj dođe do kolena i ona opet poče da viče:

— Brate moj, brate, voda mi je do kolena, a nikako ne mogu da je zahvatim.

Voda se podiže još više i dođe devojci do pojasa. Devojka se još više uplaši, pa poče da viče:

— Brate moj, brate! Voda mi je do pojasa, a ne mogu da je zahvatim!

Najzad, voda se podiže tako visoko da devojka poče da se davi, pa viknu:

— Brate moj, brate, voda mi je do vrata, evo već puni krčag.

Krčag poče da se puni vodom i da tone, a sa njim i devojka, dok sasvim ne potonuše. Tada duh pretvori devojku u duha i odnese je sa sobom.

Prođe neko vreme i na obali jezera izraste veliko bambusovo drvo. U tom drvetu je živela devojka-duh. Izraste bambus u ogromno drvo. Pored njega je prolazio pustinjak, pa će reći:

— Od ovog bambusa postaće čudesna violina.

On donese sekiru i poče da seče bambus kraj korena, a bambus povika:

— Ne seci kraj korena, seci pri vrhu!

Pustinjak opet podiže sekiru da seče pri vrhu, a bambus zavika:

— Ne seci pri vrhu, seci pri korenu!

I tako je glas iz bambusa govorio svaki put kad bi pustanjak dizao sekiru. Tada isposnik shvati da ga to duh plaši, razljuti se i odseče drvo pri samom korenu, odnese ga svojoj kući i napravi violinu. I kad je on svirao na toj violini, ona je izvijala tako divnu pesmu da su se svi čudili i divili i bogato ga darivali.

Pustinjak je često svraćao u kuću devojke koju je odneo duh, i kad god bi braća slušala zvuke violine, uvek bi im bilo teško u duši i uvek im se plakalo: činilo im se da violina jeca i da se na nešto žali.

Najstariji brat požele da kupi tu violinu, ali pustinjak ne htede da je proda. Posle nekog vremena on ode kmetu jednog sela i poče da svira. Dobro ga nahraniše i zamoliše da im proda violinu: kmet je za nju davao velike pare. Ali pustinjak je ne prodade. Tada ga napiše i kad zaspa, promeniše violinu — na mesto čarobne staviše običnu. Kad se pustinjak probudi, poče da govori kako su mu promenili violinu, ali svi su odricali, pa je morao da ode sa običnom violinom a čarobnu da ostavi u kmetovoj kući.

Sada u violinu poče da svira kmetov sin, i violina je svirala još bolje nego ranije. Susedi su dolazili da slušaju i uživali su u njenim zvucima. Kada bi ukućani odlazili iz kuće na posao, devojkaduh koja je živela najpre u bambusu, a zatim u bambusovoj violini, izlazila je iz nje i spremala jelo, sama jela i ostavljala jelo kraj kreveta kmetovog sina. To se ponavljalo svaki dan i ukućani počeše da se podsmevaju kmetovom sinu — govorili su da se on sigurno zagledao u neku devojku i da se ona o njemu brine toliko da mu čak i jelo sprema.

Tada mladić odluči da ostane kod kuće i sazna šta se to dešava. Sakri se u ugao, iza drva, i stade da čeka. Ubrzo iz violine iziđe devojka, očešlja se i poče da kuva pirinač za ručak. Sama je jela, a ostatak pirinča stavi kraj kreveta kmetovog sina. Tada on skoči i zgrabi devojku, ali ona poče da mu se opire i da govori:

— Ko si ti? Zašto me diraš? Ti si možda iz neke niže kaste, ne smeš da me diraš!

— Ne, — odgovori kmetov sin — ti i ja smo iz iste kaste, i ti treba da se udaš za mene.

Kmetov sin je bio veoma lep; on se dopade devojci i ona se udade za njega.

Za to vreme njena braća su propala i pošla po svetu da prose. Dođoše i u kmetovu kuću, u kojoj je njihova sestra bila domaćica. Ona ih poznade, a oni nju ne poznadoše. I tako ona stavi vodu na vatru i poče da im kuva pirinač. Dok se pirinač kuvao, ona sede kraj njih i ispriča im šta se sve s njom desilo i kako su je uvredile njihove žene, pa svoju priču završi rečima:

— Vi ste, sigurno, sve to znali i niko od vas me nije uzeo u zaštitu.

Nijednom rečju više ne prekore braću, već ih nahrani i pusti da idu dalje po svetu.

MALA SURJABAJ

Siromašna mlekarica jednom krenu u grad da prodaje mleko i ponese i svoju kćer od godine dana, zato što nije imala kod koga da je ostavi. Uz put, umorivši se, sede, stavi pored sebe krčag s mlekom i spusti devojčicu. Iznenada dva orla proleteše iznad nje, a jedan kao strela jurnu dole, zgrabi dete i nestade u oblacima.

Orlovi su leteli daleko, daleko, iza granica te zemlje; leteli su dugo, sve dok nisu stigli do svog gnezda na neobično visokom drvetu. Gnezdo im je bilo ogromno, svijeno od gvožđa i pruća; imalo je sedam gvozdenih vrata, koja su se zatvarala pomoću sedam brava. U tom gnezdu sakriše orlovi malu devojčicu i nazvaše je Surjabaj, to jest gospodarica Sunce.

Svaki dan orlovi su leteli daleko i donosili joj skupocene šarene haljine, ukrase i igračke — uopšte sve najskupocenije što su mogli naći, samo da bi obradovali svoje Sunašce. Jedanput, kada je devojčica napunila dvanaest godina, orlovi odlučiše da joj nabave dijamantski prsten. Tada orao reče orlušici:

— Prsten možemo naći samo kraj Purpurnog mora, koje je daleko dvanaest meseci letenja odavde. Ostavićemo Sunašcetu hrane za dvanaest meseci i odmah ćemo da poletimo da bismo se što pre vratili.

Ostade devojčica u gnezdu iza sedam gvozdenih brava, a s njom kuče i mače. Mačka je bila kradljiva i nekako ukrade hranu, za šta ju je devojčica kaznila. Razljuti se mačka i odluči da joj se osveti: dolete do ognjišta i ugasi vatru koja je danonoćno gorela. Jadna devojčica nije znala šta da radi, jer joj je mačka pokrala svu

spremljenu hranu, a vatre u gnezdu nije bilo i nije imala čime da je raspali.

Tako su njih troje tri dana proveli bez hrane — i devojčica, i kuče, i mače. Najzad, gladna, mala Surjabaj pokuša da se iz gnezda spusti na zemlju. Otvori jedna za drugim svih sedmoro gvozdenih vrata i dođe do ivice gnezda. Odavde poče da se spušta s grane na granu. Spuštajući se, devojčica opazi daleko na kraju neba mali dim i zaključi da tamo može dobiti vatre. Siđe ona sa drveta i pođe u pravcu dima. Tako je išla čitav dan i predveče stiže do jedne male kuće. Ovde je kraj vatre sedela starica, gledala u vatru i grejala svoje stare ruke.

Devojčica nije znala da je došla u zemlju strašnih rakšasa-ljudoždera i da je ova starica ljudožderka. Začudi se starica lepoj devojčici, njenim skupocenim haljinama i ukrasima, pa pomisli: „Eto za mene i sina slatkog parčenceta. Imaćemo šta da jedemo."

Sin je živeo zajedno sa njom, ali je tog jutra otišao u lov i još se nije vratio. Ljudožderka se napravi dobra i ljubazna, pa će upitati devojčicu:

— Ko si ti golubice, kako se zoveš i kako ti mogu pomoći?

— Zovem se Surjabaj — odgovori ona. — Ja sam kći velikih orlova na visokom drvetu. Oni odleteše na Purpurno more da mi nabave brilijantski prsten. Za to vreme nestalo mi je vatre, i ja sam, bako, došla da te zamolim za malo vatre.

— Rado ću ti dati vatre, detence moje, samo sažali se na moju starost i najpre mi istucaj pirinča.

Starica to reče da bi zadržala devojčicu: nadala se da će za to vreme stići i njen sin.

Surjabaj je bila dobra devojčica i rado pomože starici da istuca pirinač. Pirinač je već bio istucan, a ljudožder se još nije vraćao. Tada starica zamoli devojčicu da samelje žita, da pomete kućicu i, najzad, da donese vode sa bunara. Surjabaj sve to uradi i poče da moli da ide kući. Starica je već nije mogla zadržati, dade joj vatre i vrećicu žita, a zatim joj reče:

— Kad pođeš kući, prosipaj žito putem. Tako ćeš nam pokazati put svojoj kući.

Devojčica pođe kući, svome gnezdu, i uz put je sve vreme prosipala na zemlju žito, ne sluteći ništa. Vrati se u gnezdo, zatvori svih sedam vrata, zapali vatru, skuva jelo, nahrani mačku i psa, sama se najede i leže.

Za to vreme staričin sin se vratio. Kad ču za devojčicu u orlovskom gnezdu, odmah pođe da je traži po tragu prosutog žita. Stiže do drveta, uspuza se i poče da kuca na vrata, govoreći:

— To sam ja, orao! Doneo sam ti brilijantski prsten sa Purpurnog mora. Otvori brže vrata!

Ali mala Surjabaj je bila tako umorna da je spavala kao mrtva i ništa nije čula. Rakšas pokuša sam da otvori vrata, ali nije mogao, već samo sebi slomi nokat. A ljudoždererirakšasi imaju duge i otrovne nokte i, na nesreću jadne Surjabaj, rakšasov nokat je ostao zariven u vrata. Ništa ne uradivši, ljudožder se ljut vrati kući, a majka ga izgrdi zato što je zbog njega ostala bez tako ukusnog zalogaja.

Ujutro Surjabaj skoči iz kreveta i pođe da otvori vrata na gnezdu. Šestora vrata otvori srećno, a na sedma ubode ruku kraj same reze — u ruku joj se zabo otrovni rakšasov nokat; čim joj nokat probo ruku, devojčica pade mrtva na prag gnezda.

Tak& je ona ležala, a pas i mačka su stajali nad njom i plakali. Vreme je prolazilo, a Surjabaj je ležala kao živa, ali bez daha. Doleteše najzad, radosni, orlovi sa Purpurnog mora, noseći brilijantski prsten i nađoše svoje Sunašce mrtvo. Oni ne mogadoše to da izdrže, staviše prsten devojčici na prst i odleteše na drugi kraj sveta.

Baš u to vreme u šumi je bio u lovu car te zemlje, mlad i lep. On opazi dva ogromna orla kako lete žalosno klikćući; takve orlove on nikada nije video; istovremeno opazi na drvetu nekakvo ogromno gnezdo. Naredi da se odmah vidi kakvo je to gnezdo. Uspuzaše se potčinjeni na drvo pa počeše da dovikuju kako je to neko čudo: ogromno gvozdeno gnezdo sa sedam otvorenih vrata stoji kao kuća, a na pragu prvih vrata leži mrtva devojka, lepotica kakve oni nikada još nisu videli. Na ruci joj sija brilijantski prsten kakav nema nijedan car. A nad njom stoje pas i mačka i plaču.

Car se začudi tome i sam se uspuza uz drvo. Vide da je sve onako kao što su mu opisali. Ali iz belog dlana one ruke na kojoj je

bio prsten strči nešto nalik na crn trn, a ispod toga je kap crne krvi. Car uhvati taj trn i izvuče ga. Čim ga je izvukao, Surjabaj otvori oči, ustade i zapita:

— Sta je sa mnom? Ko si ti? Da li je sve ovo san ili java?

— Sve ovo je java — odgovori car. — Ja sam car ove zemlje. Reci mi ko si ti?

Ona odgovori:

— Ja sam orlovska kći, Surjabaj.

Ali car joj ne poverova, već reče:

— Ti si sigurno carska kći, jer ti je i ime carsko — gospodarica Sunce.

— Ne, ja sam kći orlova i čitav svoj život proživela sam na ovom drvetu — govorila je Surjabaj.

— Ako nisi carska kći, — reče car — dozvoli mi da te učinim caricom. Udaj se za mene.

Car je bio tako lep i mlad da je Surjabaj rado pristala. I tako Sunašce postade carica. Njih dvoje su srećno živeli u svom prekrasnom dvoru. Ali sreća je, kako kažu iskusni ljudi, krta, a ono što je krto lako se može razbiti. Čujte kako se razbila sreća prekrasnog Sunašceta.

Careva prva žena bila je zla i zavidljiva; po običaju te zemlje njega su oženili još kad je bio dete. Omrznu carica mladu Surjabaj zbog toga što ju je car voleo. Mladu caricu su na to upozoravali, ali je ona bila bezazlena i dobra i nije htela da veruje u to što su joj govorili o drugoj carici.

— Ona mi je sestra i nikad neće uraditi ništa protiv mene — odgovarala bi Surjabaj.

I Surjabaj se i dalje viđala s prvom carevom ženom, išla je k njoj i zvala je k sebi.

Jedanput su obe carice stajale kraj ribnjaka i starija carica reče Surjibaj:

— Kakav samo imaš divan nakit! Daj da ga stavim na sebe; da pogledam kako mi stoji.

Jedna sluškinja, koja naročito bila odana Surjibaj, šapnu joj:

— Ne daj joj, carice, biće nevolje.

Ali Surjabaj ne posluša sluškinju. Carica stavi nakit, pogleda se u kao ogledalo sjajnu vodu ribnjaka, pa će reći Surjibaj:

— Sunašce, pogledaj kako mi lepo stoji tvoj nakit i kako se on presijava u vodi! Priđi bliže vodi i sama pogledaj.

— Ne prilazi, preklinjem te, carice, — šapnu joj sluškinja — biće nevolje.

Ali Surjabaj pritrča vodi, ugleda u njoj divan odblesak i zatapša dlanovima od zadovoljstva. Toga trenutka carica je gurnu u duboku vodu i jadna Surjabaj se udavi. Carica pod pretnjom smrti naredi sluškinji da ćuti o tome što je videla.

Ali ne kaže se uzalud da tajno uvek postane javno, ma koliko se skrivalo. I doista, na tom mestu gde se udavila Surjabaj iz duboke vode izraste zlatni suncokret i poče da se njiše na dugoj stabljici iznad kao ogledalo glatke i sjajne površine.

Svi odmah primetiše da je Surjabaj nestala. Sam car ju je svugde tražio, ali nije mogao da je nađe. Razljuti se car na njenu glavnu sluškinju zbog toga što nije dovoljno pazila na svoju gospodaricu i naredi da je strpaju u tamnicu, mada se ona klela da nimalo nije kriva. Ali o carici ništa nije smela da kaže, jer se bojala.

Jadni car nigde nije mogao da se skrasi od bola. Kud god bi išao, uvek je preda nj iskrsavalo lice Surjebaj, a kad bi u bašti šuštalo lišće, čuo bi njen glas. On je bio van sebe i svi su govorili:

— Car će uskoro umreti.

Jedanput ga nešto povuče k ribnjaku. On opazi zlatni suncokret, savi ga k sebi i poljubi zlatne cvetne listiće; tad mu se pričini da iz vode čuje glas Surjebaj, kao da ga ona zove. Otada je svaki dan dolazio na ribnjak i čitavo vreme od jutra do mraka provodio kraj dragog cveta.

Ču za to carica i naredi da se suncokret noću odseče i spali u šumi. Tako i učiniše. Car nije mogao da se uteši i nije mogao da sazna ko ga je lišio dragog cveta. Samo, ma koliko se čovek trudio da uguši istinu, ipak je ne može ugušiti; i vi ćete videti kako istina izlazi na videlo.

Na tom mestu gde je spaljen suncokret, izraslo je čudesno drvo, izraslo je na volšeban način, za jednu noć. Na samom njegovom vrhu rascvetao se divan cvet, a kad je on opao, na njegovom mestu pojavio se divan plod — tako divan da je narod dolazio da ga gleda. Ali se niko nije usuđivao da ga otkine, i svi su govorili da je taj plod samo za cara.

Jedanput je pored drveta prolazila mlekarica, majka Surjebaj, kojoj su orlovi oteli devojčicu. Ona je, kao i obično, nosila mleko na prodaju i jednom stavi krčag pod čudesno drvo, a i sama sede ispođ drveta da se odmori. Najednom se čarobni plod otkinu sa drveta i pade u krčag. Mlekarica se uplaši, brzo pojuri kući i sakri krčag ispod asure. Noću ona pozva sve ukućane i reče:

— Pogledajte šta ću vam pokazati! U moj krčag je upao carev plod sa onog drveta. Hajdete da ga pojedemo.

Jedan dečak potrča po krčag, ali ne stiže da ga uzme u ruku, već povika:

— Mama, mama, ovde nema nikakvog ploda! Pogledaj šta je ovde!

Svi pritrčaše krčagu, i imaju šta da vide: na dnu sedi prelepa mala devojčica u crvenoj haljini sa zlatnim porubom. Izvadiše je iz krčaga i ona poče na njihove oči da raste dok ne postade mlada žena retke lepote. Na njenoj glavi sijao je dragoceni ukras, sličan krugu oko sunca, a na ruci se presijavao brilijantski prsten. Mlada žena se sa svima pozdravi i reče da je zovu Surjabaj.

Tako je Surjabaj počela da živi u mlekaričinoj kući, ali uvek je bila tužna, setna, tiha i ćutljiva. Niko je nije dirao, niko je nije smeo ni za šta pitati, a mlekarica ju je negovala kao rođenu kćer — toliko ju je zavolela.

Nekako se desi da je Surjabaj vadila vodu iz bunara kad je tuda prolazio car. On je pogleda i odmah poznade svoju ženu, pa otrča u mlekaričinu kuću vičući:

— Moja žena! Moja žena!

Ali mlekarica se razljuti pa mu odbrusi:

— Ko si ti? Šta hoćeš?

— Ja sam car. Ovde je moja žena — odgovori on. — Daj mi moju ženu. Kako smeš da je zadržavaš!

— Tvoja žena? Otkud tvoja žena? Ovde je samo moja kći. Šta ti pade na pamet da ovde tražiš svoju ženu? Ti si car kod svoje kuće, tamo, na dvoru, a ovde sam ja gospodarica i domaćica! Brže odlazi.

Tu ona uze štap i poče da doziva muža i sinove.

Vide car da treba što pre da se ukloni da ne bi došlo do tuče, pa ode; ali on odluči da to ne ostavlja tako, već da nađe trag ženi koja je nestala. Pre svega on sasluša u tamnici ženinu sluškinju, uveri se da je ona nevina i odmah je posla mlekarici da se raspita ne skriva li se negde kod nje Surjabaj. Osim toga, iz saslušanja se uveri da je starija carica ubila Surjubaj.

Sluškirrja ode mlekarici, brzo se s njom sprijatelji i saznade kako je čudesni plod upao u krčag i kako je iz njega postala Surjabaj. Ona odmah shvati da je to njena gospodarica, koja je na čudesan način vraćena u život. Zatim obe, mlekarica i sluškinja, počeše da ispituju Surjubaj o njenom životu. A kad mlada žena ispriča kako su je, kad je bila dete, odneli orlovi i o svemu što je s njom kasnije bilo, postade jasno da je ona i mlekaričina kći i careva žena. Jedanput su sve tri sedele zajedno i govorile o tome šta će biti i kako da o svemu izveste cara, kad iznenada čuše topot konjskih kopita. Car nije mogao da sačeka kod kuće — bio je uveren da njegova žena nije umrla već da živi kod mlekarice, pa pođe po nju da je povede u svoje dvore. Svu mlekaričinu porodicu bogato dariva i dobro nagradi vernu sluškinju, a zlu caricu zatvori u visoku kulu da ne bi više činila zla ljudima — tek tada je on saznao o njenim zlodelima. Setite se kako je bilo rečeno: zlo uvek izlazi na videlo i nikad se ne da sakriti.

Dugo su Sunašce i njen muž tražili one orlove koji su tako zavoleli svoju devojčicu Surjubaj i tako tugovali kada su je izgubili — ali uzalud, svet je velik, i ma koliko da su ih tražili, nisu ih našli.

Surjabaj je mnogo godina živela sa svojim mužem, a on ju je nežno voleo i oko dvora posadio dvostruki red suncokreta i onog čudesnog drveća u čijem se plodu skrivala mala carica Sunašce.

RAZBIJENI LONAC

Živeo jednom neki brahman, takva cicija da su ga tako i prozvali: Svabavakripana — po prirodi škrtica. Išao je od kuće do kuće i prosio. Nekako nakupi lonac pirinča, pun do vrha, najede se, a pirinča još mnogo ostade. Obesi brahman lonac o klin iznad kreveta, i uveče leže da spava, ali ne zaspa— gledao je lonac i razmišljao:

„Lonac je do ivice pun pirinča. Ah, kad bi sada nastala glad! Prodao bih pirinač za sto rupija. A za sto rupija mogu kupiti jarca i kozu i od njih mogu imati čitavo stado koza. Kad prodam koze, kupiću krave. Kad se one otele, othraniću telad, prodaću ih i kupiću bivole, a onda kobile. Biće ždrebadi i imaću čitavo krdo konja. A kad prodam konje — imaću puno zlata.

Tada ću sagraditi sebi lepu kuću, oženiću se brahmanovom ćerkom i dobiću veliki miraz. Rodiće nam se sin i daću mu ime Somašarman. Kad on odraste toliki da ga mogu ljuljati na nozi, uzeću knjigu i sešću kraj konjušnice. Sin će me videti i pritrčaće mi da ga ljuljam. A kad bude trčao pored konja, ja ću se uplašiti — mogao bi ga konj ritnuti kopitom— i viknuću ženi: ‚Nosi dete, nosi!‘ A ona će, sigurno, nešto raditi i neće me čuti. Tada ću ja skočiti i raspaliti je nogom."

I tu moja cicija raspali nogom po loncu! Sav pirinač se prosu na krevet, a brahman postade beo od pirinčane prašine.

Evo zašto se u Indiji govori: „Kad se neko zamisli i počne da mašta o tome šta bi moglo biti kad bi se desilo to i to — postaće beo kao otac Somašarmana." I tako se ova izreka ponavlja, evo, već dve hiljade godina, a možda i mnogo više — jer ko može da zna kada je

prvi put izgovorena? Jedno je sigurno: za oca Somašarmana, čiji sin nikada nije ni postojao, zna se s kraja na kraj velike i daleke Indije.

BRAHMAN I DIVLJE GUSKE

Bio jedan brahman; imao je veliku porodicu a malo novaca.

Svaki dan je išao na trg da prosi i ma koliko prosio — sat ili čitav dan — nikad nije donosio kući više od dve funte brašna.

Njegova žena se ljutila i mislila da on negde prodaje ono što isprosi umesto da donosi kući i zato je često prekorevala i grdila muža.

Brahmana je to ljutilo i vređalo, i najzad odluči da se udavi. Ali svaki put kad se bacao u reku, obuzimao ga je strah i on bi za tren oka isplivao iz vode. Tako je radio nekoliko puta: skoči u vodu pa iziđe, skoči u vodu pa iziđe.

Kraj same reke bilo je guščje gnezdo i u njemu su sedele guske. Gledale one i čudile se čoveku: čas skoči u vodu, čas iziđe.

Najzad, gusan će reći guski:

— Hteo bih da znam šta on to radi. Idem da vidim.

Guska stade da ga odvraća:

— Ko zna šta ovi ljudi mogu da učine.

Ali gusan ne posluša, priđe brahmanu i upita ga zašto se tako čudno ponaša.

Brahman mu prostosrdačno sve ispriča.

Tad će gusan reći:

— Zatvori oči i drži ih zatvorene dok ne kažem: ,,Otvori!“

Brahman posluša gusana — i kad je otvorio oči, vide kako gusan drži u kljunu prekrasni rubin.

— Uzmi ovaj rubin, prijatelju moj, — reče gusan — i tvojim nevoljama će doći kraj.

Brahman mu toplo zahvali i pođe s rubinom u susedno carstvo. Tamošnji car mu ponudi za rubin sedam denjkova novca u srebru. Brahman uze novac i vrati se kući kao bogat čovek.

Posle nekog vremena taj car se razboli od gube, pa pozva lekare da ga izleče. Jedan lekar reče da se guba može izlečiti samo mašću od divlje guske. A u toj zemlji divlje guske su bile veoma retke. Pozva car onog brahmana od koga je kupio rubin i obeća mu mnogo novaca za mast od divlje guske. Brahman je, iako je postao bogat, bio veoma pohlepan na novac. On zaboravi kako mu je pomogao divlji gusan, pa namisli da ga uhvati i da mast odnese caru. Pođe on na staro mesto na reci, pa poče da skače u vodu — čas skoči, čas iziđe.

Dobri gusan zaključi da se jadnom brahmanu opet nešto desilo, pa dotrča da ga upita šta je s njim. Brahman odgovori da je došao samo da vidi svog starog prijatelja, a kada gusan reče: „Evo m.e“, brahman mu reče da priđe bliže. Lakoverni gusan priđe bliže brahmanu, a ovaj ga zgrabi i sakri u vreću, tako da mu je samo glava ostala napolju.

Kad je brahman išao sa gusanom na leđima, gusan je plakao i suze su mu padale na zemlju kao biseri. Tim putem išao je carević i ugledao biser. Idući po tragu, stiže brahmana, pa ga zapita:

— Sta to nosiš? Zašto iza tebe na zemlji ostaju biseri?

Brahman nešto poče da laže, ali carević odveza vreću i nađe gusana. Gusan ispriča careviću kako je brahman nezahvalan. Carević se razljuti na brahmana zato što je tako loše postupio s gusanom.

Tada brahman pođe caru i reče mu da je carević pustio gusana koga mu je nosio. Car, gnevan, istera carevića iz carstva. Carević ode gusanu i ovaj mu dade utočište i hranu.

Ali zahvalnom gusanu to bi malo i on odluči da nađe careviću ženu. Blizu toga mesta živela je u svom dvorcu prelepa carska kći.. Noću, kad su svi spavali, gusan i guska doleteše u dvorac i ukradoše carsku kćer. Oni ukrstiše krila, staviše na njih carsku kćer i pažljivo je

prenesoše carevići. Ujutru se carska kći probudi kraj reke i veoma se začudi, ali carević joj sve objasni i ona se rado za njega udade. Guske ih bogato darovaše, dadoše im mnogo zlata, dragog kamenja i bisera — i carević i njegova žena počeše srećno da žive u njenom dvorcu.

STO HILJADA ZA MUDRI SAVET

Živeli jednom siromašan, star i slep brahman i njegova žena. Imali su jednog sina koji je bio oženjen i taj sin je morao da izdržava čitavu porodicu. A nikako nije mogao da zaradi toliko da svi budu siti. Zato reši da pođe da traži sreću; naredi ženi da pazi roditelje, a sam pođe.

Dođe u prestonicu susednog carstva i tu se zaustavi u dućanu nekog trgovca i zatraži nešto da pojede. Trgovac je bio dobar, nahrani ga i upita ko je i otkuda je. Brahman mu sve ispriča: o svojim starim roditeljima, ženi, i o tome kako su patili od nemaštine i kako je pošao da traži sreću. Trgovac ga posavetova da se obrati caru. Pođoše oni zajedno caru, koji je, tek što je sagradio zlatan hram, tražio čestitog brahmana koji bi mogao služiti u tom hramu. Brahman se dopade caru i car mu poveri taj hram na čuvanje i odredi mu platu od pedeset merica pirinča i sto rupija. Poče brahman da živi u izobilju i srećna sudbina mu toliko zavrte mozak da zaboravi i na roditelje i na ženu.

Dva meseca je žena živela u teškoj nevolji, o mužu ni glasa, i najzad pođe da ga traži. Dođe ona u grad u kome je živeo njen muž i ču da u gradu postoji zlatan hram i đa tamo prosjacima dele svaki dan u carevo ime po jedan zlatan novčić. Pođe ona tamo i srete svoga muža.

Sta ti ovde radiš? upita je on. — Zašto si ostavila naše stare? A uko iin se šta desi? Oni će me tada prokleti i ja ću umreti. Idi kući i čekaj me.

— Ne, — reče žena — neću da pođem. Nemamo tamo šta da jedemo, kod kuće nema ni mrvice ničega.

— O, bogovi! — uzviknu brahrmin, — Dobro, daću ti pismo, a ti ga predaj caru. On će ti za to dati sto hiljada.

Brahman uze listić hartije i nešto na njemu napisa. Žena uze taj list hartije i vrati se kući. Na tom listu brahman je napisao tri saveta:

»Kad putuješ noću i stigneš u nepoznato mesto, dobro pazi gde ćeš prenoćiti, i ne sklapaj oči, jer ćeš ih sklopiti zauvek.“

„Ako se tvoja sestra uda i ti je posetiš u danima svog srećnog života, ona će te dočekati sa poštovanjem, u nadi da će dobiti od tebe ono što joj treba. Ali ako je posetiš u danima nevolje, ona te neće priznati i odreći će te se.“

„Ako treba nešto da učiniš, čini to sam, odlučno' i bez bojazni.“

Vrati se brahmanka sa listom hartije i o svemu ispriča starima. Sama ne pođe caru, već posla list po rođaku. Car pročita savete i naredi da izbiju onog ko je to doneo, a zatim da ga oteraju. Drugog dana brahmanova žena uze list i sama ga ponese u dvor, i uz put poče da ga čita. Na putu je srete carev sin i upita je šta čita. Ona reče da čita savete koji vrede sto hiljada. Carević zamoli da pročita savete, a kad ih pročita, dade ženi onoliko koliko je tražila. Brahmanova žena kupi svakojake hrane za stare i napravi veliku zalihu.

Uveče carević ispriča caru o svojoj kupovini. Razljuti se otac što mu je sin uzalud potrošio toliki novac i progna ga iz zemlje. Carević se oprosti s majkom i pođe na svom konju kud ga oči vode. Predveče srete nekog čoveka i ovaj ga pozva k sebi. Carević prihvati poziv. Počastiše ga i staviše da spava. Ali carević se seti prvog saveta i odluči da ne spava u tuđoj kući.

Noću domaćin ustade i sa mačem u ruci polete na carevića. Carević mu tada reče:

— Zašto hoćeš da me ubiješ? Ubićeš me, a zatim ćeš se kajati kao onaj čovek koji je ubio svog psa.

— Koji čovek? Kakvog psa je ubio? — upita domaćin.

— Sad ću ti ispričati, a ti slušaj, — reče carević — samo, najpre mi daj svoj mač.

Domaćin mu dade mač, a carević ga uze i poče da mu priča:

— Živeo jednom bogati trgovac i imao psa koga je voleo. Najednom posao poče da ide na gore i on osiromaši. Pozajmi od prijatelja pet hiljada i ostavi mu u zalog psa. Uskoro kuća toga prijatelja bi sasvim opljačkana. Pas je gledao šta lopovi rade i kada oni pođoše, potrča za njima, vide gde su sakrili opljačkane stvari, a zatim se vrati. Ujutru trgovac primeti da je opljačkan — odnesena mu je čitava imovina. Sav očajan, nije znao šta da radi. Utom primeti da pas jednako pritrčava vratima, kao da ga zove da pođe za njim. Pođe trgovac za psom, i pas ga dovede na mesto gde je hila sakrivena opljačkana imovina. Sve je bilo pronađeno i trgovac, sav van sebe od radosti, nije znao kako da se zahvali psu. On napisa pismo svom prijatelju, vlasniku psa, i ispriča o svemu što se zbilo, pa dodade kako mu je pas spasao imovinu; zatim okači pismo psu o ogrlicu i posla ga vlasniku. Osim toga, napisa prijatelju da mu oprašta dug i da ga moli da primi kao poklon još pet hiljada.

Vlasnik psa vide svog psa kako trči pa se uznemiri — pomisli da njegov prijatelj traži svoj novac; a nije imao čime da plati. On pade u

očaj i smisli nešto loše — odluči da ubije psa. On pomisli: „Nema psa, nema ni duga.“ Što namisli, to i učini. Kad je ubio psa, vide o ogrlici pismo, pročita ga i poče da se kaje — nije mogao sebi da oprosti što je ubio vernog psa.

— Tako će biti i sa tobom: ako me ubiješ, — dodade carević — ti ćeš se kajati, ali tad će biti dockan.

Svanu jutro i carević mirno nastavi put dalje. On krenu u carstvo svoga zeta, sestrinog muža, i tamo se presvuče u siromašnog putnika. Sede u dvorsku baštu, ispod drveta, kao što sede isposnici i ubrzo se o njemu proču po čitavoj zemlji — govorilo se da je svetac. U to vreme carica je bila bolesna i car je tražio nekog ko bi je mogao izlečiti. Seti se car isposnika i posla po njega. Ali ovaj poruči caru da isposnici ne ulaze u carske dvore, i ako je on potreban caru, neka car dođe k njemu. Pođoše car i carica, i car stade da moli isposnika da mu izleči ženu. Carević joj reče da se pokloni do zemlje i ostavi je da kleči nekoliko sati; zatim joj reče da se vrati kući, pošto je već izlečena.

Uveče nastade na dvoru velika uzbuna zato što je nestala caričina biserna ogrlica. Tražili su je, ali je nigde nisu mogli naći. Najzad se jedan sluga doseti i pođe na ono mesto gde se carica do zemlje klanjala isposniku; tamo nađoše ogrlicu — ležala je na zemlji. Car za to saznade i razljuti se: pomisli da je ogrlicu uzeo isposnik. Zatim naredi da isposnika pogube, ali isposnik nagovori stražu da ga pusti, pa pobeže iz te zemlje. Tako se uveri da se i drugi savet obistinio.

Pođe on u drugo carstvo i srete lončara. Lončar je i plakao i smejao se.

— Čudno ti je to, — reče mu carević — ti se i smeješ i plačeš. Ako se smeješ, zašto plačeš? Ako plačeš, zašto se smeješ?

— Šta hoćeš ti? — reče lončar. — Ostavi me na miru.

Ali carević stade da ga moli da mu objasni zašto se on smeje i plače.

— Neka ti bude, objasniću ti — reče lončar. — Car ove zemlje ima kćer. Nju svaki dan udaju: čim je udaju, njen muž prve noći umire. Skoro svi mladići u našoj zemlji su već nestali, uskoro će red i na mog sina. I eto: ja se smejem zato što ne priliči da se lončar ženi

caricom. A plačem zato što znam da će moj sin poginuti posle svadbe.

— Imaš pravo, — reče carević — to je i za smeh i za plač. Ali ne budi tužan. Ja ću zameniti tvog sina: oženiću se mesto njega carskom kćeri. Daj mi njegovo odelo i nauči me šta da radim. Lončar obuče carevića u najlepše odelo i odvede ga u carske dvore. Noću carevića odvedoše u odaje carske kćeri i on pomisli: ,,Da li da poginem kao i drugi ili da ostanem živ?“ Odluči da ne spava i sve vreme je u desnoj ruci čvrsto držao mač, očekujući šta će biti. Kasno u noć iz nozdrva carske kćeri izpuzaše dva čudovišta i pođoše k njemu. Ali carević je bio u pripravnosti i kada čudovišta dopuzaše do njega, on se seti saveta da bude smeo i neustrašiv, pa polete s mačem na čudovišta i oba ih ubi.

Ujutro dođe car uveren da će naći carevića mrtvog i veoma se obradova kad vide da carska kći veselo s njim razgovara.

— Ko si ti? — upita ga car.

— Ja sam sin cara jedne daleke zemlje.

Car ga odmah odredi za svoga naslednika.

Posle godinu dana carević zažele da vidi roditelje i otadžbinu i zamoli tasta da ga pusti. Car ga je darivao neizmernim blagom, te carević krenu sa ženom i velikom svitom na put.

Na putu kući morao je da prođe kroz onu zemlju u kojoj je carica bila njegova sestra i u kojoj ga car, njen muž, umalo nije ubio. Sada svi iziđoše pred carevića, izneše bogate darove, zlato, konje, slonove; u susret mu je izišla i čitava vojska. Carević se seti brahmanovih saveta i reče u sebi da je sve što je tamo bilo napisano dragocena istina.

Kad stiže ocu i majci, nađe ih oslepele od suza; oči su isplakali za sinom. Carević dodirnu rukom njihove oči i starci progledaše. Tada carević ispriča ocu kako su mu brahmanovi saveti spasli život. A kad je on kupio te savete za sto hiljada, otac ga je prognao. Car razumede da se prevario i pokaja se zbog toga što je i sebi i sinu naneo toliko jada.

VIKRAMDŽIT-RASPITIVAČ

Živeo jednom u Indiji car Vikramdžit. Zvali su ga Vikramdžit-Raspitivač zato što se raspitivao o svemu što se radi u njegovom carstvu i o tome kako žive njegovi podanici. Noću bi se presvlačio i išao po svojoj prestonici. Tako je saznavao sve što se u njoj radi, a ujutro, kada su mu ljudi dolazili na suđenje, uvek je mogao pravedno da presudi zato što je znao sve o svakom svom podaniku.

Za vreme svojih noćnih lutanja on primeti da žena jednog trgovca, koji je bio na putu, svaku noć odlazi s velikim krčagom i jelom na reku, da spušta krčag u vodu, seda na nj i prelazi na drugu obalu. Tamo hranu koju je donela predaje nekom pustinjaku, zatim se vraća, puni krčag vodom i donosi ga kući. U Indiji žene obično idu po vodu ujutro, i zato niko nije znao šta ona radi.

Najzad se vrati muž te žene, a ona ga je morala nahraniti, i zbog toga zakasni pustinjaku. Ovaj se na nju razljuti i ne htede da sluša njena objašnjenja.

— Šta me se tiče tvoj muž? — reče. — Zar je on bolji od svetog isposnika? Odmah pođi i donesi mi kutiju s dragim kamenjem, onu koju je on doneo sa sobom.

Žena donese kutiju, ali isposnik se još više razljuti na nju i reče:

— Ja sam hteo samo da te navedem na iskušenje, a ti si uzela ono što ti ne pripada. Nikad više da mi nisi izišla na oči.

Vrati se ona kući postiđena, i ima šta da vidi: u kuću se uvukla zvečarka, ujela njenog muža i on je umro.

U toj zemlji postojao je ovakav običaj: dobre žene imale su pravo da mole cara za dozvolu da budu spaljene zajedno sa mužem na

pogrebnoj lomači, a onima koje nisu bile dobre, car je to zabranjivao. Vikramdžit je video noću kako je ta žena uzela kutiju i zato joj je zabranio da bude spaljena zajedno s mužem. Pođe ta žena carevoj majci i carica obeća da će joj pomoći.

Pozva ona sina, pa će mu reći:

— Sine moj, dozvoli joj da bude spaljena zajedno s muževljevim telom; za osam dana ja ću ti reći zašto sam te to molila. Cara obuze radoznalost i poče da ispituje majku, ali mu ona ništa više ne reče. Car preko volje dade pristanak i sa nestrpljenjem je iščekivao da prođe osam dana.

Kad prođe osam dana, carica naredi Vikramdžitu da uzme kozu i da je odvede do jednog hrama. I sama pođe zajedno sa sinom i reče mu da hoće da se pomoli bogovima u tom hramu, a njemu naloži da je čeka.

— Kad ja iziđem, — dodade ona — reći ću ti: ,,Ubij!“, a ti odmah odseci kozi glavu mačem.

Uđe carica u hram, prinese bogovima žrtvu u cveću i plodovima, zatim iziđe iz hrama i reče:

— Ubij!

Vikramdžit ubi kozu.

Tad carica naredi:

— Sada sedi kozi na glavu.

Vikramdžit sede, a glava se najednom diže u vazduh i zajedno s njim polete visoko i daleko po nebu. Letela je ona dugo, dok ne dolete do visoke ograde. Iza ograde je bio ogroman čudesni vrt, a u vrtu se nalazio dvor. Glava se pred dvorom zaustavi i nestade. Vikramdžit uđe u dvor i poče da traži njegove žitelje, ali nikog ne nađe, već nađe samo jelo i piće i kraj toga nargile. On se najede, ispuši jedne nargile, prileže da se odmori i odmah zaspa govoreći u sebi: „Ako treba da se umire, nek se umire! Veoma mi se spava!“

Taj dvor je pripadao nebeskoj vili, i sluge se pojaviše da pripreme sve za njen dolazak. Ugledaše zaspalog Vikramdžita i odlučiše da ga ubiju, ali jedna starica ih nagovori da pričekaju dok se ne vrati gospodarica. Probudi se Vikramdžit, i ima šta da vidi: pred njim stoji

veličanstvena, lepa žena, najlepša na svetu. On se uznemiri i stade da iščekuje smrt.

Ali nebeska vila mu reče da ne treba da se boji smrti, jer ga niko neće dirnuti, i da može na dvoru da živi i uživa. Tako za njega poče veseo život, život kakvim još nikada nije živeo. Sada nijedan dan nije ličio na prethodni. U nebeskom vrtu Vikramdžit zaboravi na zemlju, na svoje carstvo.

Jedanput je nebeska vila morala daleko da odleti. Ona pozva Vikramdžita, pa će mu reći:

— Ostavljam te kao gospodara moga vrta i moga dvora. Živi i naslađuj se životom dok se ja ne vratim. Ovde ti je sve na raspolaganju, sem jednog, što ti zabranjujem: evo ti četiri ključa od četvoro zaključanih vrata; čuvaj ključeve i ni za živu glavu da nisi otključavao ta vrata, inače ćeš se teško kajati za svoju neposlušnost.

To reče i odlete.

Ali radoznalost poče da progoni Vikramdžita-Raspitivača. Nije imao s kim da se posavetuje i on odluči da prekrši zabranu i da pogleda šta se krije iza zabranjenih vrata. Priđe prvim vratima, otključa ih i ugleda divnog osedlanog konja kako stoji ka» da čeka konjanika. Konj progovori ljudskim glasom:

— Pozdravljam te, izbavitelju moj! Nisam video dnevnu svetlost otkako.su me doveli ovamo. Sedi na mene, pa ću pojuriti s tobom kroz čitavu vasionu i pokazaću ti gde šta najlepše ima da se vidi; čak ću ti pokazati gde igraju nebeske vile.

Skoči Vikramdžit na konja i čarobni konj ga ponese po čitavom svetu. Dan prolete kao trenutak. Uveče se oni vratiše u dvor. Sledećeg jutra Vikramdžit otvori druga vrata. „Svejedno", mislio je „zgrešio sam jedanput, zgrešiću i drugi put, ali ću bar zato sve videti. Zar da ne saznam šta se nalazi iza tih vrata?“

A iza vrata stajao je ogroman slon prikovan lancem uza zid, a na leđima mu je bilo carsko sedlo, ukrašeno zlatom i dragim kamenjem. Slon predloži Vikramdžitu da mu pokaže zemlje koje nikada nije video; leteli su oni po svetu čitav dan i tek predveče se vratiše kući.

A ujutru je Vikramdžit stajao pred trećim vratima i žurio se da ih otvori, očekujući nova čuda. Kad otvori vrata, vide osedlanu kamilu.

Ona okrenu careviću glavu i, ćuteći, očima ga pozva da joj sedne na leđa. Vikramdžit ne izdrža, već skoči na kamilu — i poleteše oni tako brzo da je caru ponestalo smelosti. Jurili su nekakvim putem koji je bio zaslepljujuće beo, a oko njih padala je kiša zlatastih zvezda. Sve brže i brže jurila je kamila i Vikramdžitu se učini da neće izdržati. Tada kamila poče da leti sporije i Vikramdžit vide da oni stoje na obali velikog mora, a po moru jure brodovi i plivaju ogromne ribe. Tada kamila pojuri po obalskom pesku i najednom uđe u vodu. Vikramdžit vide da su se oni vratili u dvor, da se već smrklo — nastala je noć.

Četvrtog dana ujutro Vikramdžit priđe četvrtim vratima, otvori ih i ugleda magarca. Magarac mu predloži da ga ponese daleko i da mu pokaže neviđena čudesa. Sede Vikramdžit na magarca — i najednom se nađe na zemlji, u svom carstvu, nedaleko od prestonice. Magarac mu reče:

— Bole me leđa; silazi, treba da se odmorim. Ovde ću da popasem, a ti otidi na trg po jelo i vrati se meni.

Car tako i učini, ali kad se vrati, magarcu se izgubio svaki trag. Vikramdžit shvati da se nikad više neće vratiti na vilin dvor. Sav očajan, on poče svugde da traži svog magarca; traži ga, čupa sebi kosu i plače. Videše ga stanovnici prestonice i poznaše ga. Odmah javiše carici-majci. Ona iziđe pred sina i on joj ispriča šta mu se sve desilo.

— Znam, — reče carica — jer ti se sve to desilo zahvaljujući meni, i ja mogu da te vratim u nebeski dvorac, ali pod jedinim uslovom: pristani da ubiješ svoga sina.

Vikramdžit se zamisli, seti se kako je živeo na nebu i svaki dan viđao ponešto novo, pa reče:

— Pristajem!

Povede ga carica u onaj hram gde su jednom ranije bili, ali sada mu naloži da mesto koze povede sa sobom sina.

— Ja ću ući u hram da se pomolim, — reče carica — a kad ja iziđem, reći ću: ,,Ubij!“ — i ti ubij sina. Tada ćeš moći da se vratiš na nebo i da svaki dan viđaš nešto novo.

Malo kasnije carica iziđe iz hrama i reče:

— Ubij!

Polete Vikramdžit s mačem na sina, ali carica ga uhvati za ruku i viknu:

— Stoj!

Zatim ga pogleda i reče:

— Sećaš li se kako nisi hteo da dozvoliš onoj ženi da bude spaljena zajedno sa mužem zato što je uzela kutiju sa dragim kamenjem? A šta si ti sad učinio? Hteo si da ubiješ rođenog sina samo da bi utolio svoju nezasitljivu radoznalost. Sam si kriv, a sudio si drugima. Danas se navršilo osam dana otkako sam obećala da ću ti objasniti zašto sam te molila za tu ženu. Sada si, nadam se, shvatio. Vrati se na svoj dvor i trudi se da vladaš mudro i pravedno.

GORE JE BRINUTI SE ZA SEBE SUVIŠE NEGO SE UOPŠTE NE BRINUTI

Bio jednom neki radža koji je često poboljevao. Jedanput će upitati svog vezira:

— Zašto ja tako često poboljevam? Cini mi se da pazim na sebe: nikada ne izlazim na kišu, obučen sam u toplo odelo, jedem najbolju hranu. Pa ipak uvek nazebem i stalno imam neku groznicu i pored svih briga za sebe. Šta je uzrok tome?

— Gore je brinuti se za sebe suviše nego se uopšte ne brinuti — odgovori vezir. — Ja ću ti to dokazati.

Povede vezir radžu van građa i tamo sretoše pastira u polju. On je čitav dan provodio u polju, jedva pokriven pocepanom grubom odećom, kvasile su ga kiše i silne noćne rose, podnosio je žegu i zimu, hranio se mrvicama hleba i pio izvorsku vodu, a noću se sklanjao u kolibu od palmovog lišća.

Vezir reče radži:

— Vidiš kako živi ovaj pastir i čega se sve lišava. Upitaj ga da li on često poboljeva i od čega.

Radža upita pastira ima li često groznicu, pati li od kostobolje, da li često ozebe.

Pastir se zasmeja, pa reče:

— Ni za šta ti ja, gospodaru, od svega toga ne znam. Od detinjstva sam navikao i na zimu i na žegu, i zbog toga mi ni jedno ni drugo ništa ne škodi.

Začudi se car, pa će reći veziru:

— To je, svakako, neobično zdrav i snažan čovek; njemu ništa ne može naškoditi.

— Videćemo — reče vezir.

On pozva pastira i predloži mu da živi na dvoru. Pastira su tamo negovali, pazili, oblačili ga u najbolja odela, davali mu izvrsnu hranu, nisu mu dozvoljavali da izlazi na vazduh kad je kiša ili žega, pazili su da ne sedi na promaji i da ne nakvasi noge. A posle nekoliko meseci vezir mu naredi da pređe u unutrašnje dvorište, prekriveno mramorom i poliveno hladnom vodom.

Pastir proboravi tamo prilično dugo i nakvasi noge. Od života na dvoru postao je nežan i bolešljiv. Dugo je bolovao i jedva se oporavio. Mršav i bled posle bolesti, on se pojavi pred radžom. Radža se veoma začudi kad vide da se pastir toliko promenio. Ispričaše radži zašto se pastir razboleo, ali on ne poverova. ,,Da li je mogla takva sitnica da naškodi tako snažnom i zdravom čoveku koji nikad ranije nije bolovao?" pomisli.

— Ti zaboravljaš, gospodaru, — reče vezir — da je on poslednjih meseci bio negovan i da se odvikao od hladnoće i vlage. To što se desilo pastiru pokazuje da za život u udobnosti treba platiti skupo. Koga je takav život razmazio, retko biva zdrav. A život pun lišavanja često pruža snažno zdravlje i izbavlja od bolesti. Ja mislim da će pastir posle bolesti zaželeti da se vrati u polje. Svako preimućstvo se kupuje po cenu nekog lišavanja, a sve se ne može imati. Ti imaš bogatstvo i bolest, a on siromaštvo i zdravlje. Ti ne želiš da se rastaneš s bogatstvom da bi imao zdravlje. Možda će pastir radije prihvatiti zdravlje.

I pastir je zaista izabrao zdravlje; on se odreče dvorske nege radi slobodnog života.

KAKO SU TRI VEŠTA COVEKA NADMUDRILA ZLE DUHOVE

Živeo jednom bogataš i imao ženu lepoticu. Svako jutro zabavljao se time što je gađao iz luka, a za cilj birao bisere u prstenu na ženinom nosu; on je tako vešto gađao da je svaki put prostrelio biser, a ženu nijednom nije zakačio.

Jedanput im dođe u goste bogatašev brat i opazi da mu je snaha vrlo mršava i bleda.

— Šta ti je, sestrice? — upita je. — Zar se tvoj muž rđavo ophodi prema tebi? O čemu se radi? Zašto si tako mršava i bleda?

— Ma ne, braco, muž mi je dobar, nežan, i uvek imam mnogo novca, skupocenih stvari i svega što mi srce zaželi. Samo jedno je loše: svako jutro moj muž gađa iz luka, a cilj su mu biseri u prstenu na mom nosu. Doista, on gađa vrlo vešto, ali se uvek bojim da ne promaši i ne ubije me. Živim u večitom strahu, i zato sam tako mršava i bleda. Ali ja neću da ga molim da se okane svog gađanja, zato što mu to pričinjava veliko zadovoljstvo. A bila bih tako srećna kada bi on sam prestao da gađa.

— Pa šta ti on kaže? — upita je dever.

— Uvek kad prestane da gađa, — odgovori mu snaha — pita me: ,,E pa, kaži ima li na svetu veštijih i umešnijih ljudi od mene?“ A ja mu odgovorim: „Niko nije veštiji i umešniji od tebe.“

— Onda, evo šta: — reče joj dever — kad te idući put upita, ti mu odgovori: ,,Na svetu ima mnogo ljudi veštijih od tebe.“

Drugog dana strelac opet upita ženu:

— Je li iko na svetu veštiji i umešniji od mene?

A žena mu odgovori:

— Naravno, na svetu ima mnogo ljudi veštijih i umešnijih od tebe.

Zabrinuvši se zbog toga odgovora, on joj reče:

— Ako je tako, onda odoh da tražim po svetu one koji su veštiji i umešniji od mene i neću se vratiti dok ih ne nađem.

Spremi se za put i krenu u potragu.

Dugo je išao, dok najzad ne stiže do velike reke; ugleda nekog čoveka kako sedi na obali i jede. Strelac sede kraj njega i zapodenu razgovor. Strelac ga upita:

— Ko si ti i kuda ćeš?

— Ja sam borac — odgovori ovaj. — Najjači sam čovek u ovoj zemlji i zahvaljujući svojoj snazi u stanju sam da činim neobična dela. Sve donedavna mišljah da nema čoveka na svetu koji bi bio veštiji od mene, ali tu skoro čuh da daleko odavde živi osobit čovek: on gađa tako tačno da svaki dan strelom izbije biser iz prstena na nosu svoje žene a da je nijedanput ne zakači. Pođoh da tražim toga čoveka: hoću da saznam da li je istina to što se o njemu govori:

Strelac tada reče:

— Pa ne moraš dalje da ideš: čovek koga tražiš — to sam ja.

Borac ga upita:

— A kuda si ti naumio?

— Ja kao i ti: pođoh od kuće da tražim veštijeg i umešnijeg čoveka nego što sam ja — znači da imamo isti cilj; hajdemo zajedno, možda ćemo naći čoveka umešnijeg od nas.

— E, pa lepo — reče borac.

Krenuše njih dvojica zajedno. Ubrzo stigoše na mesto gde su se ukrštala tri puta. Na raskrsnici je sedeo nekakav nepoznat čovek.

— Ko ste vi, prijatelju, i kuda ste krenuli? — upita ih.

— Mi smo odlični strelci. Tražimo čoveka koji je veštiji i umešniji od nas. A ko si ti, i kud te vodi put?

— Ja sam učen čovek, pandit, — odgovori ovaj — imam sjajnu pamet i dosetljiv sam. Pokupio sam svu mudrost ovoga sveta i uvek sam mislio da na svetu nema vrsnijeg čoveka od mene. Ali nedavno čuh za dvojicu neobičnih ljudi — za jednog borca i jednog strelca —

pa pođoh da ih tražim: hoću da znam da li je istina to što se o njima govori.

— Ne moraš dalje da ideš — mi smo ti ljudi: borac i strelac.

Obradova se pandit, pa će reći:

— To je sjajno! Budimo braća; pošto su vaše kuće daleko, hajdete k meni i živite zasad kod mene. Kasnije će svaki da pokaže svoju veštinu.

Tako i učiniše.

Treba reći da je u panditovoj kući bio ogroman gvozdeni kotao za vodu, tako velik i težak da ga dvadeset pet ljudi nije moglo podići. Borac noću ustade tiho, tako da ga niko ne ču, i, da bi pokazao svoju snagu i spretnost, podiže kotao na leđa, odnese ga na reku i spusti u vodu na dubokom mestu; zatim se vrati i leže kao da ništa nije bilo. Ali panditova žena je imala lak san i ma koliko da se on oprezno kretao, ona ču šum, pa će reći mužu:

— Pogledaj da nam lopovi nisu upali u kuću, čula sam nekakvo čudno tumaranje.

Ustadoše oboje, i muž i žena, obiđoše oko kuće, ali ništa ne primetiše dok ne uđoše u kuhinju. Najpre im se učini da je i tu sve kao što je bilo, dok panditova žena ne viknu:

— A gde je veliki kotao? Mislila sam da ga niko više neće pokrenuti s mesta.

Sve pretražiše, ali kotao ne nađoše; najednom pandit opazi kraj vrata duboke tragove nogu — onakve kakve ostavlja čovek koji nosi izvanredno veliki teret. Tragovi su vodili ka reci i kraj vode nestajali.

Tada će pandit ženi:

— Mora da je neki veoma jak čovek doneo kotao do reke i bacio ga u vodu. Ko bi to mogao da uradi? Pogledajmo da li naši gosti spavaju. Možda je to borčeva šala — prohtelo mu se da pokaže svoju snagu i spretnost.

Uđoše polako u spavaću sobu svojih gostiju i uveriše se da obojica spavaju. Zagleda se pandit u strelca pa će reći:

— Ne, nije ovaj.

Zagleda se u borca, oprezno liznu jezikom njegovu kožu, pa reče ženi:

— On je uzeo kotao i bacio ga u vodu. Do malopre je stajao u vodi do grla, koža mu uopšte nije slana, a to se dešava samo kod ljudi koji su tek izišli iz vode. Ujutru ću mu pokazati da ja znam za njegove šale.

Sledećeg jutra pandit pozva svoje goste da pođu s njim na reku.

— Ne možete se umiti kod kuće — reče on — zato što je neko ukrao noćas veliki kotao u kome se voda greje.

— Kud je odvučen? — upita borac.

— I ja se pitam kud? — reče pandit i povede ih na reku.

Kad dođoše do reke, pandit se zaustavi kraj kotla i reče borcu:

— Pogledaj de, prijatelju, kako se kotao daleko odšetao.

Borac se začudi kad vide da je pandit našao kotao, pa će ga upitati:

— Dobro, a ko ga donese ovamo?

— Hoćeš da ti kažem ko? — odgovori pandit. — Ja mislim — ti.

Posle toga ispriča kako je zajedno sa ženom tražio kotao i kako je saznao da ga je odneo borac. Začudiše se prijatelji panditovoj dovitljivosti. Strelac tada pomisli: ,,Oba ova čoveka su veštija i umešnija od mene."

Sva trojica se vratiše u kuću, zadovoljni što su se sreli. Kad se vratiše, pandit reče:

— Hajde da se proveselimo. Ti, snažni brate, trkni i donesi jednu kozu od onih koje pasu tamo na brdu, ispeći ćemo je za ručak.

Borac rado potrča po kozu. Ali tada jedan lukavi mali đavo primeti da borac odabira kozu u stadu, pa pomisli: „Hajde da se ja pretvorim u kozu. Borac će me uzeti i ja ću tada i njemu i njegovim prijateljima pokazati ko sam."

Za tren oka on se pretvori u situ, debelu kozu, i borac ga odnese panditovoj kući. Koza se otimaše iz borčevih ruku i on je s mukom zadrža. Još nikad nije video .tako jaku kozu.

Pandit mu iziđe u susret, pogleda kozu u oči i odmah vide da to nije koza nego đavo, ali to ne pokaza, već samo pomisli: „Samo da

đavo ne primeti da sam se uplašio, inače će prodreti u kuću i sve će nas pojesti.“ A borcu glasno reče:

— E, moj prijatelju, šta to uradi? Zamolismo te da nam nabaviš za ručak debelu kozu, a ti nam donese nekakvog jadnog đavolčića! Ta kod mene deca za ručak po jednog đavola smažu, žena pojede tri, a meni treba bar dvanaest. Sta da radimo s jednim đavolom? Kad već nisi mogao da nađeš dobru kozu, da si bar doneo dosta đavola, ali ne ovakvih kao što je ovaj, već boljih.

Borac ništa ne shvati, već od straha i čuđenja ispusti kozu na zemlju i đavo uze svoj pravi izgled. Uplašeni đavo pade pred noge panditu, pa će mu reći:

— Poštedi me! Doneću ti sve što želiš — i dragog kamenja, i zlata, i svakog blaga — samo me nemoj pojesti, pusti me!

— Ne, ne, — odgovori pandit — znam ja tebe: ti ćeš pobeći i nećeš se vratiti, a mi smo danas veoma gladni. Sta će nam zlato i drago kamenje? Tobom ćemo bar malo da se založimo.

Đavo se još više uplaši i stade da moli pandita da ga poštedi:

— Samo ti mene pusti, svega ću ti doneti!

— Pa dobro, — reče najzad pandit — neka bude. Sto pre da si doneo blaga. I ne misli da ćeš mi pobeći: na kraju sveta ću te naći i pojesti.

Đavo glavačke polete. Već ga i borac iznenadi svojom snagom, a pandit ga sasvim uplaši kad reče koliko đavola pojede njegova porodica. Uz put ga zadržaše drugi đavoli i upitaše kuda vuče toliko blago i zašto.

— Nosim trojici neobičnih ljudi da me ne bi pojeli. Oni đavole jedu kao hleb.

— Ko su ti ljudi? Mi ne čusmo da neko jede đavole.

Posle toga oni pustiše đavola, ali pod uslovom da idućeg dana podrobno ispriča đavolskom caru i čitavom skupu đavola sve kako je bilo.

Zaduva se đavo žureći panditu i dojuri uplašen što je zakasnio. Pandit ga strogo dočeka:

— Gde si dosad bio?

— Đavoli su me zadržali — odgovori. — Razljutili su se što vučem tako mnogo blaga i pozvali me sutra na sudski skup.

— A gde će biti taj skup? — upita pandit.

— Daleko, daleko, u šumi, tamo gde živi naš car.

— Evo šta, — reče pandit — želeli bismo da vidimo taj vaš skup, i ti ćeš nas trojicu tamo odneti. Da idemo, daleko je, a i neće nam se da noge zamaramo. Sledećeg dana đavo odnese svu trojicu onamo gde je trebalo da se sastane đavolji skup, smesti ih na drvo upravo iznad onog mesta gde je sedeo car đavola. Poče savetovanje. Đavo ispriča sve što je znao o trojici neobičnih ljudi ili viših bića — jer on nije znao ko su oni; znao je samo da jedu đavole.

— Dobro bi bilo da vidimo tu trojicu o kojima ti tako mnogo govoriš, — reče car — inače ...

Ali on ne stiže ni da završi, kad grana na kojoj su sedela tri druga puče i oni padoše pravo na đavoljeg cara. Borac i strelac počeše da ga gnječe, a pandit da govori:

— Tako, tako, prijatelju! Njega ćemo pojesti sad, a druge malo docnije.

Đavolji car poče da ih moli da ga puste, obećavajući im bezbrojno blago — toliko se jadnik uplaši kad se oni o kojima je govorio tu stvoriše i počeše da ga guše; on poverova pričanju onoga đavola, videći pred sobom neka natprirodna bića nečuvene snage i moći. Posle dugih molbi pandit pristade da uzme veliki otkup i naredi da se blago donese njegovoj kući.

Kad donesoše blago, pandit ga podeli na tri dela; jedan deo dade borcu, drugi strelcu a treći uze za sebe.

Prijatelji se rastadoše. Borac i strelac se vratiše kući. Sada oni shvatiše da su sebe uzalud smatrali za najveštije i najmudrije ljude na svetu.

Strelac donese ženi blago, rekavši joj:

— U pravu si, ima na svetu i veštijih, i pametnijih, i umešnijih ljudi nego što sam ja. Od danas neću više da gađam bisere u prstenu na tvom nosu 1 neću te plašiti. Vidim da je to jalov i besmislen posao.

Žena se obradova. Sada se već više ničeg nije bojala, i oni su živeli srećno i složno sve dok ne dođoše sluge boga smrti i ne

odvedoše ih u njegovo carstvo.

ŠTO ĆE BITI — BIĆE

Imao neki car šest kćeri. Jednom ih pozva, pa ih upita da li su zadovoljne svojom sudbinom. Pet kćeri odgovoriše:

— Naša sudbina je u tvojim rukama. Ti si naš hranilac, ti nas oblačiš, ti nam daješ sve što je potrebno. Mi smo zadovoljne svojom sudbinom.

Ali najmlađa kći ćutaše. Otac se razljuti, pa je upita zašto ćuti.

— Sudbina moja — odgovori carska kći — nije ni u čijim rukama. Sto će biti — biće, hteo to moj otac ili ne.

Car se još više razljuti kad ču takav odgovor i odluči da odmah ubije svoju kćer, ali kasnije naredi da je odvedu u gustu šumu da je rastrgnu divlje zveri ili da tamo umre od gladi.

Nosači je odnesoše u nosiljci u duboki šumski čestar i tu zavezaše nosiljku za grane ogromnog hrasta. Nosiljka je visila njišući se. Devojka je sedela u nosiljci, čitala pobožne knjige moleći se velikom bogu koji se zove Mahadeo.

Mahadeo na nebu reče:

— Neko je na zemlji u velikoj nevolji i tuzi. Treba mu pomoći. Čujem kako vatrene molitve dopiru do mene i traže moju pomoć.

On posla jednog svog glasnika tamo gde bejaše carska kći. Glasnik vide da ona gladuje, pa je nahrani. Od toga dana sam ju je Mahadeo hranio. U podnožju drveta izbi izvor bistre vode. Carska kći je dobro živela, bila zadovoljna i, kao 1 pre, čitala svete knjige moleći se. Jedanput se ona nagnu nad izvor da se napije vode i ugleda na dnu dva kamena: zlatan i srebrn. Tada poče da kopa zemlju pored izvora i nađe mnogo zlatnih i srebrnih kamenova. Ona se doseti da

joj to daruje Mahaaeo. »Srećna li je moja sudbina“, pomisli carska kći. I tako ona reši da na tom mestu sagradi dvore, pa pođe da traži neimare. Naiđe na drvoseču koji je u šumi sekao drva i poveri mu da nađe drvodelje, zidare i ostale majstore koji su potrebni da bi se sagradila kuća. Dvori brzo behu gotovi. Najmi carska kći sluge i poče srećno da živi u svojim veličanstvenim dvorima.

Jednom je tuda prolazio car, njen otac. Zadiviše cara neviđeni dvori u šumskom čestaru, pa posla svoje sluge da se raspitaju čiji su to dvori i ko u njima živi. Poznade carska kći sluge svoga oca i naredi da se nahrane; i oni nju poznadoše, obradovaše se što ih je ugostila i požuriše da ispričaju caru da njegova kći nije poginula, već da srećno živi u svojim novim dvorima. Začudi se car, pa pođe svojoj kćeri. Ona ga ljubazno dočeka, pa ga podseti na ono šta mu je govorila: „Sto će biti — biće.“ Stigoše i njene sestre; i njih ljubazno dočeka i bogato darova.

Ubrzo zatim car krenu na put i upita kćeri šta žele da im donese. Starije zaželeše da dobiju skupocene stvari, a najmlađa reče da sve ima i da joj ništa ne treba. Otac se ražalosti.

— Pa dobro, — reče ona najzad — ako uz put svratiš u neki grad i vidiš da se tamo prodaje mala kutija, kupi mi je.

Car pođe na put i u raznim gradovima nakupova kćerima darove. Najzad stiže u grad o kome mu je govorila najmlađa kći i stade da pita kod koga se prodaje mala kutija.

Jedan trgovac je uistinu imao čarobnu kutijicu, ali niko nije znao šta se u njoj nalazi. A u njoj je bila čudesna lepeza — mala, okrugla, od palmovog lista, sa zlatnom drškom; a za tu lepezu beše čarima privezana duša prelepog carevića: kad mahneš lepezom prema sebi — pojavi se carević, a kad mahneš od sebe — izgubi se. Trgovac je tražio za kutijicu veoma mnogo — pet stotina rupija, ali car ju je obećao kćeri i zato dade novac i uze kutijicu. Vrativši se kući, on razdeli poklone svim kćerima.

Najmlađa carska kći uze kutijicu, otvori je zlatnim ključićem, uze lepezu za zlatnu dršku desnom rukom i mahnu njome prema sebi. Pred njom se pojavi prelepi carević i ona ga pozdravi. Zatim oni sedoše da igraju šaha. Carska kći je veoma volela tu igru — to je doista prava carska igra. I svaki dan su njih dvoje od jutra do večera

igrali šaha, tako da se carević samo u podne odmarao, a predveče nestajao. Oni behu beskrajno srećni.

Jedanput starije sestre dođoše najmlađoj da joj pokažu darove i ismejaše je zato što je ona izabrala nekakvu prostu malu kutiju. A najmlađa carska kći beše poverljiva, pa reče sestrama da je kutijica čarobna i da je za nju čarima vezan mladi carević. Izvadi ona lepezu, mahnu njome i pojavi se carević.

Tu sestre obuze zavist i one se latiše nečasnog posla: dok su carević i carska kći igrali šaha, one nađoše postelju na kojoj se carević u podne odmarao i pod pokrivač nasuše istucanog stakla — znale su da će staklo raniti carevića kad legne.

Drugog dana carević leže i sav se izranjavi; ali on sakri od carske kćeri svoje muke i, kao i uvek, dočeka veče da bi nestao. Sutradan on se tako razbole da ne mogade izići pred carsku kćer, ma koliko ona mahala lepezom. Carević beše na samrti, zle sestre likovahu, a jadnu najmlađu sestru obuze patnja: ona se bojala da se careviću desila neka nevolja.

Ne izdrža carska kći, preodenu se u lutajućeg kaluđera-fakira i pođe da traži carevića. Dugo je išla dok, najzad, ne sede pod visoko drvo. Najednom ču kako na drvetu razgovaraju orao i papagaj. A ona je za svog dugog boravljenja u šumi naučila da razume jezik ptica i životinja.

— Sta je novo? — upita papagaj.

— Zar nisi čuo o čarobnoj kutijici, — odgovori orao — o carskoj kćeri i njenim zlim sestrama, koje staviše u carevićevu postelju staklo i tako ga raniše da sada leži na samrti?

— Ma nemoj? Ne, nisam čuo. A je li moguće spasti ga?

— To je sasvim lako, treba samo znati kako početi. Ali niko osim mene to ne zna, a niko me i ne pita. Treba uzeti izmet sa dna orlovskog gnezda, nakvasiti ga u vodi i tri puta pomazati rane. Tada će sve staklo izići napolje i bolesnik će ozdraviti.

Carska kći netremice slušaše razgovor ptica, i čim one odleteše, ona se pope na drvo, pronađe orlovsko gnezdo, pokupi izmet sa dna i sveza ga u maramu. Pođe zatim u susedni grad i ču kako dozivaju

vračeve: carski sin leži na samrti i niko ga ne može izlečiti. Pođe carska kći ulicama vičući: „Hakim, hakim!“

Na jeziku te zemlje to je značilo — vrač. Odmah je povedoše u carske dvore bolesniku. Ona zamoli da joj se da zlatna činija i vrela voda, baci u činiju izmet iz orlovskog gnezda, dobro ga izmesi i tom mašću namaza rane careviću. Kad pomaza prvi put — poče staklo da izlazi; kad namaza drugi put — iziđe još više, a kad pomaza treći put — iziđe sve staklo. Carević otvori oči i dođe k sebi; ali on ne poznade carsku kćer — mišljaše da je to neki stran vrač.

Carska kći isceli rane careviću i pođe da se s njim oprosti. Zahvalni car ne htede da pusti vrača bez bogate nagrade, ali vrač odbi nagradu, već samo pristade da uzme za sećanje na carevića njegovu maramu, mač, luk, strele i prsten sa ruke.

Carska kći se vrati kući, uze čarobnu lepezu — i carević se pojavi pred njom. Ona se napravi ljutita.

— Sve ovo vreme sam mahala lepezom, ali od tebe ni traga ni glasa — reče mu. — Zašto si danas došao?

Carević joj ispriča o svemu što se s njim dogodilo. Tada carska kći izvadi njegovu maramu, mač, luk, strele i prsten — i on vide da mu je ona spasla život. On poče da je moli da ga poštedi muka rastanka i da postane njegova žena. Carska kći rado pristade i reče:

— Bila sam u pravu Kad sam govorila da moja sudbina nije ni u čijim rukama: što će biti — biće. Evo, ja se sada udajem za tebe. Tebi i meni tako beše suđeno, pa se tako i dogodi.

Počeše oni srećno da žive i proživeše mnogo radosnih godina zajedno, dok ne dođe bog smrti i ne odvede ih u svoje carstvo.

CARSKA KCI PET CVETOVA

Imao jedan car sina koga nije voleo. Jedanput dođe sin k majci, pa će joj reći:

— Bolje je da odem odavde. Otac me ne voli.

Carica upita cara da li se slaže s tim da pusti carevića.

Car odgovori da ne zadržava svoga sina, ali da sumnja da sin može sam sebe da prehrani, a on nema namere da na ludosti daje novac; ako sin želi da ide, neka ide i neka živi kako zna.

Tada carica opremi sina: dade mu zavežljaj sa haljinama i nekoliko hlebova, a u svaki hleb stavi po jedan zlatnik da putnik ne bi ostao bez novca. Carević se oprosti s majkom i krenu na put. Dugo je išao. Najzad stiže na kraj velikog grada. Tu zamoli nekog stolara da kod njega prenoći. Stolar je baš tada pravio drvene cipele, pa će reći careviću:

— Zdravo, mladiću! Kao što vidiš, ja sam sad zauzet poslom. Otidi u kuću i tamo će te nahraniti.

Mladić zamoli stolarevu ženu i kćer da ga nahrane.

— Rado ćemo te nahraniti, — reče kći — ali šta da se radi? Nemam drva da naložim peć, a do šume je daleko.

Carević se osvrte, vide u sobi drvene cipele, iscepa ih, dade devojci i reče:

— Naloži peć ovim cipelama. Ja ću s tvojim ocem sve da uredim.

Ona ga posluša.

Ujutro carević krenu u šumu, nađe podesno drvo, odseče ga i napravi drvene cipele. Treba reći da je on bio vešt čovek i da su mu

cipele ispale mnogo bolje nego stolaru. Carević stavi svoje cipele tamo gde su stajale stolareve cipele.

Slučajno toga jutra carev sluga pođe da kupi za cara drvene cipele — u toj zemlji svi ljudi, pa i sam car, nosili su drvene cipele. Vide sluga cipele koje je napravio carević i one mu se veoma dopadoše.

— Ove su mnogo bolje od ostalih — reče. — Uzeću ih za cara.

Baci deset zlatnika i uze cipele.

Stolar se obradova. On ni četvrt zlatnika nije dobijao za par cipela, a sad odjednom deset! „Samo, kakve su to cipele?“ mišljaše. ,,Ko ih napravi?" Jer on ih nije napravio. Upita kćer i ona odgovori:

— To su sigurno one koje je napravio naš novi ukućanin.

Zatim ispriča ocu kako je novi ukućanin naložio peć njegovim cipelama, a zatim sam napravio druge. Stolaru to beše drago i on odluči da oženi mladića svojom kćeri. Nije ni slutio da je taj mladić carević. Stolareva kći beše dobra i pametna devojka a uz to i lepotica. Kada stolar predloži da devojka bude careviću žena, ovaj reče: ,,Dobro“, i oženi se njome.

Carević je imao zlatne ruke, i kao što je vešto napravio drvene cipele, isto tako vešto poče đa pravi drvene igračke. Jedanput se on tako zanese u posao da napravi hiljadu drvenih papagaja: svaki je imao dva oka, dve noge, dva krila i jedan oštar krivi kljun — slika i prilika pravih papagaja. Oboji carević svoje ptice i stavi ih kraj kuće đa se osuše.

Nastade noć, upališe se na nebu zvezde, iziđe srebrni mesec, i veliki bog Mahadeo sa svojom suprugom Parvati polete po nebu u noćni obilazak — da vidi šta rade ljudi na zemlji. Morali su da lete iznad onoga mesta na zemlji gde se nalazila stolareva kuća i gde se sušilo hiljadu papagaja obasjanih mesečinom.

— Gle, — reče Parvati — papagaji kao da su živi. Treba samo da im se udahne život. Hajde da ih oživimo.

— Zašto? — upita Mahadeo. — Sta s njima da radimo?

— Pa tako, prosto da se zabavimo — odgovori Parvati. — Radoznala sam kako će da izgleda kada odjednom poleti hiljadu drvenih papagaja.

— Ti hoćeš da oni polete? Dobro! — I Mahadeo dade rukom znak.

Drveni papagaji oživeše i počeše da kruže u vazduhu oko Mahadea i Parvati. Boginja ih je sa uživanjem gledala, a zatim reče:

— Hajdemo dalje.

I bogovi odleteše, a papagaji ostadoše.

Ujutro se carević rano probudi da vidi jesu li se možda osušili njegovi papagaji. I imade šta da vidi! Papagaji lete oko kuće, kruže oko carevića i uopšte ga se ne boje. Na šum krila svi istrčaše iz kuće: i stolar, i njegova žena, i kći. Stolareva žena prozbori:

— Dobro, ali čime ćemo ih hraniti? Ti napravi hiljadu papagaja, i to još onih koji lete, a ko će ih hraniti?

— Ne brini se, — reče carević — ako vam je to teško, mi ćemo se odeliti, živećemo u svojoj kući i tada ćemo naći čime ćemo hraniti moje papagaje.

Tako i uradiše: carević i njegova žena počeše odvojeno da žive, i ne samo da im nije bilo teško da nahrane papagaje, već su im sami papagaji pomagali da se hrane. Papagaji čitav dan lete, a predveče se vraćaju: jedan drži u kljunu klasove žita, drugi pirinča, treći boba — i tako je svaki ponešto donosio. Papagaja beše mnogo, i zato njihovi domaćini ne samo da uvek behu siti, već su mnogo hrane i prodavali. Tako življaše carević srećno, ni za kakvu brigu i nemaštinu nije znao.

Jedanput carević usni čudan san. Evo kakav to beše san. Sanjao carević da daleko iza Purpurnog mora postoji divno carstvo, okruženo sa sedam mora. Car i carica te zemlje imaju kćer koja se zove carska kći Pet cvetova. Po njenom imenu i zemlja se zove Carstvo carske kćeri Pet cvetova. Carska kći živi u samoj sredini carstva, u maloj kući okruženoj sa sedam dubokih rovova i sedam visokih ograda od oštrih, preoštrih kopalja. Ona se zove Pet cvetova zato što je tanka i vitka pa teži svega onoliko koliko teži pet belih lotosa. Carska kći odluči da se uda samo za onog ko pređe preko sedam velikih mora i preskoči sedam dubokih rovova i sedam visokih ograda od čeličnih kopalja . . .

Probudi se carević iz tog sna i ne znadaše da li je to video na javi ili u snu.

On ispriča ženi svoj neobičan san i ona ga posavetova da razgovara sa starešinom hiljade papagaja.

— On je mudra ptica, — reče žena — možda će ti protumačiti san.

Car posluša ženu, i papagaj mu reče:

— Sve što si sanjao, to i postoji: ima na svetu i Purpurno more, i sedam velikih mora, i carska kći, i sedam rovova, i sedam ograda od kopalja. A carska kći Pet cvetova je toliko lepa da je beskrajno veliki broj ljudi već pokušao da preskoči rovove i ograde od kopalja, ali još nijedan ne preskoči — svi ti ljudi pogiboše. Car i carica silno vole svoju kćer, svaki dan je posećuju i mere na zlatnoj vagi, i svaki dan ona teži koliko pet cvetova, pet belih lotosa.

— Hoću — reče carević — da krenem u tu zemlju i da vidim carsku kćer, ali kako da pređem preko Purpurnog mora i preko sedam velikih mora?

— Ja ću te naučiti — odgovori papagaj. — Nas dvojica ćemo poleteti s tobom. Ukrstićemo krila, ti ćeš sesti na naša ukrštena krila i mi ćemo poleteti i preneti te preko sedam mora. Dok bude mogućno, mi ćemo na putu svaku noć provoditi na nekom visokom drvetu, odmorićemo se i poleteti dalje.

— Dobro, — reče carević — pokušajmo.

Zatim pođe ženi i reče joj:

— Ženo, hoću da odem u Carstvo carske kćeri Pet cvetova i da okušam sreću. Pokušaću da preskočim sedam rovova i sedam ograda od kopalja. Sta ti o tome misliš?

— Idi svakako — odgovori mu žena. — Pokušaj da dospeš do carske kćeri Pet cvetova i da se njome oženiš. Pazi samo da se ne razbiješ i neizostavno se vrati.

Ona mu spremi jelo za put, sakupi tople stvari da se ne bi smrzavao, skide svoje zlatne i srebrne grivne i zavi ih u zavežljaj sa odećom da bi imao svega za put: i jela, i odela, i novca. A carević poveri ostalim papagajima — njih je bilo devet stotina devedeset osam na broju — svoju ženu na čuvanje i brigu o hrani za nju. Pod

zaštitom papagaja odvede svoju mladu ženu njenom ocu, stolaru, zatim se nežno s njom pozdravi i reče:

— Ne boj se, ja ću ti se sigurno vratiti, čak i ako steknem carsku kćer Pet cvetova. Ti ćeš uvek biti moja prva žena, iako si stolareva kći.

U toj zemlji zakon je dozvoljavao ljudima da imaju dve žene.

Papagaji ukrstiše krila, jedan desno, a drugi levo. Carević sede na njihova ukrštena krila, oni se vinuše u vazduh i poleteše. Dugo, dugo oni leteše, i to tako brzo kako samo papagaji umeju da lete.

Leteše oni preko gora, reka i dolina, sat za satom, dan za danom, nedelju za nedeljom, sve napred i napred; samo se noću kratko odmarahu na drveću. Stigoše najzad do sedam mora koja su okružavala Carstvo carske kćeri Pet cvetova. Sada je već trebalo leteti bez predaha, zato što na sedam mora ne beše ni ostrva ni stene, te ne beše mesta za odmor. Leteše papagaji dan i noć i najzad stigoše na obalu. Posle dugog puta papagaji se silno umoriše i ne mogadoše odmah da odlete u prestonicu cara, oca carske kćeri Pet cvetova. Oni ostadoše na drvetu da se odmore, a carević pođe dalje. Papagajima naloži da ga čekaju; kod njih ostavi zavežljaj sa odećom i novcem, a sam krenu u grad.

U gradu se zaustavi kraj baštovanove kuće, gde zamoli za prenoćište. Zatim dade baštovanovoj ženi zlatnik i zamoli je da mu kupi hrane. Ujutro rano on ustade i reče baštovanovoj ženi:

— Ja sam stranac i uopšte ne znam vašu zemlju. Reci mi šta ovde ima dobro i kako se zove vaša zemlja?

— Naša zemlja se zove Carstvo carske kćeri Pet cvetova. Samo ovde dobrog ima malo — odgovori ona.

— A zašto? — upita carević.

— Evo šta je — reče baštovanova žena. —Naš car ima samo jednu kćer, koja se zove carska kći Pet cvetova, zato što je tako vitka i laka da nije teža od pet cvetova. Ona živi u samom središtu grada, visoko, visoko u maloj kuli, okruženoj sa sedam rovova i sa sedam ograda od visokih kopalja. Ona se zaklela da će se udati samo za čoveka koji jednim skokom preskoči sedam strašnih ograda i sedam rovova. A to niko ne može, sine moj. Već je mnogo stotina i hiljada

carevića pokušalo da ih preskoči, i svi su izginuli. A carica se zaklela i hoće pošto-poto da održi zakletvu. I tako mnogi još uvek pokušavaju da preskoče ove ograde i rovove i sve više naroda gine. A svršiće se na tome što se naša carska kći ni za koga neće udati; a pošto car nema druge dece, nastaće nered u čitavom carstvu.

— Majčice, — reče carević — ako ti govoriš istinu, onda ću ja okušati sreću. Umem dobro da skačem.

— Sta ti je, rođeni? Jesi li poludeo? Otkud ćeš ti da učiniš ono što ne uspeše stotine i hiljade! Poginućeš i ništa nećeš postići.

— Idem ipak da se posavetujem s prijateljima— reče carević i pođe svojim papagajima.

— Gde si bio? — upita stari papagaj. — Dva dana te nije bilo.

Ispriča mu carević sve što je čuo o carskoj kćeri Pet cvetova iza sedam rovova i iza sedam ograda, i zamoli papagaja da ga prenese do carske kćeri.

— Čudan si ti čovek! — reče papagaj. — Mi te možemo tamo odneti, ali kakva ti je korist od toga? Sam si čuo šta reče carska kći: udaće se samo za onoga ko preskoči rovove i ograde. A ako te mi prenesemo, ti nećeš ispuniti njene uslove. Zar si zaboravio kako su te, još dok si bio dečak, učili da skačeš i kako si dobro naučio da skačeš? E, pa, sad sam okušaj sreću, a mi ti ne možemo pomoći.

— U pravu si — reče carević. — Učiniću što budem mogao, a vi me ovde sačekajte.

Ujutro on pođe ka kuli carske kćeri. On beše vešt i jak: preskoči sedam rovova, preskoči i šest ograda, ali najednom mu noga zape i on se nabode na koplja sedme ograde. Koplja ga probodoše i carević umre.

Otac i majka carske kćeri Pet cvetova svako jutro bi prilazili prozoru i gledali je li opet neko poginuo na ogradi. I toga jutra oni iziđoše na prozor i ugledaše nešto na sedmoj ogradi, a šta to beše nisu mogli da razaberu: zaslepljuje im oči. Poslaše po vezira, carskog savetnika, da ga upitaju šta je ono tamo na sedmoj ogradi.

— To još jedan carević nije uspeo da preskoči.

— Ali zašto je sjaj tako zaslepljujući? — upita car.

— To je zbog njegove neviđene lepote; takvog lepotana kao što je on još nije bilo.

Car se razljuti, pa će reći:

— Više ne mogu da podnesem nerazumnost i bezdušnost moje kćeri. Toliko stotina i hiljada ljudi već je poginulo zbog nje. Neka se skine taj mrtvi carević, neka se venča s mojom ćerkom i neka se zajedno odnesu u šumu. Neka se zaspe svih sedam rovova, neka se iščupaju sva koplja iz sedam ograda. Dosta je te krvave zabave!

Tako i uradiše. Carsku kćer staviše u raskošnu nosiljku, a carevića u drugu i odnesoše ih u šumu. Majka carske kćeri pokuša da zamoli cara da se sažali na kćer, ali car beše neumoljiv.

— Dosta je ljudi već pogubila! Neka se odnese ona i njen mrtvi muž u šumu, na tako zabačeno i neprohodno mesto gde ni ptica ne može da doleti.

Odnesoše nosiljke u šumu i staviše ih kraj močvare gde su samo zmije otrovnice dolazile da traže žabe, i tamo ostaviše živu ženu i mrtvog muža. Nosači odoše i carska kći ostade sama. Spuštala se noć i carska kći htede da vidi onoga koga je ubila svojom bezdušnošću i okrutnošću. On ležaše pred njom zatvorenih očiju, bled i nem. Kosa crna kao ugalj pokrivala je kopljem probodene slepoočnice, duge, kao od svile trepavice pokrivale su obraze skrivajući strogost zatvorenih očiju. Carska kći je stajala i divila se toj čudesnoj lepoti, uništenoj zbog njenih ćudi. I oseti carska kći da voli svog muža, a on je umro, nestao za nju zauvek — poginuo njenom krivicom. I jecaše ona, nesrećnica, nad mrtvim mužem usred mrtve šume i ne mogade da se umiri.

Nasta noć i iziđoše u lov zveri: tigrovi, slonovi, lavovi, bivoli; mnoge su prilazile nosiljkama, ali nijedna zver ne dotaknu ni carevića ni carsku kćer— oboje behu tako lepi da ih čak i zveri poštedeše. Pred zoru zveri počeše da se razilaze, a u blizini ostadoše samo šakal i njegova ženka. Ču carska kći kako oni između sebe razgovaraju, a ona je znala jezik zveri i ptica. Sakalova ženka reče šakalu:

— Ispričaj mi nešto.

— Opet ti! — reče šakal. — Sto vi žene toliko volite da vam se priča? Ispričaj, pa ispričaj! Vidiš li ti ovo dvoje — carsku kćer i carevića? Eto, to je carska kći Pet cvetova.

— A ko je on?

— To je jadni carević. Otac ga nije voleo, pa je morao da ode iz kuće. Tako on dođe u daleku zemlju i usni carsku kćer Pet cvetova. Zbog toga stiže ovamo da bi se njom oženio, pade na koplja i umre. I tako nije stigao da se oženi carskom kćeri.

— Jadan li je, nesrećnik! — reče šakalova ženka.

— A zar mu se ne može povratiti život?

— Naravno da može, samo treba znati kako to da se uradi.

— A kako se to može uraditi? — upita šakalova ženka.

Carska kći slušaše njihove reči, čak i disanje pritaji, i čekaše odgovor.

— Vidiš li ono drvo sa snažnim, tamnim lišćem?— odgovori šakal. — Ako se sa njega nabere lišće i isitni se i izgnječi tako da iz njega pođe sok, pa se tim sokom namažu oba uha, usne i rane — carević će oživeti i učiniće mu se da je samo spavao i da se probudio.

Uto iziđe sunce i šakali pobegoše, a carska kći ugleda drvo o kome su šakali govorili, potrča mu i nabra lišća. Lišće beše tvrdo i nije ga bilo lako izmrviti i satrti — carska kći izranjavi sebi ruke dok ne iscedi sok. Ali kako se obradova tome sokul Natrlja tim sokom usne, uši i rane carevićeve i — kakva radost! — on otvori oči, začuđeno je pogleda i ne mogade da skine očiju s nje — ona beše tako lepa. I ona ne mogade da skine pogled s njega — bio je tako lep.

Najzad, carska kći reče:

— Ti se čudiš tome što vidiš. Ne poznaješ me. Ja sam carska kći Pet cvetova i tvoja žena.

— Carska kćeri, zar si to doista ti? — odazva se carević. — Ti si bila okrutna, veoma okrutna prema meni.

— Znam, znam, ja sam kriva za tvoju smrt. Ali ja sam ti sada vratila život. Zaboravimo ono što je bilo i pođimo mojim roditeljima. Oni će ti se veoma obradovati.

— Ne, — reče carević — ja treba najpre da se za kratko vreme vratim kući. Bolje je da sada pođeš sa mnom, a onda ćemo se vratiti u carstvo tvoga oca.

Pođoše oni kroz šumu i uskoro stigoše do onoga mesta gde su carevića čekali papagaji.

— Ti se najzad vrati! — doviknu careviću stari papagaj. — A mi te čekasmo i čekasmo. Kako si to poginuo? Zaboravio si kako se skače, šta li?

— U pravu si; kriv sam pred vama što ste me morali tako dugo čekati. Ali nadam se da ćeš sada mene i moju ženu odneti kući.

— Dobro, — reče stari papagaj — odnesemo vas, samo najpre se dobro najedite, jer je put preko sedam mora dalek.

Tako i učiniše. Carević nabavi hrane, pa reče ženi:

— Ne bi li bilo bolje da ja sam poletim? Ti ćeš se mnogo umoriti.

Ali mlada carica ne htede da se rastaje s mužem. Oni poleteše zajedno i ona izmoli od njega obećanje da je nikad neće ostaviti.

Kad doleteše u zemlju u kojoj je vladao carevićev otac, pokaza se da je tamo došlo do velikih promena.

Carević ne poznade svoju rodnu zemlju. Odluči da se najpre odmori nekoliko dana, a zatim da pođe da sve razgleda. Tada se careviću i njegovoj ženi rodi sin — lep, zdrav dečak, isti otac. Carević nađe prebivalište za svoju ženu, zatim pođe po hranu, obećavši da će se vratiti što je moguće pre.

U blizini beše selo, gde su živeli putujući svirači, glumci i ukrotitelji. Tamo su gorele vatre, i carević krenu onamo po vatru i hranu. Svirači ugledaše carevića, zadiviše se njegovoj lepoti i odlučiše da ga privuku k sebi da ih prati kada budu išli iz grada u grad i da lupa u doboš. „Tako lep mladić", mišljahu, „privući će mnogo gledalaca."

Ali carević nije znao za njihove namere, te uđe u jednu kućicu. Tu je neka žena mlela pirinač.

— Sestro, daj mi malo pirinča, — reče carević — i daj mi upaljenu luču.

Žena mu dade pirinča i upaljenu luču, ali krišom ubaci u vatru malo čarobnog praha. Kad udahnu taj dim, carević sve zaboravi — i ženu, i dete, i put, i sve što se s njim u životu zbilo. Tako on ostade u tome selu kod svirača i glumaca i nauči da lupa u doboš.

Carska kći Pet cvetova je čekala i čekala muža i nije mogla da razume šta mu se desilo. Predveče oha od gladi izgubi snagu i pade u duboku nesvesticu.

Istoga dana carica, carevićeva majka, izgubi svoje novorođenče, i po običaju te zemlje sluge ga odnesoše u šumu da ga sahrane. Najednom ugledaše u šumi prelepu mladu ženu, reklo bi se mrtvu, i lepog živog dečačića. Dečačića uzeše, odnesoše carici i rekoše joj da je njen sin uz put oživeo. Ali carica poznade da taj dečačić nije njen sin; neobično joj se dopade tako da ga ona ostavi na dvoru i ne sluteći da je prihvatila svog rođenog unuka.

Nekako u to vreme žena dvorskog baštovana pođe ujutro po cveće i nađe u šumi divnu mladu ženu u dubokoj nesvesti i kraj nje mrtvo dete. S mukom dovede ona do svesti mladu ženu. Kad dođe k sebi, mlada žena je upita :

— Gde sam ja? Zašto se ne vrati moj muž? Ko si ti?

— Ja ne znam ko je tvoj muž — odgovori žena. — Ja sam baštovanova žena i dođoh ovamo po cveće; nađoh tebe i tvoje mrtvo dete. Hajde sa mnom, ja ću se pobrinuti za tebe.

— Dobra ženo, ovo dete nije moje — uzvrati carska kći. — Moje dete nije Umrlo. Ono beše isti otac, kudikamo lepše od ovog deteta. Moj dečaćić beše živ i zdrav, znači da ga je neko ugrabio. Uzmi mene sa sobom, rado ću poći.

Baštovanova žena sahrani dete i povede carsku kćer u svoju kuću. Tu carska kćer proživе četrnaest godina i za svih tih četrnaest godina nije uspela da sazna ništa ni o mužu ni o detetu.

Za to vreme dečak je rastao u dvoru i postao veoma lep i snažan mladić. Jedanput, prolazeći pored baštovanove kuće, ugleda carsku kćer Pet cvetova. Dečak upita baštovanovu ženu ko je ta prekrasna žena, ali baštovanova žena se napravi da ne razume o čemu on govori. Ona reče da nikakva tuđa žena kod nje ne živi, pa izgrdi

dečaka zato što govori takvu glupost: jadna žena se bojala da joj neko ne otme carsku kćer.

A carska kći ču čitav razgovor, skrivena iza vrata, kradimice pogleda dečaka i začudi se njegovoj sličnosti sa carevićem, njenim mužem. ,,Da nije to moj sin?“ pomisli. ,,Pa moj sin je vršnjak ovoga dečaka." Iziđe ona iz sobe i ispriča dečaku o svemu što je bilo, a on je sasluša i obeća da će joj pomoći da pronađe muža i sina, pa dodade:

— Ko zna, možda sam ja tvoj sin.

On zatim polete carici i upita je:

— Reci mi, preklinjem te, da li je istina da sam ja tvoj sin?

— Šta ti pade na pamet da me najednom pitaš o tome — odgovori carica. — Zar se nisam ophodila sa tobom kao sa sinom?

Ali dečak i dalje ostade uporan, pa čak i zapreti da će se ubiti ako ne dobije odgovor. Tada mu carica ispriča sve kao što je bilo. A onda joj on ispriča šta je čuo od carske kćeri Pet cvetova i da je sigurno ona njegova majka. Tada carica posla nosiljku po carsku kćer; svečano je donesoše u dvore i dočekaše sa svim počastima. Posle toga počeše da traže carevića. Tražili su ga i na jugu, i na severu, i na istoku, i na zapadu, ali ga nigde ne nađoše.

Jedanput dečak poče da moli carsku kćer da mu ispriča do tančina šta se desilo onoga dana kada je nestao otac i kuda se on spremao da pođe. Carska kći se seti da je carević pošao u selo putujućih glumaca i svirača. Dečak naumi da razgleda to selo i njegove žitelje, pa upita carsku kćer da li bi ona poznala svoga muža — jer je prošlo već osamnaest godina otkako je carević nestao, a vreme i bolesti mogle su ga promeniti tako da ga je teško poznati. Ali ona reče da će ga svakako poznati, jer je svaka njegova crta duboko urezana u njenom srcu.

Odmah poslaše po žitelje toga sela da dadu predstavu, a među igračima i sviračima beše i carević — on je lupao u doboš. Čim ga ugleda, carska kći reče sinu:

— Sine moj, to je tvoj otac!

— Nije moguće, majčice, da je taj divlji čovek sa nakostrešenom grivom od kose — taj što udara u doboš — moj otac.

— Niko drugi nego on, sine moj.

Dovedoše carevića, ali ga niko osim žene ne poznade: u licu beše mršav i sav u borama, brada i kosa behu divlje nakostrešene, kroz nos i uši behu mu prodenuti veliki prstenovi kao u igrača, a na sebi imađaše samo prost, grub vuneni ogrtač. Upitaše ga seća li se oca, majke, žene, sina, ali on se ničega ne sećaše, tvrdeći da je čitavog života lupao u doboš — tam-tam, tam-tam.

Mladi carević naredi da se odmah svi žitelji sela bace u tamnicu da bi od njih saznao pravu istinu o ocu, a ocu dovede vračeve i oni rekoše:

— Ovoga čoveka su sigurno opčinili nekim volšebnim biljnim otrovom, koji je pomutio njegov um. Počećemo odmah da ga lečimo.

Oni su ga s takvim uspehom lečili da mu se vratilo sećanje, i on poznade sve. Naročito se obradova što njegova žena, carska kći Pet cvetova i sin žive u kući njegovih roditelja. Car se isto tako obradova ozdravljenju svoga sina, ljubazno i srdačno ga primi, a majka mu reče:

— Opet si s nama, a s tobom tvoja žena i sin. Ne odlazi više nikuda! Zašto moraš lutati?

Ali on odgovori:

— Ja neizostavno moram da odem i da dovedem ovamo svoju prvu ženu, stolarevu kćer. Ona me je prva prihvatila u tuđini i zahvaljujući njoj dobio sam carsku kćer Pet cvetova; sem toga, u toj zemlji ostade i mojih devet stotina devedeset osam dragih papagaja i moram sve da ih dovedem ovamo.

I on sede na svoja dva papagaja i ubrzo se vrati sa stolarevom ćerkom i svim papagajima.

Car tada podeli carstvo između starijeg sina i njegovog brata, mlađeg carevića, i zavešta im da se ne svađaju. Za to vreme carska kći Pet cvetova se zažele svojih roditelja te htede da ih vidi, i nagovori muža da pođe s njom. Sedoše oni kao i pre na svoje papagaje i poleteše.

Začudi se car, otac carske kćeri, kad vide da su mu neki ljudi doleteli na papagajima, a još više se začudi kad saznade da su to njegov zet i kći. On je mislio da je njegov zet već odavno umro i da je

kći odavno napustila zemaljski život. Velika je bila njihova radost zbog susreta i stari car nagovori zeta da preuzme presto. Carević pristade, a bratu poruči da mu ustupa svoje carstvo.

I tako, posle tolikih iskušenja i muka, počeše oni najzad da žive srećno i mirno, očekujući smrt i pamteći da je svaki susret početak rastanka, a svaki rastanak — obećanje mogućnog susreta.

ZAŠTO SE RIBA SMEJALA?

Živeo jednom neki car. On nije imao dece i molio se bogovima da mu daruju sina, ali molitve nisu pomagale. Jednom on pođe na mesto gde su se ukrštala četiri puta i leže popreko, tako da ljudi moraju da ga prekorače. Tako je on dugo ležao i mnogo ljudi pređe preko njega. Najzad tim putem prođe fakir, zaustavi se i upita cara:

— Ej, čoveče, zašto ležiš ovde?

— Već hiljadu ljudi pređe preko mene, prelazi i ti — odgovori car.

— A ko si ti?

— Ja sam car, fakiru. Vladam mnogim zemljama i veliko je moje blago, ali nemam dece. Znam da su moji grehovi bili brojni i veliki i da mi bogovi zbog toga ne daju dece. Tako se smirih i legoh ovde da bi ljudi mogli da prelaze preko mene. Možda će mi zbog mog smirenja biti oprošteni moji veliki gresi i biti poklonjen sin.

Fakir ga upita:

— Care, šta ćeš mi dati ako budeš imao dece?

— Sto god zatražiš, fakiru, sve ću ti dati.

— Zlata i srebra mi ne treba, care, ali ako ti se posle moje molitve rode dva sina, jednog od njih moraćeš da mi daš. Evo ti dva ploda. Neka ih carica pojede i rodiće ti se dva sina. Posle toga ću ja doći k tebi i uzeću jednog od njih, po svom izboru.

— Dobro — reče car.

Posle nekog vremena caru se rodiše dva sina i on naredi da se sakriju u podzemlje i da se nikome ne pokazuju. Tako prođoše godine. Iznenada se pojavi fakir i zatraži carskog sina. Car naredi da se izvedu pred fakira sinovi dveju sluškinja. Dok je fakir čekao, kraj

njega promileše dva mrava. Fakir beše čarobnjak i razumevaše jezik svih živih bića. Jedan mrav reče drugom:

— Mrave, zašto mi otimaš pirinčano zrno? Ja i tako hramljem na jednu nogu i teško mi je da nabavljam hranu. S mukom nabavih za decu jedno pirinčano zrno, i to jedino zrno ti hoćeš da mi otmeš. U podzemlju sede dva careva sina i jedu pirinač. Od njih možeš da uzmeš koliko god hoćeš zrna. Ne otimaj mi moje jedino zrno.

Fakir ču razgovor mrava i kada dovedoše sinove sluškinja, on odmah reče:

— Care, ovo nisu tvoji sinovi, naredi da se iz podzemlja dovedu tvoji sinovi.

Morade car da dovede svoje sinove, i starijeg fakir odvede sa sobom.

Stiže fakir kući i naredi careviću da nakupi drva, da ih stavi pod kotao i da zapali vatru. Carević sve uradi. Zatim fakir reče:

— Priđi kotlu.

Carević odgovori:

— Najpre učitelj, a onda učenik.

Tri puta pozva fakir carevića da to uradi, i tri puta je učenik odgovarao isto. Razljuti se fakir i polete na carevića da ga uhvati, ali se okliznu, pade u vatru i izgore. Na zemlji ostade samo veliki ključ od fakirove kuće. Carević uze ključ i otključa kuću. U kući beše mnogo zarobljenika — zli fakir držao ih je zatvorene. Carević ih sve pusti na slobodu. U kući nađe još dva tigra, dva hrta, dva sokola i sve ih uze sa sobom.

Tako carević dođe do nekog grada. U šumi kraj grada on ugleda jezero i prohte mu se da se okupa. Svuče se carević i skide svoju kapu. U to vreme u dvorima, u visokoj kuli, sеđaše carska kći i gledaše u daljinu. Ona opazi mladića i ugleda na njegovom čelu znake carskog porekla. Carska kći beše mudra i umela je da raspoznaje ljude po posebnim znacima. Carska kći odluči da se uda upravo za toga čoveka.

Carević se okupa u jezeru, zaveza svoje životinje za drveće u šumi i pođe u grad. Za to vreme carska kći pođe ocu i podseti ga da po starinskom običaju njihove zemlje carske kćeri same sebi mogu

birati muža. Carska kći zamoli oca da sazove sve žitelje grada da bi ona mogla da izabere sebi mladoženju. Car posla glasnike da sazovu narod u dvor.

— Carska kći će sebi birati muža! — vikali su glasnici.

Pođe u dvore i carević, preobučen u fakira.

Izađe carska kći pred narod i ugleda onoga koga je opazila iz dvora. A u toj zemlji beše ovakav običaj: kad carska kći odabere onog koga hoće za muža, ona naredi da se taj čovek poprska miomirisima. Tako i sada carska kći naredi svojoj sluškinji da poprska carevića preobučenog u fakira.

Začudi se narod, pa poče da govori:

— Sigurno se sluškinja prevarila!

Ali sluškinja odgovori:

— Ja se nisam prevarila! A ako se desila greška znači da je pogrešila moja gospodarica.

Tako car dade svoju kćer fakiru. Mnogo je zbog toga tugovao, ali je svoje misli nosio u sebi.

Jedanput carević-fakir pozva sve careve zetove u lov. Narod se čudio i pitao:

— Kakav je to fakir koji ide u lov?

Ipak svi pođoše u lov da vide šta će se desiti i dogovoriše se da se sastanu kraj jezera u šumi, Carević ode svojim tigrovima i psima i naredi im da uhvate što više jelena, srna, veprova. Tigrovi i psi ga poslušaše i carević prvi stiže na jezero i složi tamo gomile ubijenih jelena, srna, veprova i druge krupne divljači. Svi ostali lovci stigoše praznih ruku i ne mogoše da se načude carevićevoj sreći.

Kad se vratiše u grad, carević-fakir svu ubijenu divljač predade caru. Car se zapanji videći da njegov zet nije običan fakir, pa ga upita ko je. Carević priznade da je carski sin. Car se obradova i odredi ga za svog naslednika.

Uskoro stari car umre, a mladi poče srećno da živi u dvorima sa svojom ženom. Jednom je ribar nosio pored dvora ribu. Carica ga pozva i upita kakvu ribu prodaje. Tada jedna riba podskoči i carica ga upita:

— Sta je to, mužjak ili ženka? Hoću da kupim tu ribu.

Na to se riba nasmeja. Začudi se carica čudu — smehu ribinom, i sva u nedoumici vrati se u dvor. Car je upita šta je s njom.

— Kad je ribar pronosio ribu na prodaju, — odgovori carica — ja upitah da li je to mužjak ili ženka, a riba mi se nasmeja. Hoću da znam zašto se smejala. Čitav dan me to muči.

— Sta? Riba se smejala? Nemoguće — reče car.

— Ja sam pri svesti i govorim o onome što sam sama videla i čula — ljutito odgovori carica.

— Ako je tako, onda ću narediti da se sazna u čemu je stvar — reče car.

Pozva car svoga vezira, dade mu šest meseci roka za odgovor i naredi da sazna zašto se riba smejala, a ako ne sazna — biće ubijen. Poče vezir da se raspituje kod svih mudraca i običnih ljudi, ali ništa ne saznade. Tako prođe pet meseci i on poče da se priprema za smrt, a svoga sina posla na put da bi ga izbavio carskog gneva.

Krenu mladić na put i srete starca seljaka, pa nastaviše put zajedno. Dan beše topao, put dug i zamoran. Mladić reče starcu:

— Ne misliš li da bi nam bilo mnogo prijatnije da naizmenično nosimo jedan drugog?

Začudi se seljak takvom pitanju, pa reče:

— Ala si ti neki čudak!

Pođoše oni dalje. Pred njima se prostiralo sazrelo žito, koje se talasalo kao zlatno more. Mladić zapita seljaka:

— Sta je s tom njivom, da li je pojedena ili nije?

Seljak nije razumeo, pa odgovori:

— Ne znam.

Stigoše do velikog sela. Mladić dade starcu nož i reče mu:

— Uzmi ga, prijatelju, nabavi nam dva konja. Samo mi vrati nož, on je dragocen.

Starac opet ništa ne razumede, ne uze nož, već samo nešto ljutito progunđa. Stigoše u grad, prođoše po trgu, svratiše u džamiju, ali se nijedan stanovnik s njima ne pozdravi i niko ih ne pozva svojoj kući.

— Kakvo ogromno groblje! — reče mladić.

„Sta on hoće time da kaže?“ pomisli starac. „Zašto kaže za veliki, mnogoljudni grad da je groblje?"

Iziđoše oni iz grada i pođoše dalje preko groblja. Videše kako se nekoliko ljudi moli kraj jednog groba i kako prolaznicima dele jelo za pomen svojim dragim umrlima. Dadoše malo starcu i mladiću.

— Kakav divan grad! — reče tada mladić.

,,On je sigurno poludeo", pomisli starac. „Sta to on sada govori? Kopno naziva vodom, a vodu kopnom; mrak naziva svetlošću, a svetlost mrakom?" Starac tako razmišljaše, ali ništa ne reče.

Morali su uskoro da prelaze preko reke. Seljak skide cipele i pantalone, jer reka beše duboka, mladić uđe u vodu onako u odelu. Starac ga pogleda, pa mu reče:

— Takvog čudaka od rođenja ne videh.

Ali mladić mu se ipak dopade i zato on odluči da ga pozove svojoj kući u goste.

— Hvala, — odgovori mladić — prvo treba da saznam da li je čvrsta greda koja drži krov na tvojoj kući.

Seljak samo odmahnu rukom, nasmeja se i uđe u kuću; pozdravi se sa ukućanima, pa će reći:

— Tamo u polju stoji jedan čovek. On veliki deo puta sa mnom pređe. Pozvah ga u našu kuću a on, nekakav čudak, upita me: da li je jaka greda koja drži krov na našoj kući? Baš je lud!

— Oče, — odgovori mu kći, a ona beše velika mudrica — taj čovek uopšte nije malouman. On je hteo samo da sazna da li ga ti možeš ugostiti.

— Razumem — reče seljak. — Ti ćeš možda moći da mi objasniš i druge njegove reči. Dok smo išli, on me upita: ko će koga da nosi — da li ja njega ili on mene, zato što je tako veselije ići.

— Svakako, on je bio u pravu — reče devojka. — On je hteo da ti nagovesti da jedan od vas treba nešto da ispriča da bi se skratio put.

— Sad razumem — reče starac. — Zatim, kada smo išli poljem sa zrelom pšenicom, on me upita da li je njiva pojedena ili ne.

— Zar, oče, nisi razumeo njegove reči? On je hteo samo da zna da li je gazda toga polja dužan ili nije. Ako je dužan, onda je to isto kao da mu je pojedena, zato što će njiva pripasti zajmodavcima.

— U pravu si. Sad sam razumeo. Posle toga on i ja stigosmo u jedno selo. On mi dade svoj nož i naredi da pomoću tog noža nabavim dva konja, a da mu nož vratim.

— I to je jasno! Zar vam dva dobra štapa ne bi pomogla u hodu? To bi bilo kao dva konja. On te je 118 |

molio da mu odsečeš dva štapa i da ne izgubiš njegov nož.

— Razumem — reče starac. — Zatim smo on i ja išli kroz grad i nikog poznatog ne sretosmo. Niko nam nije dao ništa za jelo dok ne stigosmo na groblje. Tu nas neki ljudi poznadoše i dadoše nam jesti. Moj saputnik grad nazva grobljem, a groblje gradom.

— I to je jasno, oče. Mi gradom nazivamo mesto gde se sve može dobiti, a negostoljubivi ljudi su gori od mrtvaca. Negostoljubivi grad je bio za vas isto što i mrtav, mada je bio pun naroda; a na groblju, tamo gde leže mrtvaci, srdačni ljudi vas ugostiše.

— Istina, istina! — reče starac. — I još nešto: kad smo prelazili preko reke gazeći je, on je pređe ne skidajući ni odeće ni obuće.

— Divim se njegovom razumu — reče devojka. — Cesto sam mislila o tome kako su glupi ljudi koji bosi ulaze u brzu reku — na njenom dnu ima oštrog kamenja. Pametan je on čovek! Ja bih želela da vidim tvog saputnika i da s njim razgovaram.

— Dobro, idem da ga pozovem.

— Reci mu, oče, da su grede kod nas jake; tada će on doći. A ja ću mu poslati poklon — neka zna da imamo čime da ga ugostimo.

Devojka pozva radnika, dade mu čašu topljenog masla, dvanaest kolačića i šolju mleka, naredi da sve to preda mladiću i da mu kaže: „Prijatelju, sada je pun mesec, godina ima dvanaest meseci, a more je do vrha puno vode.“

Uz put radnik srete sinčića i dade mu da proba jelo, zatim ga predade mladiću i ponovi devojčine reči.

Mladić odgovori:

— Uruči pozdrav mladoj gospodarici i reci joj: mesec je okrnjen, u godini sam izbrojao samo jedanaest meseci, a more uopšte nije puno do ivica.

Radnik ne beše pametan, ne razumede mladićeve reči, ali ih saopšti devojci. Tako se otkri da poruku nije savesno izvršio, zbog čega je bio kažnjen.

Posle toga mladić uđe u starčevu kuću, gde ga dočekaše kao počasnog gosta. Tu on sve ispriča: i o ribljem smehu, i o sebi, i o tome kako njegovom ocu preti smrt, pa ih zamoli za dobar savet.

— Riblji smeh — reče devojka — pokazuje da se na dvoru krije čovek koji ima zle namere protiv cara. Riba se nije tek onako smejala kad je carica upitala da li je to mužjak ili ženka.

Obradova se vezirov sin, pa požuri kući da spase oca. Kad stiže, on saopšti ocu devojčine reči, a ovaj to reče caru.

— Nemoguće — reče car.

— Ne, — odgovori vezir — stvari stoje ovako kao što kažem. Iskopaćemo jamu, a ti naredi da se sazovu sve žene sa dvora. Kad se skupe, naredi im da preskaču tu jamu. Tako ćemo saznati ima li među našim ženama muškaraca.

Iskopaše jamu i narediše ženama da preskaču; preskoči samo jedna žena — to beše presvučeni muškarac.

Obradova se carica kad saznade zašto se smejala riba. Vezir je bio spasen, a njegov sin se oženi pametnom devojkom, otpočevši s njom srećan život.

ČOVEK KOJI JE POŠAO DA TRAŽI SVOJU SUDBINU

Bio jednom jedan čovek. Imao je ženu i dvanaestoro dece, a novca — ni jedne rupije. Deca su plakala od gladi, a roditelji nisu znali šta da rade. Razljuti se čovek na boga i pođe da traži svoju sudbinu. U šumi srete kamilu sa dve vreće zlata na leđima. To je bila kamila nekog cara. Jedanput je zajedno s drugim kamilama bila otpremljena u susedno carstvo. Tada se desi da carske sluge ujutru odu s karavanom dalje, a ovu kamilu ostaviše. Tako je kamila lutala po šumi dvanaest godina noseći na sebi vreće sa zlatom.

Kamila upita siromaška kuda ide.

— Idem da tražim svoju sudbinu, — odgovori siromašak — hoću da saznam zašto sam tako siromašan.

— E, onda saznaj — reče kamila — zašto ja moram da nosim ove dve vreće zlata i zašto ne mogu ni da prilegnem, ni da jedem, ni da pijem, već samo idem i idem.

— Dobro, — reče siromašak — saznaću.

Tako pođe dalje.

Dođe do reke, a u reci je živeo aligator, car riba. Aligator pomože siromašku da pređe preko reke, a kad stupiše na drugu obalu, upita siromaška kud ide.

Čovek reče:

— Idem da tražim svoju sudbinu. Hoću da saznam zašto sam siromašan.

— E, onda saznaj — reče aligator — zašto me već dvanaest godina nepodnošljivo peče u trbuhu.

— Saznaću — reče čovek.

Tako je on išao, išao, dok ne nabasa na tigra. Tigar leži, a šapa mu je probodena ogromnim trnom.

— Kud ideš? — upita tigar siromaška.

— Idem da tražim svoju sudbinu. Hoću da saznam zašto sam siromašan. Rečeno mi je da je moja sudbina dvanaest dana daleko od moga sela, da leži na zemlji i da moram da uzmem motku i da bijem sudbinu koja leži.

— Onda upitaj — reče tigar — zašto ja imam trn u šapi i ne mogu da ga se oslobodim evo već dvanaest godina.

— Dobro — reče siromašak i pođe dalje.

I tako dođe tamo gde žive sudbine svih ljudi. A te sudbine su kamenje — jedno stoji, a drugo leži. Opazi siromašak jedan kamen koji je ležao na zemlji i reče:

— Sigurno je to moja sudbina! Ona leži na zemlji a ne stoji, i zato sam ja, verovatno, tako siromašan.

I poče motkom da bije kamen koji je ležao na zemlji. Tukao ga je, tukao do same noći, a kamen je jednako ležao. Pred noć siromahu je sasvim ponestalo snage. Tada bog udahnu dušu u kamen, kamen ustade i zapita siromaška:

— Zašto si me tukao?

— Zato što si ti ležao i što sam ja zbog toga bio siromašan; moja žena i deca su gladovali.

— Pa dobro, — reče sudbina — sada će se sve promeniti.

Jadnik se obradova i taman reši da krene kući, kad se seti da treba da izvrši naloge koje je uz put dobio.

— Sretoh na putu kamilu — reče on svojoj sudbini. — Dvanaest godina je lutala sa dve vreće zlata na leđima i ne zna zašto mora da nosi taj teret.

— Uzmi ti te vreće, — reče sudbina — i kamila će se osloboditi tereta.

— Sretoh zatim aligatora — nastavi siromašak. — On hoće da sazna zašto ga već dvanaest godina neizdržljivo peče u trbuhu.

— On u želucu ima ogroman rubin — reče sudbina. — Čim ga ispljune, prestaće da ga peče.

— Još sam sreo tigra — reče siromašak. — Sapa mu je probodena ogromnim trnom i on hoće da sazna kako da se oslobodi tog trna. On se tako muči već dvanaest godina.

— Izvuci trn zubima, — reče sudbina — tada će se tigar zauvek osloboditi bolova.

Posle toga siromaškova sudbina zaćuta zato što je bog izvukao dušu iz kamena; ali kamen je ostao stojeći i sada je stajao čvrsto.

Pođe siromašak kući. On najpre srete tigra.

Tigar ga upita

— Sta je rekla sudbina?

— Daj mi svoju šapu — reče siromašak.

Tigar mu pruži šapu i siromašak zubima izvuče trn. Tigra odmah prestade da boli. On se toplo zahvali siromašku, povede ga k sebi u pećinu, u kojoj je bilo mnogo zlata i dragog kamenja, reče mu da raširi veliki komad tkanine i sruči na nj toliko dragog kamenja i zlata da je jadnik jedva mogao da podigne taj teret.

Kad je siromašak došao do reke, srete ga aligator i upita da li je izvršio njegov nalog.

— Ti imaš u želucu veliki rubin, — odgovori siromašak — ispljuni ga što pre i prestaće da te peče.

Aligator odmah ispljunu rubin i reče:

— Uzmi ga sebi, to je veoma skup kamen.

U ta vremena svaki radža je imao takav rubin. Siromašak se zahvali aligatoru, pođe dalje i ubrzo srete kamilu; skide s nje vreće i reče joj da je sada slobodna. Kamila se obradova, zahvali se siromašku, pokloni mu vreće sa zlatom, a osim toga uze na sebe da mu sve njegovo blago donese do kuće.

Kad siromaškova žena i deca videše zlato i drago kamenje, upitaše ga:

— Gde si to dobio?

On im ispriča sve kako je bilo. Zatim kupi sebi kuću i poče da živi srećno i bogato.

Drugi siromašak ču kako je njegov sused postao bogat i dođe da ga upita gde je stekao blago. Ali sused ne htede da mu otkrije tajnu svoje sudbine i reče mu da je blago izvukao iz vode: crpao je vodu iz reke, a u vodi je bilo zlato.

Pođe siromašak da crpe vodu; crpao je crpao, ali uzalud.

Uplaši se aligator, car riba, da će siromašak iscrpsti svu vodu, pa povika:

— Stoj, šta to radiš? Ti ćeš iscrpsti svu vodu iz reke i moje ribe će da umru.

— Treba mi zlato, — reče siromašak — ne mogu nigde da ga nađem; hoću da iscrpem reku, možda ću naći zlato.

— Pričekaj, — reče aligator — prestani da crpeš vodu i ja ću ti doneti zlata.

Aligator zaroni u reku, veliki talas zapljusnu obalu i pred siromaškom se pojavi gomila zlata. Pođe on kući i sakri blago; ali on beše pohlepan čovek te mu se prohtede da dobije još zlata. Opet on pođe na reku i opet poče da crpe reku. Razljuti se aligator:

— On hoće sve moje ribe da utamani! Progutaću ga.

Isturi aligator glavu iz vode i proguta pohlepnog čoveka. Taj čovek provede četiri dana u aligatorovom trbuhu.

Najzad, aligator se smilostivi i reče:

— Pustiću te, ali pod uslovom da nikome ne govoriš šta je bilo. Ako samo pokušaš nekome da izbrbljaš o ovome što se s tobom desilo ovde, umrećeš.

Iskoči čovek iz aligatorove čeljusti i pođe kući. Kod kuće odmah ispriča sve ženi i deci. Ali ne stiže do kraja sve da ispriča. Najednom postade nem i lud i odmah umre.

KREVET

U nekoj zemlji živeo jednom trgovac žitom; on imadaše sina. Majka i otac veoma su voleli dečaka, vredno su radili za njega, a on se samo igrao i zabavljao. Roditelji ga ne naučiše nikakvom zanatu, i uopšte ničemu ga ne naučiše. Nisu mislili o tome da će posle njihove smrti on morati da radi. Kad dečak odraste, roditelji mu nađoše nevestu, oženiše ga i mladi nastaviše da žive zajedno s njima. Kad roditelji umreše, sin i žena neko vreme življahu od sredstava što im ostavi otac, ali svaki dan novaca beše sve manje i žena se sve više uznemiravala. Ona je mislila: „Sta ćemo raditi kad novac ode? Moj muž ništa ne ume da radi.“

Muž primeti da žena tuguje i jedanput je upita:

— Sta ti je, što si tako tužna?

Ona mu odgovori:

— Od novca nam skoro ništa nije ostalo, a ti ništa ne umeš da radiš. Sta će s nama biti?

— Ne brini se ti, — reče muž — videćeš da ja ipak ponešto umem da radim.

Kad potrošiše sav novac, on uze sekiru i reče ženi:

— Danas idem na posao, daj mi nešto da jedem. Ona se veoma začudi. „Sta će on to početi da radi?“ mislila je, ali spremi mužu jelo, ni za šta ga ne pitajući.

On pođe u šumu i tamo provede čitav dan. Išao on tako kroz šumu — čas priđe jednom drvetu, čas drugom i svako zapita:

— Mogu li te poseći?

Ali drveće je ćutalo; predveče on se vrati kući ne posekavši nijedno drvo. Žena ga ne upita gde je bio i šta je radio, a on joj ništa ništa ne reče.

Drugog dana on opet ponese sa sobom jelo pa pođe u šumu. Išao je opet kroz šumu i pitao svako drvo:

— Mogu li te poseći?

Ali drveće je ćutalo i on se vrati bez ičega. Tako beše i treći dan.

Četvrtog dana on opet pođe u šumu. Drveće je stalno ćutalo. Poče već da se spušta veče, bilo je vreme da se vrati kući. Najzad on priđe mangovom stablu i upita:

— Mogu li te poseći?

Drvo mu odgovori:

— Da. Seci me.

Bogovi su voleli trgovčevog sina zato što je bio dobar i stoga narediše mangovom drvetu da odgovori ,,da“ i da dozvoli da bude posečeno.

Obradova se sin trgovca žitom, poseče mangovo stablo, podiže ga i ponese na glavi kući. Vide žena da se muž vraća s drvetom na glavi pa poče da misli: „Zašto nosi to drvo? Sta li će s njim učiniti?” Tako pomisli, ali ga ništa ne upita.

Ujutro mladi čovek prenese drvo u kuću, zamoli ženu da mu donese hrane i vode za nedelju dana i da založi peć, a zatim joj reče:

— Čitavu nedelju nemoj ulaziti u ovu sobu. Ne ulazi dok te ne pozovem.

Tako se on zatvori u sobu.

Žena se začudi. „Sta može moj muž tamo da radi?“ mislila je.

Ipak odluči da ga posluša; čitavu nedelju nije ulazila u sobu.

Pred kraj nedelje mladi čovek završi divan krevet od mangovog drveta. Tako divan krevet svet nije video. Tada muž pozva ženu, pokaza joj krevet i reče:

— Vidi kakvu sam stvar napravio!

— Jesi li ti sam napravio taj krevet? — upita ga žena. — Tako divan krevet u životu ne viden.

Čitav idući dan muž se odmarao, a zatim odnese krevet na dvor, caru. Svi su se divili krevetu i pitali ko ga je izradio i da li se prodaje. Ali mladić ne htede nikome da odgovara — reče da će odgovoriti samo caru. Pođoše sluge caru, ispričaše mu o divnom krevetu i rekoše da onaj ko ga je izradio hoće da govori samo s carem.

Car naredi da mu pozovu trgovčevog sina, pa ga upita:

— Prodaje li se tvoj krevet?

— Da.

— A ko ga je izradio? Krevet je odličan.

— Ja sam ga izradio.

— Pa koliko za nj tražiš?

— Hiljadu rupija.

— Mnogo je — reče car.

— Za manje ga ne dam.

— Pa dobro, neka bude, daću ti hiljadu rupija.

Car uze krevet, a mladić mu reče:

— Kad budeš spavao na tom krevetu, pazi da ne zaspiš prve noći: nešto ćeš čuti i videti.

Mladić donese novac kući, a žena se uplaši: bilo joj je strašno, jer je mislila da je novac dobijen nečasnim putem. Ali muž je umiri i reče da je novac dobio od cara za krevet.

Te noći car leže na novi krevet i, čim otkuca deset časova, ču kako jedna od četiri noge govori ostalim trima:

— Slušajte, vas tri! Ja idem u patrolu po carevoj zemlji. Stojte čvrsto dok se ja ne vratim; pazite da car ne padne.

— Dobro — rekoše ostale tri noge. — Idi da se nadišeš vazduha, a nas tri ćemo stajati kao ukopane dok se ti ne vratiš.

Tada car vide kako se jedna noga odvoji od kreveta i nestade za vratima.

Tako stiže noga na veliku ravnicu, a na ravnici se prepiru dve zmije. Jedna reče:

— Ja ću ujesti cara.

Druga će reći:

— Ne, ja ću ga ujesti.

Prva opet reče:

— Ti ga nećeš ujesti; ja ću se uvući u njegov krevet i uješću ga.

— Nećeš moći — ne popušta druga zmija. — Na krevet se ne možeš popeti. A ja ću se uvući u carevu papuču, i kad je on bude obuvao, ja ću ga ujesti za nogu.

Tada se noga vrati i ispriča ostalim trima šta vide i šta ču, pa dodade:

— Ako car sutra ujutru strese papuču pre nego što je obuje, zmija će ispasti.

A car je sve to slušao.

— Sada — reče druga noga — ja idem u patrolu po carevoj zemlji, a vi stojte čvrsto dok se ja ne vratim.

— Idi — rekoše ostale. — Mi ćemo se već pobrinuti da krevet ne padne.

Pođe druga noga u patrolu i ugleda dolinu, a na sredini nje stari carski dvor. On beše skoro razrušen, ali zidovi su još stajali; vetar koji je duvao dolinom reče nozi: ako car dođe u ovaj dvor i počne da ga razgleda, zidine će se srušiti i zatrpaće ga. Vrati se druga noga, ispriča ostalima šta vide i saopšti im vetrove reči.

— Kad bih ja bila car, — dodade ona — naredila bih da se odmah sruše zidine, inače će se same srušiti i ubiti cara čim uđe u dvor.

A car je ležao i sve to slušao. On je sasvim zaboravio na taj dvor i odavno nije bio u njemu.

Treća noga reče:

— Ja idem u patrolu, a vi stojte.

Pođe ona u treću dolinu, u kojoj življaše pustinjak. Hranu mu je donosila žena nekog vojnika. Ona je nosila pustinjaku hranu i učila kod njega. Ali pustinjak je sumnjao u nju pa reši da proveri da li je ona dobra. Jednom ona dođe nešto docnije nego obično, a on je upita:

— Zašto si zadocnila?

Ona odgovori:

— Muž me zadrža.

Pustinjak reče:

— Ja sam tvoj učitelj i ti treba da izabereš između nas dvojice koga ćeš slušati: njega ili mene?

Ta žena beše zla; ona ode i ubi muža, zatim se vrati pustinjaku i reče:

— Slušaću tebe. A muža sam ubila.

Tada joj on reče:

— Odlazi, zla ženo! Kako si mogla da ubiješ muža? Znači, uzalud sam te učio dobru. Tako kao ti ne postupaju ljudi, već samo divlje zveri. Odlazi i nikad mi se ne vraćaj.

Žena se vrati kući i poče đa viče, a kada se svi susedi sakupiše, reče:

— Vidite, dođoše razbojnici i ubiše moga muža.

Vrati se treća noga i ispriča ostalima o zloj ženi. Car je ležao i slušao.

Pođe sada u patrolu četvrta noga. Ona dođe u četvrtu dolinu i vide: sakupili se lopovi, doneli na krevetu zaspalu carevu kćer i čitavo carevo blago — tek što su opljačkali dvor. Polete četvrta noga što je mogla brže nazad i ispriča ostalim trima o onome što se desilo.

A car sve ču. On skoči s kreveta, ali ne zaboravi da strese papuču; iz nje ispade zmija. Tu se on uveri da je prva noga rekla istinu.

Sakupi car stražu i pojaha ka onoj dolini gde behu lopovi. Oni se uplašiše i pobegoše. Car vrati svoju kćer i svoje blago. Uveri se da je i četvrta noga govorila istinu.

Tada on posla zidare da sruše stari dvor i oni nisu oklevali, zato što su se zidovi svakog časa mogli srušiti. Car se uveri da je i druga noga govorila istinu.

Ujutru car, kao i obično, pođe da sudi onima koji su došli radi suđenja; tu mu ispričaše da su razbojnici ubili vojnika. Ali car je već znao ko je ubica. On pozva zlu ženu, sasluša je i ona sve priznade. Car se uveri da je i treća noga govorila istinu. On naredi da se žena kazni, a vojnik sahrani.

Zatim car posla po trgovčevog sina i reče mu:

— Da ne beše tvog čarobnog kreveta, mene sada ne bi bilo: ujela bi me zmija, stari dvor bi se srušio na mene, kćer bi mi bila oteta i moje blago bi nestalo, a zla žena bi ostala nekažnjena. Dođi sutra sa dosta kola i uzmi od mene onoliko novca koliko do podne možeš odvesti.

Rano ujutru stiže trgovčev sin sa mnogo kola i odveze kući veliko bogatstvo. Njegova žena se čudila i stalno ponavljala.

— Kako je vešt moj muž! Samo nedelju dana je radio i evo koliko zaradi!

Posle toga oni življahu srećno i zadovoljno.

CARSKA KĆI MIRČA(4)

Živeo u šumi slavuj i čitave dane pevao. Slušala ga njegova žena, uvek ga je slušala, ali jednom reče:

— Dragi moj mužu! Ti divno pevaš, ali ja bih tako želela da jedem zelene paprike!

Polete slavuj da traži zelenu papriku. Leteo je, leteo, u sve bašte i vrtove zavirio, ali nigde ne mogade đa nađe nijedne paprike. Na jednom žbunu cvetali su sićušni beli cvetovi kao zvezdice, na drugom je visila sasvim zrela paprika, a zametaka nije bilo.

Najzad slavuj dolete u vrt okružen visokim zidom; gleda — nasred vrta raste žbun sa sjajnim zelenim lišćem, a u lišću je sakrivena ogromna paprika, zelena kao smaragd.

Slavuj odmah polete k ženi da je obraduje vešću o tome šta je našao; zatim zajedno poleteše u vrt i slavujeva žena poče da kljuca zelenu papriku.

A vrt je pripadao nekom dobrom džinu(5). Taj džin ili je dvanaest godina uzastopce spavao ili je dvanaest godina bio budan. Sada je upravo spavao i nije ni slutio šta se odigrava u njegovom vrtu.

Slavujeva žena je kljucala zelenu papriku dok se nije zasitila, zatim snese kao smaragd zeleno jaje i odlete sa slavujem.

Probudi se džin i pođe da pregleda vrt, vidi — njegova omiljena paprika sva iskljucana, a ko ju je iskljucao — ne zna se. Tražio je, tražio krivca i nije ga našao, kad najednom ugleda smaragdno jaje. Uze ga džin, zavi u meki pamuk i stavi na policu u zidnom udubljenju. Dugo je tugovao za svojom zelenom paprikom, ali svome jadu nije mogao da pomogne. I tako jednom on priđe zidu i gle—

zeleno jaje nestalo, a na polici sedi prekrasna, sićušna devojčica; sve haljine na njoj su zelene, a na vratu — zeleni smaragd, sasvim kao zelena paprika. Džin je neobično voleo decu. On nežno upita devojčicu kako joj je ime i ona mu odgovori:

— Carska kći Mirča.

I tako carska kći Mirča ostade da živi u vrtu dobrog džina.

Vreme je letelo; dvanaest godina džin je bio budan i dođe vreme da opet spava dvanaest godina. Džin se mnogo brinuo za carsku kćer Mirču. „Sta će biti s njom kad ja zaspim?" mislio je i nije znao šta da smisli.

Jednom se desi da je pored vrta prolazio car sa svojim vezirom. Preskočiše oni zid i kraj prvog žbuna nađoše carsku kćer Mirču. Zapade ona veoma caru za oko i on poče da je moli da se uda za njega, ali ona reče:

— Za to treba da moliš džina. Samo ima jedna nezgoda: on ponekad jede ljude.

Ali car je tako vatreno poče moliti, a on beše tako lep i dobar da se carska kći sažali na njega i reče:

— Pričekaj, sakrij se u vrtu, a ja ću razgovarati sa džinom.

Priđe joj džin i reče:

— Ovde nešto miriše na ljudski duh.

Carska kći poče da ga umiruje.

— Ja sam ovde sama, — reče — i ako ti se jede čovek, moraćeš mene pojesti.

— Sta ti je, — reče džin — pa pre ću ciglu i kreč jesti!

I poče tada carska kći s njim da govori o tome kako će joj biti i šta će raditi kada on zaspi i bude spavao dvanaest godina. Rastuži se džin i reče da bi bilo najbolje da je uda. Ali gde da nađe muža koji bi bio dostojan takve lepotice? Tada carska kći Mirča zamoli džina da obeća da će je udati čim se nađe car-mladoženja, a uz to još i lep. Džin obeća: on nije ni slutio da je ona već izabrala mladoženju. I pljesnu carska kći Mirča dlanovima, car iziđe iz žbunja, a džin ih je posmatrao i nije znao ko je od njih dvoje lepši: carska kći ili car. I ma koliko mu bilo žao da se rastaje s Mirčom, ipak je udade.

Odvede car carsku kćer u svoje carstvo. A džin tako poče da tuguje da ne izdrža: pretvori se u goluba i polete za svojom carskom kćeri. Opazi je — putuje ona srećna, sa svojim mužem razgovara . . . Džin se vrati kući, ali ne ostade dugo kod kuće — pretvori se u sokola i opet polete za svojom smaragdnom carskom kćeri. Vidi — ona kao i pre putuje, srećna, s mužem. Džin srećan polete nazad. Ali opet ne izdrža, pretvori se u orla i glavačke polete za carskom kćeri. Vidi — ulazi ona radosna u dvor sa svojim dragim mužem.

Tada se džin umiri, leže i zaspa.

Car je strasno voleo svoju lepoticu ženu, samo je o njoj mislio. Ubrzo im se rodi prekrasni mali carević. Ali žene na dvoru su zavidele mladoj carici i čekale priliku da je ubiju.

Svake noći su dolazile one do caričine spavaće sobe i šaptale kraj vrata da bi saznale da li ona spava. Govorile su:

— Čitav svet spava, a carica Mirča ne spava. Smaragdna paprika koja je visila carici o vratu bila je čarobna i uvek je govorila istinu. I zato se čaura svaki put ovako odazivala na reči žena:

— Ne, carica Mirča spava, a ljudi ne spavaju.

Zle žene su odmah odlazile, znale su: dok god je smaragdna čaura na caričinom vratu, niko joj ne može učiniti zlo.

I jednom pođe carica da se kupa i zaboravi čarobnu papriku u kupatilu. Zle žene dođoše i opet počeše da se sašaptavaju kraj vrata:

— Čitav svet spava, a carica Mirča ne spava.

A čarobna paprika se, kao i uvek, odazva:

— Ne, carica Mirča spava, a ljudi ne spavaju.

Ali njen glas je dolazio ne iz spavaće sobe, već iz kupatila.

Shvatiše zle žene da je carica ostala bez svog pokrovitelja, čarobne paprike, i tiho, na prstima, uđoše u sobu, ubiše carevića u kolevci i njegovom krvlju namazaše caričino lice.

Ujutru rano one poleteše k caru, dovedoše ga u caričinu sobu, pokazaše ubijenog carevića i krv na majčinom licu i rekoše da je ona ljudožderka i da je htela da pojede dete.

Pogleda car ubijenog sina i poverova zlim ženama. Ma koliko da je voleo svoju ženu, ipak naredi da je ubiju. Tako i učiniše.

Ali kad ubiše caricu, njeno telo se pretvori u visoki beli mramorni zid, oči — u dva jezera sa čistom, bistrom vodom, zeleni plašt — u livadu pokrivenu zelenom travom; njena kosa postade isprepleteno rastinje koje obavi sav zid, rumene usne rascvetaše se kao crvene ruže, a beli zubi — kao beli narcisi. A njena duša se pretvori u dve ptice — Cakvu i Cakvi, koje se stalno dozivaju, ali nikako ne mogu da prelete preko vode jedna k drugoj — već se samo dozivaju:

— Cakva, da li da dođem?

— Ne, Cakvi.

— Cakvi, da li da dođem?

— Ne, Cakva.

I tako su obe ptice plivale, svaka u svom jezeru pored zida, dozivale se i plakale zbog gorke sudbine jadne carice.

A car je samo tugovao za ubijenom ženom. Jednom on izađe u lov i najednom ugleda beli zid sa izvijenim rastinjem, a iza njega ruže, narcise, jezera sa pticama i zelenu travu. Leže car na travu i ču kako se ptice dozivaju i oplakuju sudbinu nesrećne carice. Tada car shvati da je carica Mirča bila nevina. I poče da sluša šta ptice govore.

— Zar ona ne može da oživi? — reče Cakvi.

A Cakva odgovori:

— U nama je caričina duša i ako car uzme naše glave, prisloni ih jednu uz drugu i odmah ih obe otseče, carica će oživeti. A ako car ne uzmogne to da učini i jedna od nas ranije umre, onda ćemo i mi umreti i carica neće oživeti.

Car učini kako rekoše ptice i carica Mirča ustade pred njim živa, sa sinom na rukama. Ali sve ostade kao što je i bilo: i zid, i rastinje, i jezera sa pticama, i trava, i ruže i narcisi.

Stade car da zove caricu kući i obeća da će pogubiti zle žene, ali carica ne htede da se vraća. Ona reče da hoće da ostane iza belog zida, pored jezera, među ružama i narcisima — tamo gde neće doći nikakvi zavidljivci i zavidljivice.

Toga trenutka probudi se džin, ču caričine reči i reče:

— Da, neka bude kako ti hoćeš.

I odmah sagradi iza belog zida čarobni dvorac za Mirču, njenog muža i sina, i oni tamo življahu u sreći.

KAZNA RADŽE HARICANDA

Živeo nekada veliki radža po imenu Haričand. Svako jutro pre nego što će se okupati i jesti, on bi razdelio siromasima sto mera zlata — i to je činio u ime boga.

— Bog mi je dao i daje sve što imam, — govorio je — i ja svaki dan delim ovo zlato u njegovo ime.

Bog ču o tome kako je radža Haričand dobar čovek i kako ga voli, i reši da siđe na zemlju da vidi da li je istina to što se govori o radži Haričandu. On se preruši u siromašnog fakira i stade kraj dvorske kapije. Radža je toga dana već bio razdelio sto mera zlata, on se vrati u dvor, okupa i najede, i zato, kada mu sluge javiše da kraj kapije stoji fakir, on naredi da mu se saopšti da dođe sutra, jer se radža već okupao, najeo i ne može da ga primi.

Bog ode i vrati se drugi dan, ali opet tada kad je zlato već bilo razdeljeno i radža otišao u svoje odaje. Zato Haričand naredi slugama:

— Recite fakiru da dođe sutra: danas je opet zakasnio.

Trećeg dana dođe bog opet — i opet kasno: radža je već otišao.

Haričand se razljuti:

— Kakav je to fakir koji uvek dolazi kasno? Upitajte ga šta hoće?

Dođoše sluge i rekoše fakiru:

— Radža Haričand te pita šta hoćeš?

— Ne treba mi para, — reče bog — potrebno mi je samo da mi radža da svoju ženu.

Kada sluge rekoše radži šta hoće fakir, Haričand se razljuti, pođe svojoj ženi, rani(6) Bahan, i reče joj:

— Kraj vrata stoji fakir i traži da te dam njemu. Zar mogu to da uradim? Pomisli samo — da dam tebe, svoju ženu!

Rani je bila pametna žena; ona je stalno čitala neku retku i mudru knjigu i ta joj je knjiga o svemu govorila. Zato je znala da fakir nije fakir, već bog. Tu mudru knjigu — onu koju je čitala rani — u ta vremena umela su da čitaju svega dva čoveka od hiljadu, a sada je niko ne može pročitati. Rani reče radži Haričandu:

— Pođi k fakiru i reci mu: „Dobićeš moju ženu, ne brini se!“ Biće mu dovoljno samo obećanje.

— Ne, ja to neću učiniti — reče radža.

I ma koliko da je rani molila, on nije pristajao da rekne fakiru: „Daću ti svoju ženu.“ Ne samo to — on naredi da se fakir izbije i protera. Tako i učiniše.

Bog se vrati svojoj kući i pozva dva anđela.

— Pretvorite se u ljude, — naredi im — i idite radži Haričandu. Recite mu: „Bog nas je poslao k tebi; naredio je da te upitamo šta više voliš: dvanaest godina gladi bez kiše ili strašnu kišu koja bi padala dvanaest časova?“

Anđeli dođoše radži i rekoše sve kao što im je naredio bog. Haričand je dugo mislio šta da izabere: „Ako počne da pada strašna kiša“, mislio je, „ona će potopiti čitavu zemlju i sve će odneti sa sobom. Ja imam mnogo zlata, tako mnogo da u slučaju gladi mogu da pošaljem ljude u druge zemlje da kupe žita za sve stanovnike moje zemlje i za mene." I stoga radža Haričand odgovori anđelima:

— Ja biram glad.

Tada anđeli odoše u dvor i tek što stadoše na prag, sve živo na dvoru postade kamen — i volovi, i krave, i konji, i sve druge životinje, i sve sluge, i svi dvorani. Na dvoru se okameni sve, osim zlata i srebra — ono postade ugalj. Samo se radža Haričand i rani Bahan ne pretvoriše u kamen.

Anđeli im rekoše:

— Tri nedelje nećete moći ništa da jedete. Cak i da nađete hranu za to vreme ili da vam je neko da, ipak nećete moći da je jedete. Ali nećete umreti, ostaćete živi.

I anđeli iščezoše.

Rastuži se Haričand kada vide da su se na njegovom dvoru okamenili i ljudi i stvari, a zlato i srebro postali ugalj. On reče ženi:

— Ja ne mogu ovde ostati. Hajdemo u drugu zemlju. Ja sam bio veliki radža i kako sad mogu da tražim hleba od svojih podanika? Preobucimo se u fakire i hajdemo u drugu zemlju.

Obukoše oni fakirsku odeću i odoše iz dvora. Pođoše kroz šumu i ugledaše šljivu svu u plodovima.

— Naberi mi šljiva, — reče rani — ja sam vrlo gladna.

Radža pruži ruku da ubere šljiva za rani, ali šljive se najednom odvojiše od grana i digoše se u vazduh. Čim Haričand spusti ruku,

šljive se vratiše na mesto. Tri puta je pokušavao da nabere šljiva, ali nijednom nije uspeo.

Pođoše oni dalje. I tako su oni išli, išli, dok najzad ne dođoše u drugu zemlju, i tamo usred ravnice ugledaše jezero, na kome su ljudi lovili ribu. Rani reče mužu:

— Pođi i zatraži od tih ljudi malo ribe, ja sam vrlo gladna.

Pođe radža tim ljudima i reče:

— Ja sam fakir i nemam novaca. Dajte mi malo ribe, gladan sam — četiri dana nisam ništa jeo.

Oni dadoše Haričandu ribe i on pođe sa ženom na drugo jezero, gde je rani oprala ribu, očistila i pripremila je za kuvanje.

Tada rani reče mužu:

— Nemam u čemu da kuvam ribu. Pođi u grad i zamoli nekog da ti da lonac sa poklopcem i bar šačicu soli.

Pođe radža u grad i neko mu na pijaci dade lonac a jedan trgovac stavi u nj malo soli. Vrati se on rani, te zapališe vatru. Tada Haričand reče:

— Nekoliko dana se nisam kupao. Idem da se okupam, a ti za to vreme skuvaj ribu i, kad se ja vratim, ješćemo.

Dok se on kupao, rani je kuvala ribu; tada rani pomisli: „Treba da skinem poklopac s lonca, jer riba neće biti ukusna."

Ali tek što skide poklopac, ribe iskočiše iz lonca u jezero i pobegoše. Rastuži se rani, ali odluči da to sakrije od muža. Kad se on vrati i reče: ,,A sada da jedemo ribu", rani odgovori:

— Cetiri dana nisam jela i zato sam bila veoma gladna. Pojela sam svu ribu.

— Ne mari — reče radža Haričand.

Pođoše oni dalje i drugog dana dođoše u šumu, gde ugledaše dva goluba. Radža napravi luk i strele i ustreli golubove, zatim ih očerupa i očisti. Upališe vatru i staviše lonac sa golubovima.

— Sad je moj red da se kupam, — reče rani — nisam se kupala nekoliko dana. Kad se vratim, poješćemo golubove.

Pođe ona da se kupa a radža ostade kraj vatre. I pomisli radža: „Ako ne skinem poklopac, golubovi neće biti ukusni." Skide on

poklopac, a golubovi prhnuše i odleteše. Tada Haričand shvati šta je juče bilo s ribama. Kad se rani vratila, radža joj reče:

— Ja sam pojeo golubove onako kao što si ti juče pojela ribu.

Tada rani shvati da se radža dosetio šta se juče desilo.

Opet pođoše oni dalje i radža Haričand se seti trgovca mašću, bogataša Ganga Telija.

— Pođimo do Ganga Telija, — reče rani — on će nas primiti.

Do kuće Ganga Telija bilo je daleko. Kad su supružnici stigli k njemu, on ih odmah poznade i upita ih šta je s njima i zašto su u prosjačkim ritama.

— Božja volja — odgovoriše radža i rani.

A Gang Teli, trgovac mašću, zaključi da ne vredi brinuti se o njima, jer ih je bog lišio svog pokroviteljstva. Dade im prljavi kutak da u njemu žive, dade im nimalo udobnu postelju i takvu hranu da je ni ustima nisu mogli prineti.

— Dok smo bili bogati i moćni, primao nas je gostoljubivo i sa poštovanjem, a sada se poneo prema nama drukčije — rekoše supružnici. — Ne možemo ovde ostati.

Tužni, pođoše oni dalje. Išli su čitavu nedelju dana gladni dok ne dođoše u drugu zemlju, gde je carovao njihov prijatelj car Bhodža. On ljubazno primi Haričanda i Bahan i upita ih zašto tako izgledaju.

— Božja volja — odgovoriše.

Smesti ih car Bhodža u dvor i naredi da im se spremi najbolji ručak. Sluge spremiše ručak i donesoše ga. Ali tek što se radža i rani prihvatiše jela, videše da je ono puno crva i ne mogoše ga jesti. Ništa ne rekoše, pomoliše se bogu i zakopaše jelo u zemlju.

Kći cara Bhodže ostavi u jednoj od soba radže Haričanda i njegove žene zlatnu ogrlicu. Ona je vi, sila na zidu. Noću rani Bahan nije mogla da spava; ona opazi kako se na zidu napravi rupa, zlatna ogrlica iščeze u zidu i rupa se zatvori. Rani odmah probudi muža i ispriča mu šta je videla.

— Bolje će nam biti da odemo, — reče Haričand — inače će car Bhodža, kada ujutro ne nađe ogrlicu, pomisliti da smo je mi ukrali. Uzalud bismo probijali zid da bi se našla ogrlica.

Radža i rani ustadoše i odoše, i kad car Bhodža saznade da je ogrlica nestala, bio je uveren da su je oni uzeli.

I opet radža Haričand i rani Bahan nastaviše da lutaju i dođoše u carstvo svog prijatelja cara Nala, ali beše ih sramota da se pojave na njegovom dvoru. Tri nedelje, o kojima su govorili anđeli, skoro prođoše; ostadoše još dva dana do isteka i rani reče:

— Za dva dana moći ćemo jesti. Pođi u šumu, načupaj trave i prodaj je na pijaci. Tako ćemo dobiti malo para i moći ćemo sebi da kupimo hrane.

Radža pođe u šumu. Pošto nisu imali srpa, on je čupao travu rukama. Radio je pola dana i prodao travu za nekoliko novčića. Za dobijeni novac on kupi hrane. Pomoliše se radža i rani bogu, skuvaše jelo i pošto su tri nedelje već prošle, mogli su da ga pojedu.

Tako oni ostadoše da žive u zemlji cara Nala, u kućici kraj pijace. Radža Haričand je svaki dan išao da čupa travu i prodavao ju je na pijaci. Od toga su se oni prehranjivali. A rani je svaki dan ostavljala po jedan ili dva novčića i kroz dve godine smogoše da kupe srp. Tada radža poče da skuplja više trave, a rani nakupova na pijaci šarolike svile.

Dok je radža sakupljao travu, rani je od svile izrađivala delove konjske opreme. Prođoše četiri godine; rani je za to vreme izradila opremu za četiri konja i odnela je na dvor cara Nala. Oprema se svima dopala toliko da je odnesoše caru. On odmah upita:

— Otkuda vam to? Tako ume da radi samo rani Bahan.

— Ovo je donela na dvor nekakva siromašna žena — odgovoriše mu.

— Dovedite mi je — reče car.

Dovedoše rani; ona ugleda cara Nala i zaplaka. Car se začudi i upita:

— Sta je s tobom, rani? Zašto tako izgledaš?

— Božja volja — odgovori rani.

— A gde je tvoj muž?

— On kosi travu u šumi.

Car Nal posla odmah svoje sluge u šumu i naredi im da dovedu radžu Haričanda. Haričand ugleda careve sluge i zbuni se. Ali sluge ga odmah povedoše na dvor. Car Nal zaplaka kad ugleda svog starog prijatelja kao odrpanog prosjaka.

— Kako se to desilo? — upita ga.

— Božja volja — odgovori Haričand.

Car Nal se odmah pobrinu za svoje prijatelje: dade im dvor, obuče ih u najlepše haljine i naredi da im se spremaju najbolja jela. On se sam pobrinu da sve bude u redu i reče:

— Danas ćemo ručati zajedno, onako kao što smo nekad ručavali kada sam bivao kod vas u gostima.

— Sve će biti kako ti želiš — odgovori rani, a u sebi pomisli: „Sigurno će nam se dogoditi nekakva strašna nesreća. Car je prema nama tako dobar, i sada je sve tako dobro da će biti nevolje." Ona sve pripremi, za sve se pobrinu i pomoli bogu da bude milostiv prema njoj i njenom mužu. Ručak dobro prođe. Posle toga oni su četiri i po godine srećno živeli kod cara Nala i ništa im se ne desi.

A u zemlji radže Haričanda seljaci su tih godina orali i drljali zemlju, mada nije bilo ni kapi kiše i mada je zemlja bila tvrda i suva. Jedanput bog Mahadeo zažele da prođe zemljom i svrati u tu zemlju. Začudi se Mahadeo radu seljaka i upita ih:

— Zašto vi orete i drljate? Ta kiše nema.

— Tako je, — rekoše seljaci — ali kada ne bismo orali i drljali, zaboravili bismo kako treba raditi.

Oni nisu ni slutili da sa njima govori bog Mahadeo, zato što je on izgledao kao običan čovek. ,,Pa oni govore istinu", pomisli Mahadeo. ,,Evo i ja, kada bih prestao da trubim u svoj rog, odučio bih se trubiti." I uze on svoj rog — a rog mu je bio isti kao u ispovednika — i poče u nj da trubi. A treba pamtiti da je bog, kada je radža Haričand izabrao dvanaestogodišnju glad, rekao:

— Kiša neće početi da pada u zemlji radže Haričanda dok ne dođe Mahadeo i ne zatrubi u svoj rog.

Ali Mahadeo je sasvim zaboravio na tu božju zapovest i zatrubio je kada je prošlo tek deset i po godina.

Čim Mahadeo zatrubi, poče da pada kiša i u zemlji sve postade onakvo kakvo je bilo ranije, pre gladi. I na dvoru sve postade kao i ranije: oživeše ljudi i žene, oživeše životinje, a srebro i zlato prestadoše da budu ugalj i pretvoriše se u srebro i zlato. Bog se nije ljutio na Mahadea zato što je ovaj zaboravio da glad treba da traje dvanaest godina, a kiša da padne tek onda kada Mahadeo zatrubi u svoj rog.

— Ne mari što se Mahadeu prohtelo da zatrubi u svoj rog onda kada je do kraja gladi ostalo još osamnaest meseci — reče bog.

Čim seljaci koji su otišli u druge zemlje saznadoše da je kiša počela da pada, svi se vratiše u zemlju radže Haričanda.

Tada je rani Bahan sanjala da joj je došao anđeo i rekao:

— Ti i radža Haričand treba da se vratite kući.

Rani ispriča svoj san mužu. Tada im car Nal dade konje, slonove i kamile i oni odoše u svoje carstvo. Tamo videše da je u njihovom carstvu sve kao i pre i počeše srećno da žive. Tada rani Bahan reče radži Haričandu:

— Da si uradio kao što sam te savetovala i da si pristao da me daš fakiru, svih ovih nevolja ne bi bilo.

Zatim oni posetiše cara Bhodžu i dobiše za spavanje onu istu sobu u kojoj su noćili kad behu fakiri. Te noći oni videše kako se u zidu otvori rupa i kako iz nje iziđe zlatna ogrlica, dođe na istu kuku, a rupa u zidu se zatvori. Ujutro oni pokazaše caru Bhodži ogrlicu, ispričaše sve šta je nekad bilo i šta se desilo ove noći, pa dodadoše:

— Eto, zbog te ogrlice mi smo od tebe pobegli.

A Ganu Teliju radža Haričand i rani Bahan nisu nikad više odlazili.

CAREVIĆ SUDANA I NEBESKA DEVICA MANOHARA

Nekada su u zemlji Pančal vladala dva cara: jedan na severu, a drugi na jugu. Car severnog Pančala zvao se Dana i bio je mudar i pravedan vladar. U njegovoj zemlji narod je živeo srećno, tamo nije bilo ni nereda, ni pljački, ni bolesti; na poljima je zreo pirinač i šećerna trska, na livadama su pasli volovi i bivoli. Nedaleko od prestonice cara Dane nalazilo se veliko jezero i po njemu su plivali plavi, crveni, beli lotosi, a iznad vode su letela jata vodenih ptica. U dubini toga jezera živela je aždaja po imenu Džanmačitra i ona bi s vremena na vreme poslala kišu na čitavu zemlju. Kiša je lila kao iz kabla i od toga je zemlja bila plodna, u njoj je bilo dovoljno svakojake hrane i pića, a stanovnici su bili darežljivi i pobožni.

Ali car južnog Pančala nije poštovao zakon. On je vređao narod i nije bilo pravde u njegovoj zemlji, te zbog toga tamo ni kiša nije padala. U južnom Pančalu harala je glad i narod je bežao na sever pravednom caru Dani.

Jedanput car južnog Pančala pođe u lov i vide đa su opusteli gradovi i sela u njegovom carstvu, a hramovi zapušteni i razoreni. Sazva on svoje savetnike i upita ih šta je uzrok tome što je opustelo carstvo. Savetnici odgovoriše:

— Tvoj narod je, care, otišao caru Dani.

— Zašto je otišao moj narod?

— Obećaj nam, care, da nas nećeš kazniti zbog , onog što ćemo ti reći.

— Obećavam — reče car.

— Gospodaru, car severnog Pančala upravlja mudro i pravedno i zato je njegova zemlja bogata, srećna, gusto naseljena, i tamo nema ni nereda ni pljački. Svega tamo ima dovoljno — i pirinča, i šećerne trske, i volova, i bivola; zbog toga je i taj narod darežljiv i pobožan! A ti, care, ne pridržavaš se zakona, vređaš svoje podanike i oni su zbog toga otišli caru Dani.

Zbuni se car i upita savetnike:

— Sta da uradim da bih povratio svoj narod?

— Postani, gospodaru, sličan caru Dani, budi milostiv i pravedan.

— Obećavam da ću odsad biti milostiv i pravedan, a vi učinite da se moj narod vrati — reče car južnog Pančala.

— Gospodaru, ima još jedan uzrok tome što narod severnog Pančala živi srećno: u jezeru kraj prestonice, među belim, plavim i crvenim lotosima živi aždaja Džanmačitra; ona šalje na zemlju obilnu kišu i zato su tamo žetve bogate, a narod sit i zadovoljan, jer jela i pića ima koliko ti duša želi.

— Ne bi li se mogla ta aždaja — upita car — k nama namamiti?

— Gospodaru, mogu je namamiti čarobnjaci pomoću zmijskih dozivnih mađija — odgovoriše savetnici.

Tada, po običajima te zemlje, car naredi da se na dugu motku obesi zlatna korpa, a carevi glasnici objaviše u čitavoj zemlji da će onaj ko uspe pomoću mađija da domami aždaju Džanmačitru dobiti zlatnu korpu i da će mu biti ukazane velike počasti.

I tako se jednom javi savetnicima neki čarobnjak koji reče da može domamiti aždaju. Savetnici se složiše, i čarobnjak naredi da mu se donese sve što je potrebno za vršenje mađija na ono mesto kraj jezera gde je, po njegovom mišljenju, živela aždaja Džanmačitra. Čarobnjak obeća:

— Kroz sedam dana dovešću vam aždaju.

A aždaja vide čarobnjaka, oseti neizbežnu nevolju i poče da misli: „Sta će biti sa mnom? Izmamiće me. Kome da se obratim za pomoć?“

U to vreme su kraj jezera živela dva lovca. Hranili su se onim što ulove. Jedan ubrzo umre, a drugi ostade. Zvao se Palaka.

Džanmačitra se pretvori u čoveka, pođe Palaki, pokloni mu se i reče:

— Znaš li ti zbog čega narod u carstvu cara Dane živi tako srećno?

— Znam, — odgovori Palaka — car upravlja mudro i pravedno.

— A zašto još?

— U jezeru živi aždaja Džanmačitra i ona šalje obilne kiše i žetve. Zbog toga je u njegovoj zemlji dobar rod, bogatstvo i izobilje.

— A ako neko odvede Džanmačitru, šta će biti onda? — upita aždaja.

— Mi ćemo propasti — reče Palaka.

— A znaš li tu aždaiu?

— Ne.

— Onda znaj, Džanmačitra — to sam ja. Carobnjak hoće da me svojim čarima odmami u carstvo južnog Pančala. On je sve pripremio. Uskoro će on pobiti u zemlju kočeve u pravcu četiri strane sveta — prema severu, jugu, istoku i zapadu, — nataknuće na kočeve šarene konce i počeće da baje. Ti se za to vreme sakrij. Kad čari počnu da dejstvuju, voda će u jezeru uzavreti i podići će se, a s njom ću i ja morati da se podignem. Tada ti izbaci na čarobnjaka strelu, pojuri na njega s mačem i pretnjom ga nateraj da povuče svoje čari. A ako on umre ne povukavši svoje čari, one će me čitavog života okivati.

Lovac obeća da će uraditi sve što mu reče aždaja.

Prođe sedam dana i lovac se sakri kraj jezera, kao što mu reče aždaja. Dođe čarobnjak i poče da baje, upravo onako kao što je predvidela Džanmačitra. Odjednom jezero uzavre i voda se podiže, a lovac tada izbaci strelu na vrača, rani ga, polete s mačem na njega i viknu:

— Kako smeš da namamljuješ čarima našu aždaju? Odmah da si je oslobodio svojih čari, inače ću ti odrubiti glavu.

Uplaši se čarobnjak i skide čari, a lovac ga u gnevu ubi.

Čim Džanmačitra oseti da je oslobođena čari, iziđe iz vode, zagrli lovca i reče mu:

— Ti si mi kao otac i majka! Zahvaljujući tebi, neću se rastati od roditelja. Pođimo k njima.

Spustiše se oni na dno jezera, u dvor aždajskog cara, i tamo Džanmačitrini roditelji, radosni, obasuše lovca dragim kamenjem.

Iziđe Palaka iz jezera, pođe svome prijatelju isposniku koji je nedaleko živeo i ispriča mu sve kako je bilo.

— Kakve koristi imaš od zlata i dragog kamenja? — reče isposnik. — Aždajski car ima čarobni lanac; on se zove „Držim sve“; na koga ga nabaciš, toga nikad više ne pušta.

Vrati se lovac na dno jezera — i zaista: u dvoru visi lanac „Držim sve“. Obradovaše se aždaje lovcu, prijateljski ga primiše i htedoše opet da ga daruju dragim kamenjem i zlatom. Ali lovac im reče:

— Ne treba mi ni drago kamenje ni zlato, dajte mi lanac „Držim sve“.

— Sta će ti taj lanac? — upitaše aždaje. — On nas spasava našeg neprijatelja, velike ptice Garude; a šta ćeš ti da radiš s lancem?

— Vama je lanac retko kad potreban, — reče lovac — a meni je potreban uvek kad idem u lov.

Razmišljale su, razmišljale aždaje, pa rekoše:

— On nam je spasao dragog sina, zar da ne žrtvujemo lanac za njega? — I dadoše lovcu čarobni lanac „Držim sve“.

Godine su prolazile; car Dana je mudro upravljao carstvom, ali na srcu mu je ležao veliki jad: bogovi mu ne dadoše ni sina ni kćer. Molio se on svim bogovima i prinosio im žrtve, ali ništa nije pomoglo. Ali jednom, kada je on već bio izgubio svaku nadu, rodio mu se lep, snažan i zdrav sin. Po običajima te zemlje, dvadeset prvog dana, to jest kad je prošlo tri puta po sedam dana, proslaviše rođendan i pošto je carici bilo ime Dana, careviću dadoše ime Sudana. Dadoše mu osam dadilja: dve su ga hranile, dve nosile, dve prale, a dve su se s njim igrale. Sudana brzo poraste, kao što raste lotos na jezeru. Naučiše ga da čita i piše, naučiše ga da bude uljudan i pažljiv prema ljudima; saznade sve što je trebalo da zna car koji će upravljati zemljom. Kad odraste, otac ga oženi i sagradi mu tri dvora: u jednom da živi zimi, u drugom — u proleće, u trećem — leti; zasadi car za

njega tri bašte: zimsku, prolećnu i letnju. Živeo je srećno carević Sudana i veselio se u svojim dvorima.

Dok je carević Sudana tako živeo i veselio se u svojim dvorima, lovac Palaka je kao i pre lovio po šumama i gorama. Jedanput on u šumi nabasa na kućicu ispod velikog drveta, opletenu od lišća. Oko nje je cvetalo cveće, letele ptice, a u blizini se nalazilo jezero po čijoj su vodi plivali beli, crveni i plavi lotosi. On priđe, i ima šta da vidi: u kućici sedi starac, od glave do pete obrastao dlakama, a nokte je imao duge, preduge. Lovac se pokloni starcu do zemlje i upita ga:

— Koliko godina ti ovde živiš?

— Četrdeset.

— A da li si za to vreme ovde video nešto neobično?

Zamisli se pustinjak i reče:

— Prijatelju, vidiš li ti ovo jezero?

— Vidim, vrli čoveče.

— Onda slušaj! — reče pustinjak. — Svakog petnaestog dana u mesecu na jezero doleće nebeska devica, carska kći Manohara, kći cara Drume, i nju prati pet stotina nebeskih devica. Ona se kupa u srebrnastoj vodi, među belim, crvenim i plavim lotosima. Dok se ona kupa, nebeske device pevaju i igraju; one pevaju tako umilno da ih sve životinje i ptice slušaju kao opčinjene. Cak se i ja, kad čujem to divno pevanje, radujem punih sedam dana. Eto, to čudo, prijatelju moj, gledam svaki petnaesti dan.

I pomisli lovac Palaka: ,,Ja imam čarobni lanac ‚Držim sve'. Nabaciću ga na Manoharu i oteću je."

Petnaestog dana on dođe na jezero i ugleda Manoharu. Sve beše onako kao što reče pustinjak. Palaka baci čarobni lanac a Manohara, uplašena, poče da beži, ali je lanac zadrža. Nebeske device ugledaše lovca, od straha se vinuše u vazduh i odleteše, a Manohara ostade zarobljena.

Palaka htede da se približi Manohari, ali ona viknu na njega:

— Niski čoveče, da me nisi dimuo! Ja sam carska kći i udaću se samo za carskog sina.

— Ali ako te ne uhvatim, ti ćeš odleteti — reče lovac.

— Ne, — odgovori Manohara — neću odleteti. Ali ako mi ne veruješ, uzmi ovaj dragi kamen iz moje dijademe. A ja mogu da letim po nebu samo zahvaljujući čudesnoj snazi ovog dragog kamena.

— Kako ću znati da li je to istina?

Manohara izvadi iz svoje dijademe čarobni kamen, dade ga lovcu i reče:

— Ti mi moraš verovati: ko ima u rukama ovaj kamen, ja sam u njegovoj vlasti.

Lovac uze kamen i povede nebesku devicu kući.

Toga dana je carević Sudana otišao u lov. Lovac Palaka ga opazi i pomisli: ,,To je prekrasni carević Sudana. Kad vidi divnu carsku kćer, on će neizostavno zaželeti da se njome oženi. Sam ću mu je predložiti za ženu." I on dovede carsku kćer careviću, kleče pred njegove noge i reče:

— Careviću, primi od mene za ženu ovaj biser, ovu najlepšu ženu.

Ugleda carević carsku kćer Manoharu i srce mu zaplamsa ljubavlju. Carska kći beše veoma lepa, lepša od svih. Oči su joj bile plave, duge, kao lotosovi pupoljci, nos prav, usne kao koral, kosa crna kao pčela, a sva od glave do pete beše okićena zlatnim ukrasima i svetlucavim dragim kamenjem. I kad je carević Sudana ugleda, onako sličnu mesecu, učini mu se kao da je munja rasekla kišni oblak. Bogato nagradi carević Sudana lovca, uze carsku kćer Manoharu za ruku, povede je u prestonicu i njome se oženi.

On beše tako srećan sa ženom da se s njom nikada nije rastajao i da je sve na belom svetu zaboravio.

Tih dana caru i careviću dođoše dva brahmanska žreca; onoga koji je došao caru, car načini svojim domaćim žrecom i odredi mu platu; a onaj koji je došao careviću, dobi samo platu. Jedanput ovaj brahman upita carevića:

— Careviću, kada ti postaneš car, šta ćeš učiniti za mene?

— Postaćeš moj domaći žrec.

Za ovo doču carev žrec i reče u sebi:
„Teško meni kad Sudana postane car. Treba da ga uništim.11

U to vreme protiv cara se digoše gorštačka plemena. Osam puta je car slao protiv njih svoju vojsku i vojvode, ali bi ih gorštaci svaki put pobedili, te car već nije znao šta da radi. Sazva svoje savetnike na većanje; domaći žrec pomisli da je sada najpogodnije vreme da se carević pogubi, te s tom mišlju pođe na većanje.

Tamo car upita:

— Sta mislite, treba li ja lično da krenem sa vojskom protiv buntovnika?

Žrec zamoli za reč, pa kaza:

— Gospodaru, nije red da ti ideš u pohod kad već imaš odraslog sina — carevića Sudanu, hrabrog i snažnog mladića. Postavi ga za zapovednika i pošalji ga sa vojskom protiv brđana.

— U pravu si, — reče car — poslaću carevića Sudanu.

Pozva car carevića, pa će mu reći:

— Sine moj, uzmi vojsku i pokori nemirne brđane.

— Slušam, gospodaru moj — odgovori carević i pođe da se pozdravi sa ženom, carskom kćeri Manoharom. On ju je tako voleo da je, kada ju je ugledao, zaboravio sve na svetu, čak i pohod, pa ostade u dvoru.

Tada žrec ode caru i reče mu:

— Vojska je spremna, pešadija, konjica, bojna kola, bojni slonovi čekaju, a carević ne kreće u pohod. On je zaboravio sve na svetu zbog ljubavi prema svojoj ženi. Pozovi ga, gospodaru, i naredi mu da krene, ali mu ne dozvoli da se pozdravi sa Manoharom, inače će opet sve zaboraviti.

Car tako i učini, i kad je Sudana hteo da se pozdravi sa ženom, car mu to zabrani.

Tada ga Sudana zamoli:

— Dozvoli mi, oče, da se bar s majkom pozdravim.

Car mu dozvoli. Dođe carević majci, donese joj čarobni kamen iz Manoharine dijademe i reče:

— Moja majko, idem u pohod protiv gorštaka i ne zna se šta se može dogoditi dok ja budem odsutan. Sačuvaj ovaj čarobni kamen i daj ga Manohari, ali tek onda kad joj život bude u opasnosti.

Sudana tako reče, oprosti se s majkom i krenu u pohod.

Kad se Sudana već približavao zemlji brđana, iznad mesta gde je on ulogorio svoju vojsku po nebu je kolima prolazio veliki bog Vajšravana, gospodar nebeskih duhova koji se nazivaju jakša. Vajšravana svojim proviđenjem shvati da će Sudani biti suđeno da pogine ako mu ne pritekne u pomoć. Pozva tada veliki bog potčinjene mu jakše i naredi im da se sakupljaju za vojsku. I tako sa sve četiri strane počeše da pristižu vojnici visoki kao palmovo drvo, slonovi veličine brda, konji veliki kao slonovi i bojna kola kao dvorovi. Čitava ta strašna vojska krenu u zemlju gorštaka, prestižući Sudanu i njegovu vojsku. Uznemiriše se brđani kad ugledaše golemu nebesku vojsku; nisu znali šta da rade. A nebeski zapovednici su zahtevali preko glasnika da se brđani odmah potčine, jer će im inače čitava zemlja biti opustošena. Brđani tada rekoše:

— Mi smo se digli ne protiv cara, nego protiv nepravde njegovih upravljača. Mi znamo da je carević Sudana pravedan. Njemu ćemo se rado potčiniti.

Kada se carević sa svojom vojskom približio prestonici brđana, brđani mu iziđoše u susret i rekoše da mu se potpuno pokoravaju. Sudana uvede u zemlji red, postavi nove upravljače, smanji poreze, uze taoce i vrati se caru Dani.

Dok je carević Sudana bio u pohodu protiv brđana, car Dana jednom noću usni da je k njemu doleteo jastreb, raskinuo mu telo, izvadio utrobu i obavio njome gradske zidine, a sedam carskih dragocenosti su ušle u dvor. Za sedam carskih dragocenosti u zemlji Pančal ljudi su uzimali caricu, zapovednika vojske, savetnika, konja, mač, slona i točak — znak svedržitelja. Cara uplaši taj san, te od uzbuđenja nije mogao da ostane u krevetu, već je do jutra presedeo, oborene glave, razmišljajući o tome šta će izgubiti: carstvo ili život? Ujutru dođe domaći žrec i car mu ispriča svoj san. Žrec je razumeo iz toga sna da je carević pobedio i da će se vratiti; ali on izmisli neko zlo, pa će reći caru:

— Rđav ti je bio san, gospodaru: ili ćeš carstvo izgubiti ili ćeš umreti. Ali ipak postoji sredstvo za tvoj spas i ja ga znam iz brahmanskih vradžbina.

— Koje je to sredstvo? — nestrpljivo upita preplašeni car.

— Gospodaru, treba iskopati veštačko jezero koje će biti duboko kolika je visina čoveka, treba ga omalterisati i napuniti krvlju mladih srna. Ti treba da se okupaš u toj krvi, silazeći u jezero najpre za jednu stepenicu, onda za dve, za tri, četiri, a učeni brahmani će morati da ti ližu noge i da pale pred tobom kadionice sa mašću nebeskog bića. Tako će se sve grešno iz tebe iščistiti i ti ćeš tada sačuvati svoju carsku vlast.

— Dobro, — reče car — ali mast nebeskog bića je veoma retka. Kako da se do nje dođe?

— Ono što može da se dobije, nije retko — odgovori žrec.

— Kako da shvatim tvoje reči? — upita car.

— Gospodaru, zar carska kći Manohara nije nebesko biće?

— Šta ti govoriš, žreče! Moj sin ne može bez nje da živi.

— Gospodaru, zar nisi čuo šta rekoše mudraci: „Zbog roda žrtvuj svakog rođaka, zbog grada žrtvuj svaki dom, zbog zemlje žrtvuj svaki grad.“ Gospodaru, ti mladiću možeš dati drugu ženu, a Manoharu naredi da ubiju!

Avaj, šta neće učiniti čovek koji voli sebe više od svega! I tako preplašeni car dade žrecu pristanak na ubistvo Manohare, i sve pripremiše kao što naredi žrec. Za te pripreme čuše žene u domu carevića Sudane i sve ispričaše carskoj kćeri Manohari. Carska kći shvati da je zapala u tešku nevolju, te požuri svojoj svekrvi, majci carevića Sudane, i ispriča joj sve što je čula od žena na dvoru.

— Ja i ti treba da razmislimo šta da se radi — reče svekrva.

Mislila je, mislila carica i najzad odlučila šta treba uraditi. Dade Manohari dragi kamen iz dijademe i one haljine u kojima je carsku kćer doveo carević iz šume, pa reče:

— Dete moje, tvoj muž a moj sin naredio mi je da ti sve ovo dam tek onda kada dođeš u smrtnu opasnost. Osećam da hoće da ti oduzmu život i zato ti ovo dajem.

Manohara joj se pokloni do zemlje i ode.

Kad je sve bilo urađeno kao što je naredio žrec, Manoharu dovedoše do jezera sa krvlju. Tu se ona najednom podiže u vazduh i odlete. Vide car kako ona leti po vazduhu, te se uplaši, pozva žreca pa će mu reći:

— Mi htedosmo ono da uradimo, a Manohara odlete.

Ali žrec umiri cara:

— Glavno je učinjeno: ti si u krvi oprao svoje grehove. Ne brini se.

A Manohara je letela po nebu i mislila: ,,Da nije bilo isposnika, mene ne bi uhvatili i ne bi mi se desilo ono što se desilo. Odleteću najpre k njemu.“

Odlete ona isposniku, pokloni mu se i reče:

— Zbog tebe su mene uhvatili i s mukom sam sačuvala svoj život. Ako k tebi nekad dođe carević Sudana i bude mene tražio, daj mu ovaj prsten i reci mu: ,,O, mladiću, put je težak i neprohodan; iskusićeš patnje, vrati se.“ Ali ako ti ne uspe da ga nagovoriš da se vrati, pokaži mu put, ponovi ono što ću ti sad reći:

,,Na severu odavde nalaze se tri crne planine; kad ih pređeš, naići ćeš na još tri crne planine, a iza njih na još tri. A kad pređeš devet planina, pred tobom će iskrsnuti planinski car Himalaj-snegonosac. Preko tri planine proći ćeš kroz pećinu, preko četvrte će te preneti car ptica. Ti ćeš tamo videti strašila sa glavama jaraca i ovnova, videćeš ljudoždere i strašnog zmaja sa kojim ćeš stupiti u borbu. Zatim ćeš videti dva ovna. Oni se svaki čas sudaraju rogovima i ne daju da se prođe. Ti treba svakom da slomiš jedan rog i tada će te propustiti. Pred tobom će se pojaviti dva gvozdena čoveka sa mačevima u rukama; ti treba jednoga od njih da savladaš — inače nećeš proći. Iznenada će se pojaviti strašna žena, ljudožderka sa gvozdenim ustima; ti je moraš zaglušiti — inače si poginuo. Pojaviće se pred tobom strašni vir dubok šezdeset hvati i ti treba da ga prekoračiš. Dalje će poteći strašne reke pune krokodila. Kad budeš prelazio reku koja plače, ti se samo smej, a reku koja se smeje — ti samo ćuti. Zmijsku reku treba da savladaš bajanjem. Reku sa trskom — oštrim mačem. A kad pređeš sve reke, stići ćeš na mesto koje čuva pet stotina duhova i s njima ćeš stupiti u borbu; ako ih savladaš, videćeš pred sobom zemlju nebeskog cara Drume, u kojoj živi njegova kći, a tvoja žena Manohara. Ti treba da zapamtiš čarobna bajanja i za put da uzmeš čudesne trave, sredstva protiv strašila i čudovišta, a pored svega toga i majmuna.1*

Kad sve to izgovori, Manohara odlete.

Za to vreme carević se vrati u prestonicu. On je pobedio i pokorio brđane. Car se obradova, ljubazno primi sina, raspita se o pohodu i zahvali mu na pobedi. Sudana ispriča sve kako je bilo. Car ga pozva da sednu zajedno za trpezu. Carević stade da moli cara:

— Gospodaru, pusti me da odem, davno nisam video svoju Manoharu!

— Budi malo sa mnom, careviću, — reče car — a sutra pođi k njoj.

Carević ne pristade, već reče:

— Neizostavno je moram danas videti.

Car mu više nije protivrečio.

Dođe Sudana u svoj dvor, a Manohare nigde. Tražio je, tražio carević, ali je ne nađe. Poče da je zove: „Manohara, Manohara!" Niko ne odgovori. Carević se izbezumi od golema jada. Skupiše se sve sluškinje i on poče kod njih da se raspituje. Ispričaše mu sve kako je bilo. Sudana se sasvim izbezumi, a one mu rekoše:

— Zašto tuguješ? Na dvoru ima lepotica lepših od Manohare.

Tu saznade kako je otac bio nemilosrdan prema njegovoj ženi, te pođe sa svojim jadom majci, pokloni joj se duboko i reče:

— Majčice moja, ja ne vidim prekrasnu i dobru Manoharu; ne vidim je i srce moje je uzbuđeno — ono sagoreva od teškog jada zbog rastanka s dragom.

Majka će mu reći:

— Sine moj mili, Manoharu je zadesila teška nevolja i ja sam je pustila.

I ispriča carica sve što se desilo.

— Kud je ona otišla? — upita Sudana.

— Otišla je planinskim putem onamo gde žive pustinjaci.

Plakao je carević i patio. Majka mu je govorila:

— Ne plači! Ima žena lepših od Manohare.

— Nema meni radosti bez nje — reče carević i pođe da traži onog lovca koji'mu je dao Manoharu.

Lovac Palaka mu ispriča gde je našao prekrasnu devicu i carević odluči da ide pustinjaku. Sazna za to car i postavi stražu da čuva sina. Ali Sudana odluči da pobegne noću da ga straža ne bi opazila. Niko nije primetio kad on iziđe iz dvora i iz grada.

Ugleda carević mesec na noćnom nebu i u svome jadu za Manoharom obrati se mesecu:

— Meseče, meseče, care zvezda, ti koji sijaš noću, drag si pogledu svoje voljene zvezde Rohinje; ti, verni vodiču putnika, odvedi me do moje drage Manohare!

Pođe carević šumom, pored njega projuri srna. On joj ugleda divne oči i učini mu se kao da vidi oči svoje drage žene.

— Srno, srno, ne boj me se, ja nisam lovac — reče. — Nisi li videla moju dragu Manoharu, brzu kao srna, sa bajnim očima?

Išao carević sve dalje pa ugleda pčele, te zapita jednu od njih:

— Modrocrna pčelo, nisi li ti videla moju Manoharu sa modrocrnim uvojcima, sličnim pčelama?

Zatim carević ugleda zmiju i upita je:

— Zmijo, zmijo, tvoj otrov odiše vatrom i dimom; ali šta je žar tvoga otrova prema plamenu koji pali moje srce bez dragane! Nisi li ti videla moju Manoharu?

Ču carević kako ptica Kokila zove u šumi svoju dragu i kako se odaziva na njen zov, pa viknu:

— O, Kokila, care ptica, koji boraviš u šumskom čestaru, nisi li ti video moju dragu Manoharu sa očima kao plavi lotosi?

Kokila doziva svoju drugu i ne odgovara careviću.

Ode carević dalje. Ugleda pred sobom visoko drvo ašoku, a ono se zove ašoka — „bestužno" — zato što ne zna za tugu. Carević mu se obrati:

— Bestužniče, care drveća, utoli moj jad, teški jad zbog rastanka s mojom dragom Manoharom!

Carević se izbezumio od jada, raspitivao se kod svakog — kod cveća, drveća, ptica, životinja — kao da su mu oni mogli saopštiti neki glas o dragani. Najzad dođe pustinjaku, pade ničice pred njega,

moleći ga da kaže je li video Manoharu. Pustinjak ga ljubazno primi, dade mu stolicu, napoji ga, nahrani, pa mu reče:

— Umiri se! Ona je bila ovde, tvoja lepotica žena. Moje srce mi kaže da ćeš se s njom videti. Bila je ovde i rekla mi je: „Doći će carević Sudana, patiće zbog rastanka sa mnom. Daj mu ovaj prsten i poruči mu od mene: Težak je put do nebeske device Manohare, teško ga je savladati. Iskusićeš mnoge nevolje, vrati se. Ali ako ne budeš mogao da ga nagovoriš da se vrati, predaj mu ovaj prsten i pokaži mu put."

Pustinjak od reči do reči ispriča careviću sve što je poručila Manohara: ispriča mu o devet crnih planina, o strašnim rekama, čudovištima i strašilima, i o tome kako se sve to može izbeći da bi se došlo do boravišta nebeske device.

2udno je slušao carević Sudana priču o tome kako da nađe put do svoje drage, željene nebeske carske kćeri Manohare. Zatim se pokloni pustinjaku do zemlje, zahvali mu se i odmah poče da traži trave, vradžbine i čarobna sredstva protiv strašila i čudovišta. Nađe sve osim majmuna i tada opet ode pustinjaku.

Pustinjak će mu reći:

— Careviću, težak je i opasan put, careviću, vrati se. Zar ne možeš živeti bez Manohare? Ti sam, bez drugova, nećeš tamo stići — poginućeš.

Carević mu odgovori:

— Zar mesec na svom dugom putu po nebu ima saputnika? Zar slon kada kida šumski čestar da bi prošao ima saputnika? A zar je vatri kada pali šumu da bi našla izlaz, potreban saputnik? Zar sam ja — kada sagorevam vatrom i žudnjom koju može da utoli samo sastanak sa dragom — zar sam ja slabiji od njih, zar su mi potrebni saputnici? Čovek treba da se bori do kraja, čak i ako ne uspe u onome što je započeo.

Uze carević sa sobom sva čarobna sredstva, a pustinjak dozva iz svoje kolibe malog starog majmuna i predade ga careviću. I krenu carević putem koji mu je pokazan. Ubrzo preda nj iskrsoše crne planine, crne provalije, pećine mračne kao noć. Ali svojom voljom i

snagom mađija i čarobnih sredstava carević savlada sve prepreke i stiže do prestonice cara Drume.

Ovu prestonicu je okruživao ogroman vrt, pun ptica pevačica, sa jezerima po kojima su plivali crveni, modri i beli lotosi. Bilo je tu i izvora bistre vode. Najednom carević opazi kako na izvor idu nebeske device sa krčazima.

Priđe im Sudana pa će ih zapitati:

— Zašto vam je potrebna tolika voda?

— Naša carska kći Manohara pala je u ruke ljudi i mi moramo da je operemo u mnogim vodama da ne bi mirisala ljudskim mirisom.

— A kako ćete da sipate na nju vodu? Iz svih krčaga odjednom ili iz svakog posebno? — upita carević.

— Iz svakog posebno.

Carević spusti svoj prsten u jedan krćag i reče:

— Najpre ovaj krčag izlijte na Manoharu. Tako i uradiše nebeske device-dvorkinje, i prsten upade Manohari u ruku. Ona ga poznade i upita:

— Da li je ovamo dolazio čovek?

— Da — odgovoriše joj:

— Dovedite ga i sakrijte. Otići ću k njemu.

Tako i učiniše; Manohara ode ocu, duboko mu se pokloni i upita ga:

— Oče, kad bi moj suprug carević Sudana došao ovamo, šta bi ti s njim uradio?

Car Druma odgovori:

— On je čovek i zato bih naredio da se iseče na sto delova i da se njegovo telo razbaca na sve četiri strane sveta.

Na to će Manohara reći:

— Sudana je čovek; kako on može ovamo doći? Prosto onako sam te upitala.

Ali posle nekog vremena car Druma preokrenu gnev u milost i reče kćeri:

— Kad bi mladić Sudana došao ovamo, dao bih mu kao tvoj miraz mnogo blaga i slugu.

Manohara se obradova i odvede carevića ocu. Vide car neopisivu lepotu zemaljskog carevića i mladić mu se dopade. Odluči car da odmah okuša njegovu snagu i umešnost i da mu zada razne zadatke.

Car Druma naredi da se podigne sedam zlatnih stubova, da se donese sedam doboša, dovede sedam veprova, da se u vrtu nađe sedam palmi, ali onih koje stoje u redu, skrivajući se jedna iza druge. Kad je sve bilo urađeno kao što je naredio, on pozva carevića Sudanu i reče mu:

— Svojom lepotom ti si već pobedio mladiće iz nebeskog carstva. Pokaži sada svoju moć — i tada ćeš stupiti u srodstvo sa stanovnicima neba. Stvori trščanu šumicu, ali odmah počupaj trsku i to mesto zasej žitom; zatim učini da žito poraste i odmah sakupi zrno do zrna. Posle toga ćeš nam pokazati svoju umešnost u gađanju. Ako sve to učiniš, nagrada za tvoje vrline biće ti Manohara.

Carević se zbuni: nije znao šta da radi. Istina u gađanju iz luka on nije imao premca, i toga ispita se nije bojao, ali kako napraviti čudo sa trskom i žitom? Ma koliko da je mislio, ništa nije mogao da smisli, i, očajan, viknu:

— Prešao sam devet visokih planina, i Himalajsnegonosac me nije zaustavio; mađijama sam savladao strašne reke, i čudovišta, i strašila, i pet stotina nebeskih žitelja sam pobedio u boju; ta zar sada, kad sam pretrpeo sve te muke i iskušenja, da izgubim Manoharu? Bogovi su mi pomogli, i njihovim čarima ja savladah sve prepreke, a sada me napustiše, pa ne mogu da završim ono što započeh i zauvek ću izgubiti svoju draganu.

Najednom ga neko dodirnu za ruku i on ču glas:

— Ti si zaboravio mene, koga si s takvom mukom nosio, ne štedeći svoj život. — I carević ugleda pustinjakovog majmuna. On ga je držao za ruku i gledao ga umilnim pogledom.

— Ko si ti koji govoriš kao čovek, a izgled ti je majmunski? Kako mi ti možeš pomoći?

— Ja sam saputnik cara bogova, velikog Indre. On me je zbog neposlušnosti pretvorio u majmuna i predao me da služim pustinjaku. Car bogova mi je rekao da će sa mene skinuti prokletstvo tek onda kada budem u stanju da izbavim iz nevolje čoveka i nebesko biće. Dvanaest godina živeo sam kod pustinjaka, mnogima sam pomogao, ali nijednom nisam imao prilike da pomognem čoveku i nebeskom biću. Kad je pustinjak video da si ti odlučio da dođeš do Manohare, makar i po cenu života, dao me je tebi, jer je znao da ti samo ja mogu pomoći. Ako se ti slažeš, ja ću odmah otići caru bogova i izmoliću ga da ti pomogne i tada će sa mene biti skinuto prokletstvo.

— Požuri, požuri, — reče Sudana majmunu — inače ću ostati bez Manohare, a tako ću i život izgubiti.

Majmun se vinu u vazduh i polete po nebu. Njegove molbe usliši car bogova Indra, oprosti svom saputniku krivicu, vrati mu božanski lik, i videći kako je teško lepom careviću Sudani, odluči da mu pomogne. Božanskom snagom stvori trščanu šumicu, zatim naredi svojim duhovima da, preobraženi u vetrove, unište tu šumicu; tada je na čistom prostranstvu bilo posejano žito, koje zahvaljujući čudu naraste. Zatim Indra posla tamo mravlju vojsku, koja sakupi zrno do zrna. Kad je sve to bilo gotovo, Sudana zgrabi mač i raseče zlatne stubove, dohvati luk i probi strelom sedam doboša i sedam veprova. Nebeska bića behu zapanjena i uzvicima pozdraviše pobednika.

Tada car Druma odredi poslednji ispit. Snagom mađije on stvori hiljadu nebeskih devica koje su tako ličile na Manoharu da nije bilo moguće razlikovati jednu od druge. Pozva car Druma carevića Sudanu pa će mu reći:

— Pođi i raspoznaj Manoharu.

Stade carević pred hiljadu devica i reče:

— Ako je istina da je kći cara Drume Manohara moja žena, onda će ona odmah izići iz redova i prići će mi.

I snagom istine njegovih reči Manohara bi prinuđena da priđe Sudani. Tada svi uzviknuše:

— O, care, carević Sudana je zaslužio svoju ženu.

Tada car Druma sjedini mlade supružnike koji su dugo bili razdvojeni i bogato ih darova.

Tako lepi carević Sudana i voljena žena Manohara počeše da žive u nebeskom carstvu. Ali jednom se carević seti rodne zemlje, carice majke, oca, te htede da ih vidi. Car Druma dozvoli Sudani i Manohari da odu. Stigoše oni u prestonicu cara Dane i ovde ih dočekaše s velikim počastima i slavljem, a car Dana predade carstvo svome sinu. On poče srećno da živi sa svojom voljenom ženom caricom Manoharom i nikad se više nisu rastajali.

PRIČE IZ ŽIVOTA

KAKO JE JEDAN BADŠAH SAZNAO KOLIKO VREDI

Neki badšah(7) pozva sa svih strana svoje države majstore i veštake, pa im reče:

— Vi znate čemu služi svaka stvar i možete reći koliko ko vredi. E, pa, recite mi da li ja mnogo vredim? Samo pazite da se ne prevarite. Za grešku ću vas strogo kazniti.

Majstori saslušaše badšahov nalog, pa se rastužiše. Nijedan se ne ponada da će spasti svoj život i čast.

Među tim majstorima beše neki mudar starac, koji je za svog života mnogo šta video. On ovako reče svojim drugovima:

— Vodite me njegovom veličanstvu badšahu. Ja ću mu reći koliko vredi i spašću vašu čast.

Tada majstori dovedoše starca badšahu i rekoše mu:

— Ovaj starac zna koliko vredi njegovo veličanstvo badšah, namesnik boga na zemlji.

— Govori nam sve onako kako jeste, — naredi badšah — ne umanjuj i ne dodaj. Ako tako ne uradiš, bićeš strogo kažnjen!

Starac se pokloni pa reče:— Badšah, utočište sveta, vredi koliko prebijen groš.

Ču badšah koliko vredi, pa će upitati starca:

— Kako to? Zašto ovakav badšah kao što sam ja vredi samo prebijen groš?

Starac odgovori:

— Kad čovek kupi roba, tera ga da radi svakojake poslove, potrebne i nepotrebne, a sam ništa ne radi. Ali ako bi neko kupio vaše veličanstvo, od te kupovine ne bi imao ni najmanje koristi. Ne biste vi tome čoveku služili, nego on vama. Morao bi još svakojako da vam ugađa i da vas poštuje, a od vas nikakve koristi ne bi imao.

O TRGOVCU I NOSACU

Neki trgovac reče nosaču:

— Uzmi ovu korpu s bocama i odnesi je mojoj kući. Za taj posao daću ti tri saveta, ali takva saveta koji će ti doneti veliku korist.

Nosač pristade, natovari korpu na leđa i pođe za trgovcem. Tako oni pređoše trećinu puta, a nosač će reći:

— E pa, sahibe(8), koji je vaš prvi savet?

Trgovac odgovori:

— Ako ti neko kaže da je bolje gladovati nego ići sa punim trbuhom, nemoj se s tim složiti!

— Dobar savet! — primeti nosač.

Kad pređoše drugu trećinu puta, nosač opet zapita trgovca:

— A drugi savet?

Trgovac prozbori:

— Ako ti neko kaže da je bolje ići pešice nego jahati, pazi da ne pomisliš da je to istina!

— Još bolji savet! — potvrdi nosač.

Kad stigoše trgovčevoj kući, nosač izusti:

— A sada da čujem treći savet!

Trgovac reče:

— Ako ti neko kaže da je video nosača gluplјeg od tebe, nipošto nemoj da poveruješ!

Tu se nosač razljuti, u besu tresnu korpu o zemlju pa viknu:

— Ako ti neko kaže da je u ovoj korpi makar i jedna boca ostala čitava, nemoj nipošto da mu veruješ!

O VARALICI I NJEGOVOM SLUZI

Živela jednom jedna varalica koja nije plaćala svoje sluge. Jednom nabavi čaršav, ali tako kratak da ne pokrije noge ako se njime pokriješ preko glave, a ako pokriješ noge, glava ostane nepokrivena. Kada bi neko od slugu zatražio od domaćina svoju mesečnu zaradu, varalica bi legla i naređivala:

— Uzmi de taj čaršav i pokrij me!

Ako je sluga pokrivao domaćina po glavi, njegove noge bi ostajale gole; ako mu je umotavao noge, glava bi ostajala nepokrivena. Tada bi se domaćin ljutio, grdio slugu zbog neposlušnosti i izgonio ga iz kuće, ne plativši mu za služenje. I zbog toga se o njemu pronese tako rđav glas da niko više ne htede kod njega da služi.

Ali mnogo kasnije pojavi se u tim krajevima nekakav stran čovek i stupi kod varalice kao sluga. Susedi počeše da ga savetuju:

— Tvoj gazda je varalica. Bolje ti je da odeš od njega.

— Zašto? — upita novi sluga.

Susedi mu ispričaše kako nepravedno postupa njegov gazda, ali sluga im reče:

— Ja ću mu ipak služiti, a kada odem, dobiću od njega punu platu.

Predano je služio svom gazdi, a kad prođe mesec dana, zamoli ga za platu. Tada gazda, po svom običaju, leže i naredi sluzi:

— Uzmi de ovaj čaršav i pokrij me!

Sluga uze čaršav i pokri ga po glavi, a gazda reče:

— Zar ne vidiš da su noge gole?

Sluga mu pokri noge.

— Vidi, glava nije pokrivena! — viknu gazda.

Sluga mu opet pokri glavu čaršavom.

Gazda se razbesne pa poče da viče:

— Sta ti je, jesi li slep? Vidiš da noge nisu pokrivene! Tako ti mene slušaš!

Tada sluga, ne rekavši nijedne loše reči, podiže štap koji tu beše sakriven, pa raspali gazdu po obema nogama! Gazda odmah skupi noge ispod čaršava. A sluga za tren oka zagrnu čaršav sa svih strana, reče domaćinu: ,,Zbogom!“, uze svoju platu i nestade.

O PUTNIKU I ĐAVOLU

Išao neki čovek putem, a u susret njemu đavo u ljudskom obličju. Vide ga putnik, pa će ga upitati:

— Ko si ti?

— Ja sam đavo! — odgovori ovaj.

— Reci mi zašto činiš svakojake bezobrazluke? — upita ga putnik. — Ta ljudi te zbog toga osuđuju.

— Ja ništa rđavo ne radim! — uzvrati đavo. — Vi ljudi sami činite bezobrazluke, a svu krivicu na mene svaljujete. Ako ne veruješ, ostani malo ovde pa ćeš svojim očima videti ko čini zlo — ja ili vi sami.

I tako đavo ljudskog lika kupi malo meda u obližnjem dućanu, namaza tim medom dućanska vrata i skloni se u stranu. Istog trenutka se muve nalepiše na vrata. Na muve polete pauk; na pauka nasrnu neka ptica. Baš tada tuda je jahao glavni lovac sa sokolom obučenim za lov na ruci. Soko polete sa lovčeve ruke i uhvati pticu, a dućandžija pomisli da je to jastreb doleteo: potegne na sokola tegom i ubi ga na mestu. Lovac polete na dućandžiju; ovaj mu uzvrati. Poče tuča. Stigoše stražari, zgrabiše dućandžiju i odvedoše ga.

Tada đavo reče putniku:

— Vide li sada, gospodaru? Ja samo vrata namazah medom, a sve ostalo, sada si video, ko počini? . . . Tako biva uvek. Sami činite gluposti, a đavo vam je uvek kriv!

Rekavši to, đavo ode svojim putem.

O SLONU I ČETIRI SLEPCA

Četiri slepca se vukla putem. U susret im je išao slon.

— Sklonite se, ide slon! — doviknuše prolaznici slepcima.

Slepce obuze radoznalost.

— A kakav je taj slon? — upitaše. — Objasnite nam!

Prolaznici onda zamoliše mahaupa(9):

— Zaustavi za trenutak slona! Evo, ovi slepci hoće da saznaju kakav je on.

Mahaup zaustavi slona i sva četiri slepca počeše da ga opipavaju. Jednome dođe pod ruku surla, drugom — noga, trećem — trbuh, četvrtom — rep.

Tako oni opipaše slona i mahaup ga potera dalje.

Tada prolaznici upitaše slepce:

— Dakle, znate li sad kakav je slon?

— Da, znamo! — odgovoriše oni.

— Pa kakav je?

Slepac koji je opipao surlu reče:

— On liči na debelu zmiju koja se savila u klupko.

Slepac koji je opipao slonovu nogu reče:

— Ne, varaš se! On liči na stub.

Slepac koji je opipao slonov trbuh reče:

— Obojica govorite neistinu! Slon liči na ogromno bure za vodu.

A onaj koji je opipao rep reče:

— Svi se vi varate. On uopšte nije takav kao što vi govorite. Slon liči na brodski konopac.

Tako su četvorica slepaca, sami se varajući, obmanjivali jedan drugog. A svaki od njih je govorio istinu. Ko je koliko saznao, toliko je i ispričao.

O BRAHMANU, LAVU, GUSANU I GAVRANU

Jednom neki brahman ode iz svoje zemlje u susednu. Išao on tako, kad — ima šta da vidi. Lav seđaše u svojoj logi. Kad ga ugleda, brahman umalo ne umre od straha. Sta da radi? Mislio on tako, mislio, ali ništa ne smisli — sasvim se izgubi; van sebe, on dohvati svetu knjigu koju je nosio sa sobom i poče da čita naglas.

Toga dana kraj lava beše jedan od njegovih savetnika — gusan; upita lav gusana:

— Kakav je to čovek?

— Vaše veličanstvo, — reče gusan — ovaj čovek je sveštenik-letopisac. On piše istoriju vaših predaka, opisuje vaša i njihova dela; on veliča i vas i čitav vaš rod. Trebalo bi da ga nagradite. Budite blagosloveni, vaše veličanstvo!

Sasluša lav gusana i darova brahmanu dve torbe pune novca —‘ u svakoj beše po hiljadu rupija. Brahman se obradova i vrati se kući. A kod kuće poče da razbacuje novac — ta džabe ga dobi; nadao se on da će još dobiti.

»Otići ću još jednom lavu“, mišljaše brahman, ,,i opet ću doneti dve torbe pune novca!“

Kad brahmanu ponestade para, pođe on od kuće i krenu gde beše lav. Uz put srete istog onog gusana koji je savetovao lavu da nagradi brahmana novcem.

— Ej, brahmane! Kud si krenuo? — upita ga gusan.

— Nedaleko odavde živi moj dobrotvor, — odgovori brahman — baš k njemu idem.

— Koji dobrotvor? — upita gusan.

— Radža lav!

Tada mu gusan reče u stihovima:

Savetnika gusana čuj glas: kući hajde, stoj!

O lavu više ne govori: »Dobrotvor je moj.«

Ali brahmana beše obuzela lakomost. On ne posluša gusana, priđe lavu i, kao i prošli put, poče da čita svoju knjigu.

Toga dana kraj lava beše drugi njegov savetnik — gavran. Lav ga upita:

— Ko je to i šta tu brblja?

— Vaše veličanstvo, — saopšti gavran — to je doručak za vas! Izvolite ga pojesti!

Lav posluša gavrana i proždera brahmana.

O VRAPCIMA I DERVIŠU

Na obali potoka kraj šumskog puta sedeo je par vrabaca. Putem je išao čovek obučen u derviša. Ugleda ga vrapčeva ženka, pa će reći vrapcu:

— Pogledaj! Evo ide jedan čovek. Samo da nam ništa ne učini. Hajde da odletimo odavde i da sednemo na drvo!

— To je derviš, a derviši su pošteni, pravedni ljudi — reče vrabac. — Nikad ne diraju žive stvorove. Naprotiv, oni se zauzimaju za nas. Znači, ne treba da se bojimo ovoga čoveka.

Dok su njih dvoje tako razgovarali, derviš priđe sasvim blizu. Vrapčeva ženka prhnu i sede na granu, a vrabac osta na obali potoka. Najednom se derviš sagnu, zgrabi kamen i baci ga na vrapca. Ranjeni vrabac prhnu i sede na granu pored svoje ženke.

— Eto vidiš, ja sam ti govorila da ide neprijatelj, — reče mu ženka — a ti me nisi poslušao, nisi poleteo. Sad si dobio svoje! Dobro je što ostade živ!

— Sta da se radi! — reče vrabac. — Gledam: ide čovek obučen u derviša; mišljah da je onakav kakvi treba da budu derviši. Prevarih se; zato sam i kažnjen. A da sam znao šta mu je u duši, sam bih se pričuvao i ne bi me sad bilo stid pred tobom!

Fakiri i derviši često rade kao ovaj putnik. Njihovo odelo je samo maska. Njime se prikrivaju i love mirne ljude u svoje mreže; obmanjuju ih hiljadu puta. ,,Mi“, vele, „možemo da učinimo sve što hoćemo; koga zaželimo — na carski presto postavimo." Drugi se bave vradžbinama i štete ljudima. Svih takvih treba da se klonimo. A ako se i nađe među njima koji bogomoljac i isposnik, od njega je

malo koristi: ako ih čovek pozove svojoj kući, oni samo o bogu misle, a na domaćine i ne obraćaju pažnju.

O VRAPCIMA I DERVIŠU

Jedanput je drvoseča sekao drvo na obali reke. Najednom mu sekira ispade iz ruku i pade u vodu. Drvoseča se rastuži i poče glasno da oplakuje svoju sekiru. Njegove vapaje i jadanja ču vodeni duh pa ispuza na obalu. Drvoseča mu ispriča svoj jad. Duh se sažali na njega, zagnjuri se na dno reke, izvadi iz vode zlatnu sekiricu, pa reče drvoseči:

— Ej, prijatelju! Nije li ovo tvoja sekira?

— Ne, — odgovori ovaj — nije moja!

Duh se opet zagnjuri i izvadi drugu sekiru, srebrnu. Pogleda je drvoseča pa reče:

— Ni ova nije moja!

Tada duh treći put zaroni i izvadi iz vode istu onu sekiru koja je ispala drvoseči. Kada ugleda svoju sekiru, drvoseča se obradova i stade toplo da zahvaljuje duhu.

Duhu se dopade što je drvoseča tako čestit, pravedan, savestan, pa dade siromašku i dve druge sekirice — zlatnu i srebrnu.

Vrati se drvoseča kući i ispriča svom susedu šta mu se desilo. A taj sused beše pohlepan i zavidljiv. Polete k reci, baci svoju sekiru u vodu, pa poče gorko da jadikuje za nestalom sekirom. Ču njegove vapaje i jadanja rečni duh i ispuza na obalu, zatim opet zaroni, izvadi iz vode zlatnu sekiricu, pa ga zapita:

— Da ti nije ova sekira upala u vodu?

Kada gramzivi sused ugleda zlatnu sekiricu, ne izdrža, već viknu:

— Da, da! To je moja sekira, baš moja!

Izbezumivši se od gramzivosti, on polete da otme zlatnu sekiricu iz ruku duha. Ali duh uvide kakav je to čovek i ne dade mu zlatnu sekiricu; ne dade mu ni njegovu gvozdenu sekiru, već lažova dobro izgrdi.

Tako se gramzivi sused vrati kući praznih ruku.

O TRGOVCU I PAPAGAJU

Neki trgovac imao papagaja koji je dugo živeo. Jedanput trgovac krenu u Bengal trgovačkim poslom. Pre odlaska sakupi sve svoje ukućane, pa im reče:

— Ja odlazim! Govorite šta da vam donesem na poklon iz Bengala?

Svako reče kakav bi poklon želeo da dobije i trgovac obeća da će im ispuniti sve želje. Zatim se pozdravi s porodicom i već se spremao da pođe, kad se nečeg seti i priđe papagajevom kavezu.

— A šta tebi da donesem? — upita trgovac papagaja.

— Ništa mi nije potrebno, — odgovori papagaj — ali ipak imam jednu molbu. Ako je možeš ispuniti, reći ću ti kakva je to molba.

— Kakva je to molba? — upita trgovac sa osmehom. — Ako budem mogao, ispuniću je.

Tada papagaj reče:

— U Bengalu, u onoj zemlji u koju ti ideš da trguješ, na jednom polju raste veliko drvo, a na drvetu su gnezda mnogih papagaja. Molim te, dođi do toga drveta i izruči papagajima moj pozdrav. Zatim im reci: „Moj papagaj koji sedi u kavezu moli da vam kažem da vi slobodno letite po šumama i baštama, a o onome koji pati i ne mislite. Kamena su vaša srca! A kada s mene na uštap doletite do nas zarobljenika, onda nas samo pogledate i opet odletite da jedete plodove. Ako nam ne pomognete, mi ćemo ovako i umreti u kavezu. ..“ Neka ti na to odgovore, a ti mi saopšti njihov odgovor. Time ćeš mi učiniti veliku uslugu!

— Dobro, ispuniću tvoju molbu! — reče trgovac papagaju i zapisa njegove reči.

Stiže trgovac u Bengal, nakupova robe i pre nego što će krenuti natrag ode u polje o kome mu je govorio papagaj. Gleda, i doista: na polju raste ogromno staro drvo, a na njegovim granama sedi jato papagaja. Tada trgovac viknu:

— Ej, papagaji! Moj papagaj vam šalje svoj pozdrav!

Zatim od reči do reči ponovi ono što mu je rekao njegov papagaj. Ali ne stiže da dovrši, jer svi papagaji padoše mrtvi sa drveta na zemlju. Trgovac ne mogade da se načudi: ,,Sigurno“, pomisli, ,,ovi divlji papagaji behu verni prijatelji mog papagaja. Kad čuše njegov pozdrav, padoše mrtvi!“

Tako je on neko vreme gledao papagaje, zatim se vrati u grad i poče da se sprema za put.

Najzad se srećno vrati kući i razdeli svojim ukućanima poklone — svakome donese ono što ga je molio. Samo papagaju ne donese odgovor na njegov pozdrav. Bojao se da će ga rastužiti vešću o smrti prijatelja, te mu ništa ne reče.

Ali ga papagaj sam upita:

— Zar ti, domaćine, nisi odneo moj pozdrav? Zašto ne čujem odgovor na nj?

— Tvoj pozdrav saopštih tvojim prijateljima, — odgovori trgovac — ali odgovora na nj ne dobih.

Papagaj se jako rastuži, pa reče:

— Pa, dobro, ispričaj mi šta si video u polju?

Hteo ne hteo, trgovac je morao da ispriča kako je bilo.

— Stigoh ti ja do toga polja o kome si mi govorio; vidim — na drvetu sede papagaji. Tek što im izručih tvoj pozdrav kad oni, svi kao jedan, popadaše s grana na zemlju. Eto zašto nemam šta da ti kažem.

Ne stiže trgovac to da ispriča, a papagaj se zaljulja i pade mrtav s grančice na dno kaveza.

Trgovcu beše žao papagaja. On pomisli: „Nije trebalo da mu pričam o smrti njegovih prijatelja!"

Uze papagaja za noge i izbaci ga kroz prozor.

A papagaj prhnu i odlete. Tada trgovac razumede da papagaji nisu umrli; oni su se samo napravili mrtvi da bi poučili svoga prijatelja na koji će način da stekne slobodu.

O RADŽI I NJEGOVOM VEZIRU

Neki radža upita svog vezira:

— Reci mi da li me mnogo voliš?

Vezir odgovori:

— Ja sam vaš pokorni rob, gospodaru! Pa zašto da se govori o ljubavi prema vama?

— Mi tražimo odgovor na naše pitanje, — navaljivao je radža — govori istinu!

Tada vezir reče:

— Koliko vi .volite svog roba, toliko i vaš rob voli vas!

— Dva stvora ne mogu jednako da vole jedno drugo — uzvrati radža. — Uvek jedno voli više, a drugo manje.

Tada mu vezir predloži:

— Hajdete da tajno iziđemo noću zajedno, da obiđemo nekoliko gradskih siromašaka, da porazgovaramo s njima pa da ih pitamo. Možda ćemo saznati pravilan odgovor na vaše pitanje.

— Dobro, — pristade radža — noćas ćemo poći.

I toga dana, tek što nastade noć, radža i vezir dođoše do kolibe neke sirote starice. Stadoše kraj vrata, proviriše u sobu i videše kako starica sedi i prede.

Pogleda je radža i reče glasno srditim glasom:

— Kakva nevaljala starica! Čitav dan sedi sa preslicom pa ni noću nema mira!

Tada vezir reče:

— Molim vas, nemojte vikati! Vaš rob želi o nečem da je pita. — Tada vezir zovnu staricu: — Ej, stara! Ču li novost?

— Ko si ti koji me tako kasno uznemiravaš? — progunđa starica. — Ni noću nemaš mira!

— Čujde! — reče vezir. — Radža našeg grada danas se teško razbole. Ču li ti za to?

— To me se ništa ne tiče, — odgovori starica— ja jednako sedim za preslicom i gladna i ozebla. Pa šta! Kad je radža bio zdrav — zar sam se ja tada odmarala? Sada se razboleo — zar mi je to nevolja? Bio on zdrav ili bolestan — meni je svejedno!

Sasluša vezir njen odgovor, pa reče radži:

— Zapamtite šta reče starica! A sada hajdemo dalje!

Odoše oni i malo kasnije čuše škrgutanje žrvanja — to je u obližnjoj kući mlada žena mlela žito na ručnom mlinu.

— To je dobra žena! — glasno reče radža, sažaljevajući je. — Čitav dan je služila muža, a noću melje žito. Treba joj izdati pomoć iz naše državne blagajne.

Tada vezir reče:

— Sada izvolite zaćutati! Ja ću nešto da pitam ovu ženu. — I vezir je dozva: — Ej, dobra mlinarice! ću li ti da se radža našeg grada teško razbole?

— O, alah! — uzviknu žena. — On se uvek brine za nas! Daj bože da što pre ozdravi!

Tada vezir reče radži:

— Vi izvoleste osuditi staricu i ona nam odgovori grubo; a nad ovom ženom ste se sažalili, eto— i ona vas požali.

To je po poslovici:

Put od srca k srcu je utrven.

Ko što se od kupole zvuk dobija Tako se ljubav na ljubav odaziva, A mržnja na mržnju.

O VELIKAŠU I LEPOTICI

Nekakav velikaš jahao putem sa svojom svitom. Ukraj puta nalazila se kuća nekog bogataša. Bogataševa žena ču huku i konjski topot, pogleda kroz prozor i oči joj se susretoše sa očima uglednog konjanika. A ta žena beše lepotica. Velikaš ju je gledao i divio se njenoj lepoti. Kad stiže kući, pozva podvodačicu, koja je dobro znala svoj posao, obeća joj dobru zaradu i reče:

— U onoj kući živi lepotica. Kako god znaš, uvuci je u moje mreže!

Podvodačica se polakomi na velikaševa obećanja, obuče se u odeždu lukavstva i krenu k ženi čestitog čoveka. Tamo se ona napravi poštena i ovako reče domaćici:

— Ja sam hadžinica. Išla sam u Meku na poklonjenje Kabi, a kad se vratih, počeh da se bavim trgovinom.

Lakoverna lepotica je sasluša, poverova da je ona doista hadžinica, sa velikim poštovanjem pozva je u svoju kuću i posadi je pored sebe. Za to vreme vrati se muž te lepotice, vide nepoznatu gošću, pa upita svoju ženu:

— Ko je ta žena i kako se ovde obrela?

Odgovarajući mužu, žena poče da hvali podvodačicu, pa mu reče:

— To je hadžinica. Ona je išla u Meku na poklonjenje Kabi. To je dobra, poštena žena. Nemoj da joj zabranjuješ da nam dolazi u goste!

Muž je sasluša i pristade. Od toga doba podvodačica poče često da posećuje lepoticu starajući se da je lukavstvom i prevarom uvuče u svoje mreže. Ali lepotica beše čestita, poštena i nije podlegala

nikakvim nagovaranjima. Vide podvodačica da joj posao ne ide od ruke, pa ostavi pod krevetom lepotice čalmu i par muških papuča, a zatim ode svojim putem. Muž lepotice, kad vide pod krevetom čalmu i papuče, pomisli i zaključi da je njegova žena ukaljala svoju čast. Ljutit, odmah je posadi u nosiljku i otpremi kući njenih roditelja. Posle dva dana pojavi se podvodačica. Vide da lepotice nema kod kuće, pa upita muža:

— A gde je tvoja žena?

— Hadžinice, — odgovori muž — ne vredi o njoj ni govoriti.

Sasluša ga podvodačica, obradova se i pomisli: »Aha! Znači da je moje lukavstvo uspelo!“

Veoma zadovoljna, ona ode. Zatim saznade gde žive roditelji lepotice, krenu tamo i upita je:

— Kakva ti se nevolja desila? Pričaj!

— Muž moj me oklevetao, iz kuće me isterao — odgovori lepotica.

— Ma, ne tuguj! — reče joj podvodačica. — Ništa to nije! Hajde sa mnom! Odvešću te jednom hodži i s njegovom pomoći udesiću tako da će te tvoj muž sledećeg dana sam pozvati.

I tako podvodačica posadi lepoticu u nosiljku, odvede je kući onog velikaša koji se divio njenoj lepoti i reče mu:

— Evo ti! Dovedoh ti onu koja te je svojom lepotom očarala. Radi s njom što ti duša želi, a meni daj ono što si obećao!

Velikaš odmah dade podvodačici sve što joj je obećao, a zatim priđe lepotici i reče:

— O, mila moja! Prođe mnogo dana otkako me ti zaseni i očara. Ti si svojom nesravnjivom lepotom obasjala moju jadnu kuću. Želim da ispuniš želju moga srca.

Sasluša ga čestita lepotica, razljuti se i reče:

— Kad si već izgovorio reči „mila moja“, ništa ne može da se učini — što je rečeno, to je rečeno. Ali više takve reči nemoj da mi govoriš! Inače ću ubiti i tebe i sebe!

Tu ona izvuče iz korica njegov handžar i zavitla njime iznad glave. Vide velikaš da je ona van sebe, smrtno se uplaši i reče podvodačici:

— Odvedi je tamo odakle si je i dovela! Zar je to žena? To je neka krvopija.

Tada podvodačica posadi opet lepoticu u nosiljku, vrati je kući njenih roditelja i reče:

— Umiri se! Sutra će tvoj muž sam poslati po tebe. A o onome što je bilo — nikom ni reči!

Sutradan podvodačica zamoli četiri čoveka da joj vežu ruke na leđa i krenu kući lepotice. Njen muž je baš stajao na doksatu. On ugleda podvodačicu, pa je upita:

— Ej, hadžinice! Sta se desilo?

Hadžinica mu ispriča:

— Dobila sam čalmu i par papuča da prodam, pa ne znam kako mi to nestade. Sam bog zna gde to izgubih. Eto zbog te robe dopadoh nevolje.

Muž lepotice iznese iz kuće čalmu i papuče i upita je:

— Je li ovo ili nije?

— Da, da, to, gospodaru, — reče podvodačica — baš to! Neka te čuva bog zato što me izbavi nevolje.

Zahvalivši se, podvodačica se vrati svojoj kući. A muž čestite lepotice pomisli: „Nepravedno postupih što se razljutih na ženu i isterah je iz kuće. Hvala bogu što je ne ubih!“

Zahvalivši bogu, on odmah posla nosiljku po ženu kući njenih roditelja, zamoli je za oproštaj i supružnici nastaviše da žive u ljubavi i slozi.

O MUDRACU, CARU I PRODAVCU MIRISA

Neki mudrac krenu na putovanje, a uoči polaska ostavi prodavcu mirisa na čuvanje hiljadu rupija. Posle izvesnog vremena dođe s puta kući i zamoli prodavca mirisa da mu vrati novac; ali prodavac odgovori:

— Lažeš! Nikakav novac ti meni nisi dao.

Tako počeše oni da se prepiru. Sakupi se narod, i svi zaključiše da je mudrac slagao.

— Prodavac mirisa je pošten čovek, — govorili su ljudi — on nikakvu podlost neće učiniti. A ako mu ti budeš dosađivao, teško tebi!

Mudrac ne htede s njima da se prepire, već pođe da se žali caru; ispriča mu o svemu što se desilo. Tada car reče mudracu:

— Tri dana sedi kraj njegovog dućana, ali s njim ne razgovaraj. Četvrtog dana ja ću doći i pozdraviću se s tobom. Ti na moj pozdrav odgovori, ali mi više ni reči nemoj reći. Čim ja odem, ti opet zatraži od njega svoj novac. Kasnije ćeš mi reći šta ti je on odgovorio.

Mudrac tako i učini. Četvrtog dana dojaha car sa svojom svitom pred prodavčev dućan. Ugleda car mudraca i pozdravi se s njim, a on mu odgovori na pozdrav.

— Slušaj, prijatelju, — reče badšah mudracu— zašto ti više ne dolaziš k meni? Trebalo bi ponekad da svratiš, da mi pričaš o svojim poslovima.

Mudrac u znak odgovora samo klimnu glavom, ali ni reči ne reče.

Kad sve to vide, prodavac mirisa se smrtno uplaši. Kad car i njegova svita odoše, prodavac poče da govori mudracu:

— Reci gde si mi dao taj novac? Da li je neko bio prisutan ili ne? Možda sam ja doista zaboravio da sam uzeo taj novac.

Tada mu mudrac ispriča sve kako je bilo.

— Pa to je istina! — uzviknu prodavac mirisa.

— Svega sam se setio.

Posle toga on vrati mudracu hiljadu rupija i još ga zamoli da mu oprosti njegovu zaboravnost.

O ĆUTLJIVOM KNEŽEVICU

Neki vladajući knez dade sina na učenje. Jedanput učitelj reče kneževiću:

— Ko ćuti, taj živi u miru, a ko živi u miru, biće spasen.

Kad to ču, knežević sasvim prestade da govori. O čemu bi ga god učitelj pitao, on je samo ćutao.

Knez saznade za to i naredi svojim pridvornicima da pođu do kneževića i da ga neizostavno na neki način nateraju da progovori. Pridvornici dođoše kneževiću i ma koliko da su se trudili, ma šta da su radili, od njega ni reči ne čuše. Najzad rešiše da zabave kneževića — povedoše ga u lov. S njima pođe i ,,miršikar“ — glavni lovac, sa sokolom na ruci. Najednom negde u grmu zakrešta jarebica. Istog trena soko koji je sedeo na ruci glavnog lovca uzlete u vazduh i uhvati jarebicu. Tada knežević izgovori:

— Da jarebica nije zakreštala, ne bi postala plen sokolu!

Kad pridvornici čuše da knežević govori, svi se obradovaše. Vratiše se i javiše knezu da je knežević danas u lovu izvoleo reći to i to. I knez se obradova, posadi sina pored sebe pa ga ljubazno upita:

— Zašto ti sa nama ne govoriš?

Ali knežević ništa ne odgovori. Tada se knez razljuti i zalepi mu šamar, a knežević izreče:

— Da nisam rekao za jarebicu, ne bih dobio sada šamar od oca!

Od toga vremena knežević je govorio samo u slučaju krajnje nužde.

O TRIMA BOGATIM ŽENAMA I SIROMASNOJ STARICI

Na obali reke Džamne sedele tri bogate žene, brčkale nogama u vodi i hvalile se jedna drugoj svojim rukama.

— Ja imam lepe ruke — reče jedna.

— I moje su lepe! — prihvati druga.

— A moje su lepše nego u vas obe! — reče treća.

Uto im priđe, poštapajući se, gladna, hroma starica, i zamoli ih da joj dadu nešto za jelo. Ništa joj ne dadoše bogate žene, samo je upitaše:

— Reci nam, stara, koja od nas ima najlepše ruke?

— Kad malo pojedem, reći ću — promrmlja starica i pođe dalje.

Malo dalje na obali sedela je siromašna seljanka. Nju je sunce tako opalilo na radu u polju da joj koža postala crna, precrna. Starica i od nje zaprosi:

— Gladna sam. Ako se kod tebe nađe neko parče, nahrani me!

Seljanka odreši svoj zavežljaj i reče:

— Uzmi, majčice! Ponela sam sa sobom malo jela. Uzmi pola!

Starica pojede svoj deo, napi se vode i od sveg srca zahvali seljanki. Zatim je uze za ruku, dovede je trima bogatim ženama i

reče:

— Evo sad ću reći čije su ruke najlepše! Crne, precrne ruke evo ove siromašne žene koja nahrani mene, gladnu i hromu staricu, hiljadu puta su lepše od vaših belih prebelih odnegovanih ruku!

Starica to reče pa krenu svojim putem, a tri bogate žene umreše od stida.

O TRGOVCU I NJEGOVOM PRIJATELJU

Neki trgovac stavi katanac na sanduk pun srebra i predade taj sanduk prijatelju na čuvanje, a sam krenu na put. Posle izvesnog vremena trgovac se vrati i zamoli prijatelja:

— Brate! Vrati mi moj sanduk!

Prijatelj mu donese sanduk, spusti ga i reče:

— Vidi brate! Katanac je na mestu. Kakav si mi sanduk predao, takvog ti ga i vraćam.

Trgovac razgleda katanac i odnese sanduk kući. Otvori ga i. . . ima šta da vidi! Umesto srebra u sanduku beše gvožđe.

Tada trgovac vide da ga je prijatelj prevario. I poče on svakojako da misli i razmišlja kako da povrati svoje srebro. Zabrinut zbog toga, on je svaki dan odlazio prevarantu.

Tako jednom on vide kako trogodišnji sinčić verolomnog prijatelja podskakujući izlete iz kuće. Trgovac stavi dečaka sebi na koleno i pomilova ga. Upravo tada naiđe sused, dozva domaćina i odvede ga sa sobom. A trgovac to iskoristi — uze dečaka na ruke i odnese ga svojoj kući. Kod kuće je imao majmuna. Trgovac skide sa dečaka narukvice i ogrlice, stavi ih na majmuna, a dečaka sakri u kući.

Njegov prijatelj se vrati kući i, ne našavši sina, pomisli:

„Dečak je sedeo trgovcu na kolenima; ja trgovcu ne vratih srebro. Znači, niko drugi nego on nije odneo mog sina.“

Tako se uputi trgovcu i upita ga:

— Gde je moj sin?

— Brate, — odgovori trgovac — desilo se čudo! Tvoj sin se igrao i najednom pretvorio u majmuna. Evo vidi! On sedi privezan. Zar ne

poznaješ narukvice, ogrlice?

— Šta ti misliš? Teraš šegu, dragoviću! — viknu verolomni prijatelj. — Ko je to video? Može li se desiti da se dečak pretvori u majmuna?

— Brate! — uzvrati trgovac. — Tamo gde srebro može da se pretvori u gvožđe i dete može da se pretvori u majmuna!

Verolomnog prijatelja bi stid. Donese od kuće srebro i predade ga trgovcu, a trgovac njemu vrati sina.

KAKO JE ŽENA VOLELA MUŽA

Neki muž i žena mnogo su se voleli — ni trenutka nisu mogli da žive jedno bez drugog. Jedanput muž reče svom prijatelju:

— Vidiš koliko me žena voli! O drugim muškarcima i ne misli. Stalno mi govori: „Ako ti“, veli, „umreš, ni meni nema života na ovome svetu.“

— Pa ipak je iskušaj, — posavetova mu prijatelj — pritaji disanje i napravi se da si mrtav; tada ću ja doći k njoj — tobože da je utešim — i počeću da je nagovaram da se opet uda. Tek tada ćemo saznati koliko te voli.

Muž pristade. Tako jednom dođe on kući i poče da se previja, kao da ga strašno boli u trbuhu. Malo kasnije on se napravi mrtav. Žena poverova da joj je muž umro, pa poče, da jeca i kuka nad njim.

Ču to muževlji prijatelj, pa dođe da je teši.

— Zašto plačeš? — reče joj. — Sta je, tu je — nema se kud! Njega više nećeš povratiti, a ti si još mlada. Udaj se za nekog. Makar i za mene!

„Pokojnikova" žena se razljuti viknu:

— Ne govori mi takve reči!

Prijatelj zaćuta. Malo kasnije on ustade i pođe. Tada mu žena reče:

— Pričekaj malo!

On ostade i opet poče da je nagovara: mlada udovica, veli, obavezno treba da se uda. Ona ga sluša i ni reči ne progovara. On

opet htede da pođe, ali žena će mu:

— Pojedi najpre nešto, pa onda idi!

Prijatelj pojede ono čime ga ona ugosti i najednom poče da se žali da ga boli u trbuhu. Pa poče da se previja — isto kao njen muž.

— Reci mi čime može da se izleči tvoja bolest? — upita žena.

— Evo čime — odgovori on. — Kad imam takve bolove, ja šaljem slugu na groblje i naredim mu da odseče nos mrtvacu koji je najkasnije donesen. A kada stavim taj nos na svoj trbuh, bol najednom prestane.

Tek što to reče, a žena dohvati nož i polete svome mužu da mu odseče nos, ali ,,pokojnik“ hitro skoči na noge.

O CARU I NJEGOVOJ DVORSKOJ LUDI

Neki zelenaš odnekuda izdaleka dotera u grad nekoliko krda konja. Tamošnji car kupi od njega sve konje. Zatim mu dade sto hiljada rupija i reče:

— Za ove pare kupi mi druge konje i dovedi ih. Zelenaš uze novac i krenu u svoju otadžbinu. Posle nekoliko dana car pozva svoju ludu — a ta luda je često nasmejavala i zabavljala svoga gospodara — i naredi joj:

— Napišide mi imena budala koje znaš, pa pokaži!

— Gospodaru! — reče budala. — Vaš rob je već napravio listu budala.

— Daj mi njihova imena — naredi car.

— Prvo po redu je vaše blagosloveno ime — odgovori luda.

— A zašto? — začudi se car.

— Zato, gospodaru, — uzviknu luda — što izvoleste tome trgovcu tuđinu dati sto hiljada rupija bez ikakvog jemstva, i ako vam on te konje ne dotera, vi nećete moći da ga kaznite.

— A ako ih dotera, šta ćeš onda raditi? — upita ga car.

— Onda ću, — reče budala — na mesto vašeg čestitog imena staviti njegovo!

O RADŽI I PTIČICI

Nekom zemljom upravljao radža. Pod krovom njegovih dvora ptičica savi sebi gnezdo. Jedanput ptičica nađe negde biser, donese ga u svoje gnezdo i otad bi ceo dan stalno cvrkutala:

— Sto ja imam, to radža nema! Sto ja imam, to radža nema!

Ču radža te reči, pa naredi sluzi:

— Vidide šta ona ima tamo u gnezdu!

Sluga pogleda i javi da je u gnezdu biser.

— Donesi mi ga! — naredi radža.

Donesoše biser i otada ptičica poče da cvrkuće ovako:

— Radža nije imao biser, već ukrade moji Radža nije imao biser, već ukrade moj!

Radži to dosadi, te naredi da se biser vrati u gnezdo. Tada ptičica poče drukčije da cvrkuće:

— Radža se uplašio, moj biser vratio! Radža se uplašio, moj biser vratio!

Radži dosadi to čavrljanje i zato naredi da se gnezdo razori. Tek tada nađe svoj mir.

O STARCU I LEPOTICI

Išao nekuda jedan starac. Najednom vide kako mu putem u susret dolazi neka žena — lepa kao upisana. Ona mu se tako dopade da on krenu nazad i pođe za njom. Kud ona, tud i on — ni koraka ne zaostaje. Najzad putnica primeti da je neki nepoznati čovek prati u stopu, okrete mu se i upita ga:

— Zašto ti ne ideš svojim putem? Zašto juriš za mnom i pratiš me u stopu — kud ja, tud i ti? Zbog čega to činiš?

— Zaljubio sam se u tebe — odgovori starac bez ikakvog snebivanja.

— Bolje će ti biti da se zaljubiš u drugu ženu, u lepoticu — reče putnica. — Kakva sam, takva sam, ja nisam dostojna tvoje ljubavi — nisam dovoljno lepa!

— Za ljubav lepota ništa ne znači — uzvrati starac. — Srce — to je ono glavno!

Žena ga sasluša, pa reče:

— Pa dobro, pristajem da te zavolim. Samo, ja imam jednu manu: u kosi mi se pojavila jedna seda vlas.

Kad starac ču te reči, odmah uspori korak, zatim još više, pa još više. Najzad poče da se vuče, jedva nogama miče. Ubrzo zastade

iza žene nekih četrdeset-pedeset koraka. Ona se osvrnu i upita ga:

— Ej, dragoviću! Zašto zaostade? Sto ne ideš pored mene?

— Morao sam da zaostanem — odgovori starac.

Tada mu žena reče:

— Eto vidiš! Tek što rekoh da mi se u kosi pojavila jedna seda vlas, tvoja Ijubav ode u prah i pepeo. Budi pravedan i reci: kako bih mogla da te volim kad ti je sva brada bela prebela!

O TRGOVCU I MAJMUNIMA

Neki trgovac seo u senku drveta da se odmori, a torbu stavio na zemlju. Ta torba beše nabijena crvenim kapama — nosio ih je u obližnji grad na prodaju. Istu takvu crvenu kapu i sam je imao na glavi. Tako je neko vreme sedeo i zatim prileže. Dunu prohladni povetarac, donese putniku dremež i on zaspa.

Iznad njega, na granama drveta sedeli su majmuni i buljili. Kad trgovac zaspa, majmuni skočiše na zemlju, razgrabiše kape i opet se popeše na drvo. Natukoše kape na glave, pa udariše u skakanje s grane na granu. Digoše buku na čitavu džunglu.

Probudi se trgovac od njihove buke, pogleda — a torba prazna, od kapa ni traga. „Kakvo je ovo čudo!“ pomisli. „Šta je s mojim kapama? Nije ih valjda neko ukrao?“ Pogleda uvis i vide majmune kako s njegovim kapama skaču s drveta na drvo.

Ma šta da je pokušavao, ma koliko da je plašio majmune, nije mogao da vrati nijednu kapu. Razljuti se, i u ljutini zgrabi svoju kapu i tresnu njome o zemlju vičući:

— Do đavola! Evo vam pa nosite i moju kapu! Šta će mi i ona?

A majmuni,. treba reći, vole da podražavaju čoveku. Tek što trgovac tresnu svojom kapom o zemlju, kad u istom trenu svi majmuni poskidaše svoje kape i pobacaše ih dole. Trgovac ih sakupi, sveza torbu i veoma zadovoljan krenu svojim putem.

O KNEŽEVICU I NJEGOVOM UČITELJU

Neki knez poveri svog sina učitelju na vaspitanje. Učitelj je nekoliko godina učio kneževića svakojakim naukama i veštinama. Kada se učenje završi, učitelj izabra jedan kišni dan, posadi kneževića na konja, a sam pođe pešice. Kad grad ostade iza njih, učitelj skide kneževića s konja, a sam uzjaha. Tako je knežević morao dugo da gazi po kaljugama i blatu. Kada se najzad yratiše u grad, učitelj siđe s konja, a kneževiću dade da jaše. Tako stigoše do dvora.

Kad knežević ugleda oca, požali mu se na učitelja — reče mu šta je sve morao da podnosi na putu. Knez naredi da se učitelj pogubi. Tada učitelj zamoli da se kaže knezu da je on, rob, eto, kriv, ali da mora nešto knezu da rekne. A zatim neka bude pogubljen.

Knez naredi da se učitelj dovede. Učitelj tada reče:

Tvoj rob je uradio tako zato što je njegov učenik — sin vladajućeg kneza. A knežević mora da zna kako je teško ići pešice po blatu i kaljugama, on mora da zna za brige i nevolje svojih podanika — zemljoradnika. Ja sam morao i tome da ga naučim. Eto zašto sam ga naterao da ide pešice. Kako bih mu inače mogao sve to objasniti?

O LAŽOVU

Imala majka sina lažova kakvih je malo na zemlji. Majka mu je svaki dan ponavljala:

— Sine! Prestani da lažeš! Govoriti neistinu veliki je greh!

Jednom će sin majci reći:

— Draga majčice! Hajde ispeci mi nešto ukusno! Dobro ću nahraniti laž, zatim ću je odneti u šumu i tamo baciti. Kad se vratim kući, nikad više neću lagati!

Njegova majka beše prosta žena pa mu poverova; ispeče svakojakih đakonija, onako kao što joj reče sin. On uze sve što mu majka spremi, pođe u šumu pa stade halapljivo da jede. Zatim je lutao šumom čitav dan; dođe kući kad je sunce već zalazilo, pa će majci:

— Majčice mila! Čuj šta mi se dogodi! Odnesoh laž u šumu, dobro je nahranih pa joj rekoh: ,,E, laži, sad sam te bacio!“ Tako rekoh tri puta i htedoh već da krenem, kad ti se laž pretvori u slona i jurnu za mnom. A ja — kidaj! Trčim ja tako koliko me noge nose, a slon za mnom; jurim tamo amo, gledam gde da se sakrijem. Najednom ugledah veliko drvo! Za tren oka uspentrah se uza nj. Ali — gle ti sad nevolje! I slon se uspuza za mnom na drvo! Bežim ti ja ispred slona sa lista na list, a on sve za mnom s grane na granu. Ja ti bežim od njega s grane na granu, a on za mnom s lista na list. Strašno mi beše! Sta da radim? Pogledah dole, vidim — stoji krčag. Ja ti u njega — hop! A u krčagu beše rupica, te se kroz nju provukoh. I slon ti skoči u krčag, pa za mnom. Sam se nekako provuče kroz rupicu, ali mu se rep zaglavi. Tako on ostade u šumi, a ja se spasoh bežeći tebi!

Slušala majka, slušala šta joj sin ispreda, pa će mu reći:
— Eh, sine! Pa ti sad lažeš više nego pre!

O KALUĐERU I ČETVORICI VARALICA

Neki kaluđer kupi na vašaru uhranjenu, debelu kozu, natovari je na ramena pa krenu kući, u manastir. Uz put srete četvoricu varalica. Koza se mnogo dopade varalicama. Oni pođoše za kaluđerom pa počeše da razmišljaju kako da mu izmame kozu. Mislili tako oni, i najzad smisliše — odlučiše se na lukavstvo. Jedna varalica zađe ispred kaluđera i upita ga:

— Ej, kaluđeru! Šta ti bi da vučeš na leđima psa? Da ga ne bole noge?

Kaluđer se razljuti, ali odgovori:

— Budalo! To uopšte nije pas, već koza!

Priđe druga varalica pa će reći:

— Prijatelju, pseća slina — to je nečist! Ako vam ona dospe na vrat, vi ćete se oskrnaviti i nećete moći da se molite!

Kaluđer ga popravi:

— Brate moj! To nije pas, već koza!

— Gle ti njega — uzvrati varalica.

Tada se u kaluđeru zarodi sumnja. ,,A šta ako je to doista pas?“ pomisli. Mislio on, mislio, pa najzad skide kozu s leđa, stavi joj uzicu na vrat i povede je za sobom.

Priđe treća varalica, pa će reći:

— Ej, druškane! Ti si, izgleda, pošao u lov kad psa sa sobom vodiš.

— Koliko dade za psa?

Tako ova četvorica opkoliše glupog kaluđera pa počeše da se prepiru. Jedan je govorio da je to pas-čuvar, drugi — da je ovčarski, a treći stade da se podsmeva kaluđeru:

— I ti si mi neko duhovno lice! Kako se ne bojiš da ćeš oskrnaviti ruke i odeždu o tog psa?

Četvrta varalica reče da kaluđer sigurno hoće da nauči psa da se bogu moli.

Od svega toga kaluđeru se zamuti u glavi.

„Mora da to nije koza, već zao duh“, reče on u sebi, ,,on meni izgleda kao koza, a ljudima — kao pas! A onaj ko mi je prodade, mora da je čarobnjak!"

Posle kraćeg razmišljanja pođe da traži onoga ko mu je kozu prodao, a kozu ostavi. Varalice je dohvatiše, zaklaše i podeliše između sebe.

KAKO JE DECAK PREVARIO LOPOVA

Neki prepreden dečak sedeo je na ivici bunara. Pored njega je prolazio lopov. Ugleda dečak izdaleka čoveka i stade da plače. Priđe mu lopov, pa će ga upitati:

— Zašto plačeš?

— Kako da ne plačem! — odgovara dečak, i kupa se u suzama. — Dođoh po vodu i upade mi u bunar srebrni krčag. Kuku meni, šta sad da radim! Otac i majka će me prebiti!

Kad ču za srebrn krčag, lopov se za tren oka svuče, stavi odeću i novčanik na zemlju pa siđe u bunar. Dugo je tražio krčag, ali ga ne nađe.

Ispuza on iz bunara, a nigde ni odeće ni novčanika. A dečaku se izgubi svaki trag.

KAKO JE DECAK PREVARIO LOPOVA

Imao neki čovek drečavu i svadljivu ženu. Ona nikad nije slušala muža. A on beše čovek čestit, miran. Nikako da se reši da je izmlati ili da je otera, i stoga je uvek išao tmuran i ćutljiv.

Jedanput mu dođe u goste prijatelj. Muž iziđe iz kuće, sede sa gostom kraj vrata, a ženi reče: — Došao mi je gost! Hajde, počasti ga, samo brže!

Žena se razljuti, priđe vratima, pa zavitla na muža papuču i stade da viče:

— Sediš tamo napolju s prijateljem, pa mi još i naređuješ!

Domaćin da propadne u zemlju od stida, pa poče da traži oružje da bi se lišio života. Priseti se gost da domaćin hoće da digne ruku na sebe, pa ga upita:

— Sta, dragi prijatelju, da li te tvoja žena samo tuče, ili te još i novčano kažnjava?

— Ne, novčano me ne kažnjava! — odgovori domaćin.

— Pa šta hoćeš? — uzviknu gost. — Znači da. imaš dobru i plemenitu ženu kad se na tebe samo papučom baca. Da ti vidiš moju ženu: ta kad me izmlati, pa još i kaznu hoće da naplati! Tebi je hiljadu puta lakše živeti nego meni.

Sasluša domaćin gosta i bi mu lakše na duši. Prijatelji još posedeše, porazgovaraše, zatim se oprostiše i gost ode kući.

KAKO JE NEKI ČOVEK POŠAO DA SE KUPA

Neki čovek pođe na reku da se kupa. Vidi — na obali sedi Arapin po imenu Zara. Kupač mu dade na čuvanje svoju odeću i deset rupija, a kada se iskupa, zamoli Zaru da mu vrati odeću i novac. Zara mu dade odeću pa reče:

— Sto se tiče novca, ti i ja imamo posebne račune.

Kupač se veoma začudi i uzviknu:

— Alah! Ja ništa od njega nisam uzimao i nikakvih poslova s njim nisam imao. Kakve li to račune možemo imati?

Tada Zara reče:

— Kad ti zaroni u vodu, ja pomislih da si se udavio i odmah dadoh glasniku tri rupije s nalogom da javi tvojima da si mrtav. A kada ti izroni, ja dadoh drugom glasniku tri rupije s nalogom da javi tvojima da si živ i zdrav. Pre toga zavetovah se da ću dati tri rupije da se podele kao milostinja ako ti živ i zdrav izroniš. Taj zavet idem odmah da izvršim. Jedna tvoja rupija, istina, ostade kod mene, ali ja je izgubih i vratiću ti je malo-pomalo. Kako ko, ali što se novca tiče — tu sam ti ja pošten!

I Zara ode.

O PISARU I NJEGOVOM SLUZI

Neki pisar noćivao u nečijoj kući zajedno sa svojim slugom.

— Ej, Ramčera! — zovnu pisar slugu. — Proviride na ulicu! Pada li kiša ili ne pada?

— Još pada! — odgovori sluga, ne dižući se sa kreveta.

— Otkud znaš? — začudi se pisar. — Pa ti samo ležiš i spavaš.

— Spolja utrča mačka, — odgovori sluga — pomilovah je i videh da je mokra.

— Ugaside svetlost! — reče pisar.

— A vi uvijte glavu u nešto — tada će vam biti mrak i možete spavati do mile volje.

— Zatvori vrata! — reče pisar.

— E, dragi moj! — odazva se sluga. — Treba imati savesti! Dva posla uradih — odgovorih vam; bar jedan uradite sami!

O PUTNIKU I CARU

Neki putnik bi opljačkan kraj tvrđave u kojoj življaše car. Putnik se požali caru:

— Svemoćni gospodaru! Razbojnici me opljačkaše pod zidinama tvrđave u kojoj vi živite.

— A zašto se nisi čuvao? — upita ga car.

Putnik odgovori:

— Otkud bi vaš rob mogao da zna da putnici mogu biti opljačkani ispod samih prozora vašeg veličanstva?

Car odgovori:

— Zar nisi čuo za izreku: „Nema mračnijeg mesta od onoga pod svetiljkom.“

O TVRDICI I SLUŠKINJI

Neka tvrdica pođe u džamiju i uz put se seti da je izlazeći iz kuće zaboravio da ugasi svetiljku. Vrati se s pola puta, priđe vratima, pozva sluškinju i reče:

— Ugaside svetlost! Samo vrata ne otvaraj — od toga se šarka liže.

— Ih, gospodaru! — reče devojka. — A zar se vama nisu izlizali đonovi na papučama dok ste se vratili s pola puta?

— Ne brini, mudrice, — odgovori tvrdica — ja sam se izuo. Išao sam bos, a papuče sam nosio pod pazuhom.

O TVRDICI I SLUŠKINJI

Neki musliman se razbole i naredi sluzi da trkne k lekaru po lek.

— A ako lekar ne bude kod kuće? — progovori sluga.

— Biće! — odgovori musliman. — Brže idi!

Tada mu sluga reče:

— Možda ću ga ja i zateći kod kuće, a možda mi neće dati lek.

— Evo ti, uzmi ovu ceduljicu! On će je pročitati i sigurno će ti dati.

— Pa dobro, recimo, daće, — reče sluga — a ako lek ne pomogne?

— Idi do đavola! — razljuti se musliman. — Hoćeš li već jednom poći ili ćeš stajati i prepirati se?

— Gospodaru! — odgovori sluga. — A kakva bi bila korist od toga da lek, recimo, i pomogne? Pa vi ćete ipak jednog lepog dana umreti. Bilo sad ili kasnije — isti je đavo!

O SLEPCU

Neki slepac išao noću ulicom. U ruci je imao fenjer, a na glavi glineni krčag. Jedan prolaznik ga oslovi:

— Ej, glupače! Za tebe je dan isto što i noć! Sta će ti fenjer?

Slepac odgovori:

— Fenjer nije potreban zbog mene, nego zbog tebe da mi u mrkloj noći ne bi razbio krčag!

O TVRDICI I NJEGOVOM PRIJATELJU

Neki čovek se družio s tvrdicom. Tako jednom on reče tvrdici:

— Ja idem na dalek put. Pokloni mi svoj prsten i ja ću ga nositi ne skidajući ga s prsta. Znaš, kad pogledam prsten, odmah ću te se setiti.

— Ako hoćeš da me se sećaš, — odazva se tvrdica — ti pogledaj svoj prsten. Čim pogledaš, odmah ćeš se setiti da si od mene tražio prsten, a ja ti ga nisam dao.

O PLATONU

Jednom neko reče Platonu:
— Ti si mnogo lutao morima. Kakva si čuda video na moru?
Platon odgovori:
— Čudo je to što sam zdrav i čitav stigao na kopno!

KAKO KAŽNJAVATI KLEVETNIKE

Neki car upita svoga dvoranina:

— Kako treba kažnjavati klevetnike?

Dvoranin odgovori:

— Treba odseći uši onima koji slušaju klevetu.

O MUDROM SUDIJI

U kući nekog čoveka nestade sto rupija. On to prijavi sudiji. Sudija sazva sve koji su živeli u kući, razdeli im štapove jednake dužine — svakom dade po jedan štap — i reče:

— Do sutra ujutru štap onoga ko je ukrao produžiće se tačno za prst.

Zatim se sudija pozdravi sa svima i ode. Lopov poverova da će se njegov štap produžiti, uplaši se i odreza od njega parče dužine jednog prsta.

Ujutru stiže sudija, razgleda štapove, saznade ko je ukrao novac. Novac oduze, a lopova kazni.

O TEŠKOM I LAKOM

Neki čovek upita mudraca:

— Šta je za nas lako, a šta teško?

— Davati savete je veoma lako, — odgovori mudrac — a izvršavati ih veoma je teško.

O OHOLOSTI

Neki čovek bi postavljen na visok položaj. Tu radosnu vest ču njegov prijatelj, pa dođe da mu čestita. Ali činovnik se napravi da ne poznaje svog prijatelja i upita ga:

— Ko si ti i zašto si ovamo došao?

Jadnik se najpre zapanji, a zatim se pribra:

— Zar me ne poznaješ? Ta ja sam tvoj stari prijatelj. Čuh da si oslepeo, pa dođoh da te posetim.

O ULIČNOM PISARU

Neki čovek nameri da nekom pošalje pismo pa pođe uličnom pisaru.

— Napiši mi pismo — reče.

— Ne mogu, — odgovori pisar — boli me noga.

— Pa ti ne pišeš nogom, nego rukom! — reče mušterija.

— Da, ali svaki put kad ja napišem pismo, šalju po mene da ga pročitam — objasni pisar. — Niko ne može u mom rukopisu da se snađe.

O SIROMAHU I TVRDICI

Jednom neki siromah reče tvrdici da želi nešto da ga zamoli.

— Učiniću za tebe sve što želiš, — uzvrati tvrdica — ali samo pod jednim uslovom.

— A kakav je to uslov? — upita siromah.

Tvrdica odgovori:

— Da me nikad ni za šta ne pitaš!

O PAMĆENJU I ZABORAVLJANJU

Neki čovek upita mudraca:

— Šta treba pamtiti, a šta zaboraviti?

Mudrac odgovori:

— Ako su ti ljudi učinili dobro, to pamti; ako si ti ljudima učinio dobro, to zaboravi.

KRAJ

(1) Saranib- stari naziv ostrva Cejlona.

(2)betel- biljka iz porodice slačica(iberis): u njegovo lišće se zavija semenje arekove palme sa malo kreča,pa se onda sve to žvaće.

(3) Ramaljana-staroindiski spev.

(4)Mirča-paprika.

(5) Džin- zao ili dobar duh.

(6) rani- carica.

(7) badišah-car.

(8) sahib- gospodin,gospodar: stavlja se posle imena.

(9) mahaup- gonilac koji sedi na slonovom vratu i upravlja njegovim kretanjem udarajući ga po glavi kratkim gvozdenim štarom.